

แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด
และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรม

โดย

นางสาวนพวรรณ สุวรรณประทีป
ประธานกรรมการบริหาร
บริษัท อายตนะ จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561-2562

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรม” ลักษณะวิชา การเมือง ของ นางสาวนพวรรณ สุวรรณประทีป เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561-2562

พลโท

(จจรฤทธิ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมี
พฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรม

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นางสาวนพวรรณ สุวรรณประทีป หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

เอกสารวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง และ เพื่อเสนอทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา โดยผ่านกระบวนการยุติธรรมในกรอบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ร่วมกับ บทบาทขององค์กรเอกชน

การศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีแนวโน้มต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนเกิดจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคมและสภาพแวดล้อม นำข้อมูลเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนกระทำความผิด และการกระทำความผิดกฎหมายระดับที่ไม่ซับซ้อนรุนแรง และแก้ไขฟื้นฟูผู้ที่กระทำความผิดในชุมชน โดยผ่านกระบวนการยุติธรรมหลัก ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ ร่วมกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก มีเป้าหมาย เพื่อให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมมีโอกาสกลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม ช่วยสร้างความสมานฉันท์ในสังคม การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและสังคม รวมทั้งการนำผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม(reintegration)

แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรงนั้น ภาครัฐ เอกชน และชุมชนจำเป็นต้องปฏิบัติงานแบบบูรณาการ ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าถึง สิ่งของอันตรายที่ใช้กระทำความรุนแรง สนับสนุนให้องค์กรเอกชนและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการ จัดให้มีการประสานการดำเนินงานในรูปแบบสหวิชาชีพเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความต้องการ และพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกระทำความรุนแรงซ้ำ และช่วยเหลือ ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงเพื่อให้กลับสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ

Abstract

Title The rehabilitation for the juvenile offenders having violent behavior by the justice system

Field Politics

Name Miss NoppawanSuvarnpradip**Course** NDC **Class** 61

The research on the resolution to the juvenile offenders' violent behavior by the justice system aims to study the causes of juvenile's violence, factors determining violent behavior, effects from violence, protection to violent behavior; and to propose the best and proper resolution to these problems through the justice system, within the framework of justice procedures working with the private sector's roles.

The study found that factors relating to juvenile's violent behavior came from 3 sources, they were: individual, family, social and environment factors. The obtained information was used to present ways to prevent and solve violent behavior of those juvenile committing an offence that was not so severely complicated, and rehabilitate the offenders through the main justice procedures: they are department of juvenile observation and protection, and department of probation, and also through the alternative justice procedures: they are community justice process and reconciliation of justice. The objectives of alternative justice are to help the parties involved of the offences' effect could be back into the community as before; heal the losses to sufferers and community, as well as reintegrate those reformers back to the community.

The rehabilitation of juvenile offenders having violent behavior should integrate the working of all the public, private and community sectors; improve relating laws, rules and regulations properly and suitably to the present condition, as well as enforce them strictly in order to prevent juvenile approaching the materials relating to violent; support the non-governmental organization and community joining into the process; set up the coordination of multidisciplinary working for rehabilitation, by considering existing problem condition, demand, development of each juvenile case by case in order to prevent the reoccurrence of violent incidents;

and assist the juvenile who commit violent rehabilitating and reintegrating back to the community with quality.

คำนำ

งานวิจัย เรื่อง แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรงโดยกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากตระหนักว่าสภาวะแวดล้อมปัจจุบัน พบว่า” วัยรุ่น” เป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอารมณ์ที่แปรปรวน และบ่อยครั้งการไม่สามารถจัดการอารมณ์ได้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ดังนั้นหากพวกเขาารู้เท่าทันและสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้จะทำให้พวกเขาเหล่านี้สามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยเฉพาะหากมีความขัดแย้งระหว่าง ความคาดหวังของครอบครัว และโรงเรียน กับความคาดหวังของกลุ่มเพื่อน ในช่วงเวลานี้หาก พ่อ แม่ ไม่ยอมรับ ใช้อำนาจ คร่งครัดมากเกินไป หรือทอดทิ้งให้เขารู้สึกว่าต้องแก้ปัญหาเองลำพัง วัยรุ่นจะเกิดความเครียดและ สับสนในบทบาททางสังคม จึงหลีกเลี่ยงความกดดันจากทางบ้านไปหากกลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนจึงเปรียบเสมือนเป็น “ครอบครัวจำลอง” ที่ช่วยเติมเต็มทางจิตใจในสิ่งที่ขาดหายไป เมื่อวัยรุ่นเข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนที่ชอบใช้ความรุนแรงและต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จึงแสดงพฤติกรรม ก้าวร้าว เกร่ ต่อต้านสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การก่อเหตุทะเลาะวิวาทและยกพวกตีกัน จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อ1. เพื่อศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง และ2.เสนอแนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความเหมาะสม

(นางสาวนพวรรณ สุวรรณประทีป)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความก้าวร้าว	6
ทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยตัวแบบ (Modeling theory)	11
ทฤษฎีพันธะทางสังคม (Hirschi's Social Bonding Theory)	12
สาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน	13
แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมที่รุนแรง	15
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมการกระทำรุนแรง	19
ทฤษฎีว่าด้วยการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิด	20
กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิด	22
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
กรอบแนวคิดของการวิจัย	27
สรุป	27
บทที่ 3 พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน	29

การใช้ความรุนแรงในสังคม	29
สาเหตุของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน	30
การใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลกระทบจากความรุนแรงของเด็กและเยาวชน	37
แนวทางการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง	38
สรุป	43
บทที่ 4 แนวทางการแก้ปัญหาโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	44
กระบวนการยุติธรรมทางเลือก	44
กระบวนการยุติธรรมอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย	48
บทบาทและการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนกับเด็กและเยาวชนที่กระทำ	
ความผิดและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	57
ข้อคิดเห็นจากการประมวลบทสัมภาษณ์เชิงลึก	58
สรุป	61
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	62
สรุป	62
ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	73
ประวัติย่อผู้วิจัย	78

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
4-1	การปล่อยตัวชั่วคราว / ผัดฟ้อง ฝากขัง / การควบคุมตัว	56

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย สถานการณ์ความรุนแรงในประเทศไทยปัจจุบัน นับว่ายังเป็นปัญหาสำคัญและส่งผลกระทบต่อสตรี เด็กและคนชรา และยังเกิดขึ้นในหลายรูปแบบทั้งความรุนแรงในครอบครัว ในสถานศึกษา สถานที่ทำงาน สถานการณ์ต่างๆในสังคมทั่วไปความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในเด็กและเยาวชน ได้ส่งผลกระทบต่อสังคม ทรัพย์สิน สุขภาพทั้งกายและจิตใจ

ในรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศทุกมิติของสังคมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาไปพร้อมๆกัน โดยยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ. ศ. 2561 ถึง 2580)ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 8 ตุลาคม 2561 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่าประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยุทธศาสตร์การพัฒนาประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ได้แก่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4 วิทยาศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6 ยุทธศาสตร์การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ (“ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580”. ราชกิจจานุเบกษา ,2561)

สังคมไทยต้องหันกลับมามองปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนี้ โดยนำวิสัยทัศน์ข้างต้นที่กำหนดปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดคือศักยภาพและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มาพัฒนาสังคมไทยให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุน ต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยมีการกำหนดตัวชี้วัด เพื่อวัดการบรรลุเป้าหมายไว้ 3 ตัวชี้วัดคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาสังคมไทยและครอบครัวไทยเพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยสามารถได้รับการพัฒนาและยกระดับได้เต็มศักยภาพและเหมาะสมยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ จึงกำหนดประเด็นย่อย ในการพัฒนาไว้อีก 7 ประเด็น ได้แก่ 1 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม 2 การพัฒนาคุณภาพคนตลอดช่วงชีวิต 3 ปฏิรูปกระบวนการ เรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง

ในทศวรรษที่ 21 4 ตระหนักถึงหตุปัญหาของมนุษย์ที่หลากหลาย 5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี 6 การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 7 การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ (“ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580”. ราชกิจจานุเบกษา,2561)

นักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่าสมมุติฐานของความรุนแรงเกิดมาจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ความรุนแรงที่เคยได้รับรู้ได้เห็นมาก่อน ฉะนั้นในการแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงจะต้องไม่ให้มีตัวอย่างหรือเห็นความรุนแรงในสังคมให้เด็กได้เห็นหรือเรียนรู้ (ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย, ออนไลน์, 2561)

นอกจากนี้ เมื่อต้นปี 2561 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) เปิดเผยผลการสำรวจว่า ประเทศไทยมีเด็กถูกรังแกในสถานศึกษา ปีละประมาณ 6 แสนคน มากเป็นอันดับ 2 ของโลก มีนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 รองจากญี่ปุ่น ขณะที่ในปี 2553 การสำรวจนักเรียนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาทั่วประเทศพบว่าร้อยละ 33 เคยรังแกผู้อื่นทางออนไลน์ ทั้งการใช้ข้อความ ภาพ หรือวิดีโอคลิปบนโลกอินเทอร์เน็ต อีกร้อยละ 43 เคยถูกคนอื่นรังแก

สถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน แสดงพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ซึ่งมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ จากตัวอย่างรายงานข่าวเด็กกรุ่นพี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแห่งหนึ่ง จ.สุพรรณบุรี ถูกเด็กมัธยมศึกษาปีที่1 ยุให้รุมทุบตีทำร้ายร่างกายเด็กอนุบาล วัยเพียง 5 ขวบ จนกระทั่งมีอาการเลือดตก ดิดเชื้อในกระแสเลือด และลิ้นหัวใจ มีน้ำในช่องเยื่อหุ้มหัวใจ ผิวหนังและกล้ามเนื้ออักเสบบริเวณแขนและรักแร้ด้านซ้าย อาการสาหัส จนต้องเข้าห้องไอซียูรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ด่วน และยังคงเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดในโรงพยาบาลอย่างน้อย 6 สัปดาห์ (“ป.1 รุมตีบเด็กอนุบาล สะท้อนความรุนแรงในสังคมไทย” ,ออนไลน์, 19 พฤศจิกายน 2561) จึงเกิดคำถามขึ้นว่า เกิดอะไรขึ้นกับสังคมไทย ความอันตรายรุนแรงเกิดขึ้นไม่เว้นแม้กระทั่งเด็กเล็ก ที่กระทำกันได้รุนแรงถึงเพียงนี้ ความจริงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการทำร้ายร่างกาย หรือโรคประจำตัวที่เกิดขึ้นอยู่แล้วหรือไม่ แต่ที่แน่ๆ ทั้งสองฝ่ายได้รับผลกระทบโดยตรง เด็กอนุบาลร่างกายสาหัส เฝ้ารอดูอาการ ขณะที่เด็กประถมศึกษาปีที่ 1 ก็ได้รับผลกระทบทางจิตใจ มีอาการซึมเศร้าเก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน อย่างไรก็ตาม ความเสียหายด้านคดีแพ่ง ทั้งสองฝ่ายจะต้องตกลงเจรจาขึ้นเบื้องต้น ขณะเดียวกันในด้านพ.ร.บ.กฎหมายอาญาไม่สามารถลงโทษเด็กที่อายุไม่ถึง 10 ปีบริบูรณ์ได้ มีบัญญัติชัดเจนว่า เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ คู่คุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมาย แต่เด็กคนดังกล่าวก็มีประวัติการกระทำผิดทางอาญา ซึ่งส่งผลต่ออนาคตของเด็ก

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนจะมีปัจจัยต่างๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหลายปัจจัยร่วมกันส่งเสริมให้มีความรุนแรงเกิดขึ้น เช่น ปัญหาทางด้านพันธุกรรม, ฮอร์โมน, ความผิดปกติ

ทางด้านร่างกาย, พื้นฐานทางด้านอารมณ์, การเลี้ยงดู, สภาพทางด้านครอบครัว, วัฒนธรรม, ค่านิยม, ความเชื่อถือ, เชื้อชาติ ตลอดจนกฎเกณฑ์ทางด้านสังคมและกฎหมายต่างๆ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่นำไปสู่ความรุนแรงที่เราพบเห็นเป็นประจำที่ปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมาก คือ สื่อต่างๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ วีดีโอเกมส์ คอมพิวเตอร์ และสิ่งที่จะชักจูงนำไปสู่ความรุนแรงได้ง่ายมากขึ้น คือ พวกเหล่า เปียร์ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมต่างๆ ยา สารเสพติด ฯลฯ ซึ่งสนับสนุนโดยเอแบคโพลล์ออกมาเปิดเผยว่าเยาวชนไทยนิยมใช้ความรุนแรงสูงถึง 20 เท่า เหตุจากสารเสพติด เหล่า เปียร์ เกมออนไลน์ และรายการทีวี ซึ่งเป็นที่น่าตกใจ (หยุดความรุนแรง ยุติ ปัญหานักเรียน นักเลง, ออนไลน์, 2561)

ผลวิจัยของโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch, ออนไลน์, 2561) ที่ทำการสำรวจในกลุ่มเด็กเยาวชน 150,000 คนทั่วประเทศ พบว่าเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. ตกอยู่ในวัฏจักรของการใช้ความรุนแรง การใช้กำลังกันระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ประมาณ 1 ใน 10 ผลวิจัยดังกล่าวชี้ว่า ปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนไม่ใช่ปัญหาใหม่ของสังคมไทย แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้วและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนนั้น สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเด็กได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์เหล่านั้นความเจ็บปวดจากการแตกร้างของครอบครัว การหย่าร้างของบิดามารดา รวมทั้งการนำเสนอของสื่อต่างๆ ที่แสดงออกถึงความรุนแรงทั้งรูปของการละเล่น (games) ภาพยนตร์ ข่าว และภาษาที่ใช้ทั้งการใช้คำพูด หรือภาษาหนังสือ เหตุการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ การทำร้าย การฆาตกรรม การก่อการร้าย การลงทัณฑ์ ทรมาน ช่มชืด การละเมิดทางเพศ การละเมิดสิทธิ และการก่อเหตุไม่สงบต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการละเมิดหลักการพื้นฐานของกฎหมายสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งการละเมิดสิทธิดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งผู้หญิงและผู้ชายในรูปแบบแตกต่างกัน ความรุนแรงดังกล่าวก่อให้เกิดความเดือดร้อนจากการสูญเสียทรัพย์สิน และญาติพี่น้อง ในบางครั้งเป็นการซ้ำเติมปัญหาเด็กผู้หญิง โดยเฉพาะครอบครัวยากจน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัว และบางครอบครัวไม่สามารถประกอบอาชีพอย่างที่เคยทำได้ มีผลทำให้ครอบครัวที่ทุกข์ยากอยู่แล้ว มีความลำบากยากจนยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้แล้วความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธยังมีผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม การสร้างบาดแผลทางจิตใจ ซึ่งอาจเกิดขึ้น และคงอยู่ไปจนชั่วชีวิต

มนุษย์ช่วงวัยเด็กและเยาวชนนี่เองเป็นวัยที่มีความสำคัญและมีผลต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นอนาคตของชาติแต่ก็เป็นวัยที่มีความเสี่ยงหรือก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมได้ง่ายจะเห็นได้จากสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยสถานพินิจ

และคุ้มครองเด็กทั่วประเทศ ระบุจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและยังเป็นการกระทำผิดซ้ำถึงร้อยละ 20 (กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2561)

เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ด้วยประสบการณ์ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงถูกรอบงำทางความคิดจากบุคคลอื่นได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ การที่เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทางอาญาเนื่องมาจากการกระทำของตนเองที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกชักจูงจากบุคคลอื่นที่ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างไม่เหมาะสมปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและยังทำให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญของประเทศ ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้

การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน จึงเป็นการป้องกันและการช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหามากขึ้นกว่าเดิมหากสามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ถือว่า เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประเทศ แต่จากสภาพสังคมปัจจุบัน สถาบันครอบครัวเริ่มที่จะมีบทบาทลดลงดังนั้น การบูรณาการการทำงาน ของทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมเริ่มตั้งแต่ในพื้นที่ของตนเอง และครัวเรือนในชุมชนของตน ต้องช่วยกันร่วมมือในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด การควบคุมกำกับดูแลปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เหล่านี้จะมีผลกระทบเกิดขึ้นตามมากับเด็กและเยาวชน มากกว่าผลดีที่เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ ไม่ให้มีประวัติการกระทำผิดทางอาญา ซึ่งส่งผลกระทบต่ออนาคตของเด็กรวมถึงหากมีการกระทำผิดไปแล้วสถาบันทางการปกครอง ศาล และองค์กรเอกชน (NGOs) ควรเข้ามาเพิ่มบทบาททางด้านที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างไร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การลงโทษและวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนอย่างไร ควรให้การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดียิ่งกว่าการลงโทษจากหน่วยงานใดหรือไม่เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตัวเป็นคนดีก่อนถูกปล่อยตัวคืนสู่สังคมแล้วสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และที่สำคัญต้องมีการประเมินติดตามผลหรือไม่ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดเหล่านั้นกระทำผิดซ้ำอีกผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไข ฟันฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรงโดยกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง

2. เสนอแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรงโดยกระบวนการยุติธรรมจะทำการศึกษาปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง การจัดการความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง และเสนอแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมในกรอบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และบทบาทขององค์กรเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) และข้อมูลทางสถิติ (Statistical Data) ประกอบ การอธิบายและพรรณนา (Explanation and Describe) โดยสืบค้นข้อมูลผสมผสานงานวิจัย งานวิชาการ พร้อมทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานศาลเยาวชนและครอบครัว กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารองค์กรเอกชน เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน นำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอคำตอบของวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสาเหตุของความรุนแรง ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง
2. ได้แนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน

คำจำกัดความ

พฤติกรรมความรุนแรง

หมายถึง

การแสดงออกหรือการกระทำใดๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.ลักษณะของพฤติกรรมความรุนแรงที่แสดงออกทางกาย ได้แก่ การใช้เท้าเตะ หรือถีบ การใช้กำปั้นต่อย การใช้ฝ่ามือตบ ตี หรือกระชาก การใช้อาวุธ หรือสิ่งของทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ

2.ลักษณะของพฤติกรรมความรุนแรงที่แสดงออกทางวาจา ได้แก่ พุดจาเยาะเย้ย พุดจาดูหมิ่น ใช้คำพุดที่มีลักษณะมุ่งร้ายให้คนอื่นได้รับผลกระทบ บอบช้ำทางด้านจิตใจ ใช้คำพุดข่มขู่ คุกคามให้คนอื่นหวาดกลัว และรู้สึกไม่ปลอดภัย

กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

หมายถึง

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแก่บุคคล โดยใช้รูปแบบวิธีการที่แตกต่างจากระบบยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นระหว่างขั้นตอนการพิจารณาคดีในศาลหรือก่อนหน้านั้นก็ได้ ประกอบด้วยสามรูปแบบกว้างๆคือ การเจรจา การไกล่เกลี่ย และอนุญาโตตุลาการ

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึง

การอำนวยความสะดวกที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิมอันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย ตัวอย่างเช่นการประชุมกลุ่มครอบครัว ในคดีเด็กและเยาวชน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยเหยื่อ ผู้กระทำ และครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อฝ่ายต่างๆ มาร่วมกันประชุมเพื่อหาทางออก และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูความเสียหาย และตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลด้านแนวคิดและทฤษฎี ประกอบกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาเพื่อให้เกิดความชัดเจน โดยแบ่งสาระสำคัญของหัวข้อในการศึกษาดังมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ความก้าวร้าวทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยตัวแบบทฤษฎีพันธะทางสังคมสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมที่รุนแรง ทฤษฎีว่าด้วยการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความก้าวร้าว

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories) ของซิกมันด์ฟรอยด์

แนวคิดที่สำคัญคือ ฟรอยด์ เชื่อว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ มีแรงจูงใจมาจากจิตไร้สำนึก หรืออาการผิดปกติทางด้านจิตใจในด้านต่างๆ เช่น โรคจิต โรคประสาท เป็นต้น นอกจากนี้ยังเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับ แรงขับทางสัญชาตญาณ (Instinctual drive) และแรงขับดังกล่าวเป็นพลังงานที่สามารถเปลี่ยนแปลง และเคลื่อนที่ได้ จิตจึงเป็นพลังงานรูปหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลง และไม่หยุดนิ่ง (Psycho-Dynamic) สัญชาตญาณดังกล่าว ได้แก่ สัญชาตญาณแห่งการมีชีวิต (Eros or Life) เป็นสัญชาตญาณที่แสดงออกมาในรูปแบบของสัญชาตญาณทางเพศ (Sexual Instinct) แต่ฟรอยด์ไม่ได้หมายถึง ความต้องการทางเพศ ตามความเรียกร้องทางด้านสรีระเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสัญชาตญาณ ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด และเป็นสัญชาตญาณ ที่แสดงให้เห็นถึงความปรารถนา และความต้องการที่จะได้รับความพึงพอใจ ในรูปแบบต่างๆ และสัญชาตญาณในการป้องกันตนเอง อันเป็นสัญชาตญาณที่ทำให้มนุษย์แสวงหาความพึงพอใจให้แก่ตนเอง และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Death Instinct) ที่แสดงออกมาในรูปของสัญชาตญาณในการทำลายหรือความก้าวร้าว (Destructive Instinct or Aggressive Instinct) อีกความหมายหนึ่งตามทฤษฎีของฟรอยด์(Freud,1973 :13) มาจากความคิดที่ว่า ความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ไม่ได้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ฟรอยด์กล่าวว่าสัญชาตญาณมี 2 ประเภท คือสัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิต (Life Instinct) และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Death Instinct) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความพึงพอใจในความรุนแรงทางเพศ ซึ่งจะทำให้เจ็บปวดทาง

กาย หรือจิตใจ (Masochism) ว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะเพิ่มความรู้สึกพึงพอใจ จากการทำร้ายตนเองซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวร้าวหรือมีความต้องการทำร้ายผู้อื่น แต่ไม่สามารถแสดงออกมาได้ จึงหันมาทำร้ายตนเอง เนื่องจากบุคคลมีความรู้สึกผิดเก็บไว้ในจิตใจได้สำนึกพรอยด์จึงมีความเห็นว่าบุคคลไม่ควรเก็บความเครียด หรือความก้าวร้าวไว้ภายใน ควรจะหาวิธีแสดงออกในทางที่สังคมยอมรับและไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นพรอยด์มองธรรมชาติในแง่ลบ (Pessimism) กล่าวคือมนุษย์ไม่มีเหตุผล (Irrational) ไม่มีการขัดเกลา (Unsocialized) โดยมุ่งที่จะตอบสนอง และแสวงหาความพึงพอใจให้กับตนเองเป็นสำคัญ (Self-Gratification)(ซิกมันด์พรอยด์,ออนไลน์,2561)

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่าบุคคลมีความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณที่เกิดขึ้นจากภายในโดยความก้าวร้าวไม่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม และบุคคลมีแนวโน้มที่จะทำร้ายตนเองอันเนื่องมาจากความรู้สึกผิดต่อความต้องการอยากทำร้ายคนอื่น แต่ไม่สามารถทำได้ดังนั้นบุคคลจึงควรแสดงออกในทางที่สังคมยอมรับไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น

ความก้าวร้าวจากการศึกษาของ Storr. (กรมสุขภาพจิต, 2550) ได้อธิบายว่าความก้าวร้าวมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไว้เพื่อให้มีชีวิตอยู่และสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ไว้ ซึ่งความก้าวร้าวเป็นหน้าที่พื้นฐานโครงสร้างของวิวัฒนาการเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ และธรรมชาติของความก้าวร้าวมีไว้เพื่อป้องกันตนเองที่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ความก้าวร้าวในมนุษย์ยังเป็นลักษณะที่มีค่าในทางชีววิทยาเช่นเดียวกับความก้าวร้าวในสัตว์อื่น ดังนั้นสิ่งที่ควรจำกัดไม่ใช่ความก้าวร้าว แต่เป็นลักษณะของความรุนแรง (violence) ที่มีความร้ายแรง

นักจิตวิทยาได้แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 แบบคือ แบบแรกความก้าวร้าวแบบปองร้าย และแบบที่สองความก้าวร้าวแบบที่มีเป้าหมายอื่นคือ มีการทำร้ายแต่ทำร้ายแบบมีเป้าหมายอื่นที่มีการวางแผนไว้อย่างดี

2. ทฤษฎีพัฒนาการตามวัยของโรเบิร์ต เจ. ฮาวิก เอิร์ส

“ งานพัฒนาการ ” หมายถึง งานที่ทุกคนจะต้องทำในแต่ละวัยของชีวิต สัมฤทธิ์ผลของงานพัฒนาการของงานแต่ละวัย มีความสำคัญมากเพราะเป็นของการเรียนรู้งานพัฒนาขั้นต่อไปในการสร้างทฤษฎีงานพัฒนาการ ฮาวิกเอิร์ส ถือว่าการพัฒนาการของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นกับปัจจัยทางสรีระแต่เพียงอย่างเดียว สังคมและวัฒนธรรมและปัจจัยทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลมีอิทธิพลในการพัฒนาการของบุคคลด้วย (ทฤษฎีพัฒนาการ,ออนไลน์,2561)

2.1 ตัวแปรที่สำคัญในการพัฒนามี3อย่าง

2.2.1 วุฒิภาวะทางร่างกาย

2.2.2 ความมุ่งหวังของสังคมและกลุ่มที่แต่ละบุคคลเป็นสมาชิกอยู่

2.2.3 ค่านิยม แรงจูงใจ ความมุ่งหวังส่วนตัว และความทะเยอทะยานของแต่ละบุคคล

2.2.3.1 ความพร้อมเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

กลุ่มนี้มีความเห็นว่า ความพร้อมของบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเมื่อถึงวัยหรือเมื่อถึงระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดได้ตั้งนั้น ในกลุ่มนี้จึงเห็นว่า การทำอะไรก็ตามไม่ควรจะเป็น “การเร่ง” เพราะการเร่งจะไม่ทำให้เกิดประโยชน์ใดๆทั้งสิ้น ตรงกันข้ามอาจจะทำให้เกิดผลเสียตามมาคือ ความท้อถอย และความเบื่อหน่าย เป็นต้น

2.2.3.2 ความพร้อมเกิดจากการกระตุ้น

กลุ่มนี้มีความเห็นตรงข้ามกับกลุ่มแรก คือ เห็นว่า ความพร้อมนั้นสามารถเร่งให้เกิดขึ้นได้ โดยการกระตุ้น การแนะนำ การจัดประสบการณ์อันจะก่อให้เกิดเป็นความพร้อมได้โดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยเด็ก ซึ่งจะเป็นวัยที่มีช่วงวิกฤติ (Critical Period) ของการเรียนรู้และการปรับตัวเป็นอย่างมากอาจมีการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิ่งที่อยู่รอบตัวบุคคลนั้นๆ ทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมยังหมายรวมถึงระบบและโครงสร้างต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เช่น ระบบครอบครัว ระบบสังคม ระบบวัฒนธรรม เป็นต้น

2.2 พัฒนาการตามวัย ตามแนวความคิดของฮาวิกเฮอร์ท (Hovighurst) ได้แบ่งพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็นวัยต่างๆในช่วงวัยรุ่นได้ดังนี้

2.2.1 วัยเด็กเล็ก-วัยเด็กตอนต้น (แรกเกิด- 6 ปี) จะการเรียนรู้ทางด้านการรับประทานอาหารการยกศีรษะ คลาน การทรงตัว การเดินการพูดเริ่มมีความคิดรวบยอดง่ายๆและเริ่มพัฒนาทางจริยธรรม

2.2.2 วัยเด็กตอนกลาง (6-12 ปี) ในวัยนี้จะแสดงบทบาทให้เหมาะสมกับเพศของตนเองปรับตัวเข้ากับเพื่อนรุ่นเดียวกันพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรม ค่านิยม เพื่อเตรียมพร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศได้ปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและอารมณ์

2.3 พัฒนาการของมนุษย์ พัฒนาการของมนุษย์แบ่งออกเป็น 4 ด้านใหญ่ๆ คือ

2.3.1 พัฒนาการทางกาย เป็นการแบ่งพัฒนาการของมนุษย์ตามขั้นตอนในแต่ละวัน(Development) ของอีริคสัน

2.3.2 พัฒนาการทางด้านความคิดหรือสติปัญญา (Cognitive Development) ของเพียเจท์

2.3.3 พัฒนาการทางด้านจิตใจ ซึ่งแบ่งย่อยเป็นพัฒนาการทางด้านจิตใจ-เพศ ของฟรอยด์และพัฒนาการทางด้านจิตใจ-สังคมของอีริคสัน

2.3.4 พัฒนาการด้านจริยธรรม (Moral Development) ของโคลเบอร์ก

3. พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก ให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้อง และเกิดขึ้นจากขบวนการทางความคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา(ทฤษฎีพัฒนาการ,ออนไลน์ ,2561)

โคลเบอร์ก เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้นโคลเบอร์ก ยังพบว่าส่วนมากการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะไม่ถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะมีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11-25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10 -16 ปี และได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stages) ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีทั้งหมด 6 ขั้น คำอธิบายของระดับและขั้นต่างๆของพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก มีดังต่อไปนี้(ทฤษฎีพัฒนาการ,ออนไลน์ ,2561)

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre - Conventional Level) ระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดามารดา ครูหรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษ

พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล

พฤติกรรม “ไม่ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ

โดยบุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ซึ่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตนเองกำหนดขึ้น จะตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมที่เป็นหลักต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น จะพบในเด็ก 2-10 ปี โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การถูกลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation) เด็กจะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อไม่ให้ตนถูกลงโทษ ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ เพราะกลัวความเจ็บปวด ยอมทำตามผู้ใหญ่เพราะมีอำนาจทางกายเหนือตน

โคลเบอร์ก อธิบายว่า ในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชมเด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental Relativist Orientation) ใช้หลักการแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน บุคคลจะเลือกทำตามความพอใจตนเอง โดยให้ความสำคัญของการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งรางวัลที่เป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกาย วาจา และใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการผลประโยชน์สิ่งตอบแทน รางวัล และสิ่งแลกเปลี่ยน เป็นสิ่งตอบแทน

โคลเบอร์ก อธิบายว่า ในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทน หรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่น ประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้.....”

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ ผู้ทำถือว่าการประพฤติตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำความผิด เพราะกลัวว่าตนจะไม่ใช่ที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรม

โดยบุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองอยู่ ตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นขณะนั้นหรือภายหลังก็ตาม จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น จะพบในวัยรุ่นอายุ 10 -16 ปี โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี” (Interpersonal Concordance of “Good boy, nice girl” Orientation) บุคคลจะใช้หลักทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ใช้เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับโดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชมและยอมรับของเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดี พบในวัยรุ่นอายุ 10 -15 ปี ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของหมู่คณะการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เขาพอใจและยกย่องชมเชย ทำให้บุคคลไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน

โคลเบอร์ก อธิบายว่า พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดา มารดาหรือเพื่อนวัยเดียวกัน

พฤติกรรม “ดี” หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤติดีเพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ (“Law-and-order” Orientation) จะใช้หลักทำตามหน้าที่ของสังคม โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด เรียนรู้การเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ของสังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคม พบในอายุ 13 -16 ปี ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหน้าที่ของสังคม โดยบุคคลรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของเขาในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้น จึงมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมกำหนดให้ หรือคาดหวังไว้

โคลเบอร์ก อธิบายว่า เหตุผลทางจริยธรรมในขั้นนี้ ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือ คนที่ปฏิบัติตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นระเบียบของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post - Conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์ - กฎหมาย ควรจะตั้งบนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ทำให้บุคคลตัดสินใจขัดแย้งของตนเองโดยใช้ความคิด ไตร่ตรองอาศัยค่านิยมที่ตนเชื่อและยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ จะปฏิบัติตามสิ่งที่สำคัญมากกว่าโดยมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ซึ่งพัฒนามาจากกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) บุคคลจะมีเหตุผลในการเลือกกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงได้ โดยพิจารณาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก พบได้ในวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามมาตรฐานของสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยบุคคลเห็นความสำคัญของคนหมู่มากจึงไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ พฤติกรรมที่ถูกต้องจะต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานกับมาตรฐานซึ่งได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคม

โคลเบอร์ก อธิบายว่า ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่ง

โทษผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation) เป็นขั้นที่เลือกตัดสินใจที่จะกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหลักการคุณธรรมสากลโดยคำนึงความถูกต้องยุติธรรมยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรม และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ละอายและเกรงกลัวต่อบาป พบในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา

โคลเบอร์ก อธิบายว่า ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที “ถูก” และ “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

ทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยตัวแบบ (Modeling theory)

แบนดูรา (Bandura, 1986 อ้างถึงในแสงสุรีย์สำอังก์กุล, 2543: 374-375) มีความเชื่อในด้านกระบวนการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการลงมือกระทำและการเสริมแรงโดยตรงก็ได้เรียกว่า “การเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตตัวแบบ” ซึ่งไม่ใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นเพียงเพื่อการบำบัดทางจิตเท่านั้น เพราะคนเราส่วนใหญ่เรียนรู้ได้โดยการรับสิ่งเสริมแรงทางอ้อมมาตั้งแต่เป็นทารกอยู่แล้ว

การเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากบุคคลอื่นๆ นี้มีประโยชน์ทั้งเพื่อความอยู่รอดและเพื่อการพัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงามยิ่งขึ้น ความผิดพลาดของบุคคลอื่นๆ มีคุณค่าเป็นบทเรียนแก่คนที่ช่างสังเกตและช่างคิด เพราะเขาไม่ต้องลองผิดลองถูกจนต้องรับความทุกข์ทรมาน ซ้ำรอยกับผู้อื่นที่เคยทดลองหรือทำพลาดพลั้งมาก่อนแล้วการตอบสนองที่เกิดจากการเรียนรู้โดยวิธีการสังเกตนี้อาจจะเป็นการตอบสนองใหม่ ๆ หรือเป็นการตอบสนองตามแบบอย่างที่เคยได้รับรางวัลมาก่อน ซึ่งเรียกได้ว่าผู้กระทำตามแบบอย่างได้รับ “แรงเสริมแรงทางอ้อม” (Vicarious Reinforcement) แต่ถ้าตัวแบบเคยกระทำการใดแล้วถูกลงโทษ คนที่ยอมทำตามทั้งๆ ที่ทราบดี ก็ย่อมจะรู้สึกว่าได้รับ “การลงโทษโดยอ้อม” (Vicarious Punishment) อาจจะเข้าทำนอง กินปูนร้องท้อง หรือ วัวสันหลังหวะแบนดูราเชื่อคติที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิว ให้หลิวตาตาม” (When in Rome, do as the Roman do) จึงเห็นได้ว่า แบนดูรา มีความเชื่อคล้ายคลึงกับนักทฤษฎีคนอื่นๆ (เช่น โรเจอร์สและพรมม) ที่ว่า พฤติกรรมความรุนแรงของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสังเกตมากกว่าจะเป็นไปตามสัญชาตญาณที่คนเราได้รับติดตัวมาตั้งนั้น การเรียนรู้ด้วยการสังเกตเกิดขึ้นได้ โดยการใช้ปัญญา

ไตร่ตรองหรือใช้วิจารณ์ญาณกำหนดสัญลักษณ์ให้แก่สิ่งต่างๆ รวมทั้งการจินตนาการว่าตนอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับผู้ที่เป็นตัวแบบ การเรียนรู้แบบนี้สามารถช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย แบนดูราเห็นว่า คนสันโดษที่ไม่เห็นแก่เงินหรือค่าชมนั้น จะเปลี่ยนพฤติกรรมได้น้อยมากเมื่อให้รางวัลหรือสิ่งเสริมแรง และคนทั่วไปก็อาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้น้อยหากเขาสังเกตเห็นว่าบุคคลอื่นๆ เคยกระทำสิ่งเดียวกันแล้วได้รับสิ่งตอบแทนมากกว่า

การเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตที่เกิดขึ้นโดยปราศจากตัวแบบหรือการเสริมแรงโดยตรงนั้น พฤติกรรมมักจะไม่เปลี่ยนแปลง หากผู้เรียนไม่สามารถรับรู้ ว่ากิจกรรมที่ต้องการให้เรียนมีความสำคัญหรือมีความหมายต่อเขา (อาจเบื่อ ไม่ชอบ ไม่เก่ง หรือดูแล้วไม่สบายกายและใจ) เช่นการจดจำคำศัพท์ที่ไม่น่าสนใจหรือศัพท์วิชาการที่จำและเข้าใจยาก เป็นต้นประสิทธิภาพของการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของตัวแบบและของผู้เรียน กล่าวคือ ผลการเรียนรู้ที่ดีมักจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแบบมีสถานภาพสูงและน่าดึงดูดใจหรือมีความคล้ายคลึงกับผู้เรียนด้านกายภาพและภูมิหลังส่วนตัว เช่น เป็นเพศเดียวกัน อายุใกล้เคียงกัน ถ้าผู้เรียนเป็นคนที่ชอบพึ่งพา (Dependent) หรือชอบเป็นเพียงผู้รับ ไม่ใส่ใจที่จะค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (หรือเป็นบุคคลที่เชื่ออำนาจภายนอกมากกว่าอำนาจภายในตนตามทฤษฎีรอตเตอร์) เขาจะชอบเลียนแบบบุคคลอื่นๆ ที่มีลักษณะดีเด่นมากกว่าจะเป็นตัวของตัวเอง

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า แบนดูรา (Bandura) มีความเชื่อว่าประสิทธิภาพของการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของตัวแบบ และของผู้เรียน กล่าวคือ ผลการเรียนรู้ที่ดีมักจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแบบมีสถานภาพสูงและน่าดึงดูดใจ หรือมีความคล้ายคลึงกับผู้เรียนด้านกายภาพและภูมิหลังส่วนตัว เช่น เป็นเพศเดียวกัน อายุใกล้เคียงกัน ถ้าผู้เรียนเป็นคนที่ชอบพึ่งพา (dependent) หรือชอบเป็นเพียงผู้รับ ไม่ใส่ใจที่จะค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เขาจะชอบเลียนแบบบุคคลอื่นๆ ที่มีลักษณะดีเด่นมากกว่าจะเป็นตัวของตัวเอง

ทฤษฎีพันธะทางสังคม (Hirschi's Social Bonding Theory)

ทฤษฎีพันธะทางสังคมของ ทราวิชเฮอร์ชชี (Hirschi's Social Bonding Theory) พรชัย ชันตี ,2558:254) สรุปว่า เด็กและเยาวชนที่มีพันธะทางสังคมน้อย จะมีแนวโน้มที่จะพฤติกรรมเบี่ยงเบนนำไปสู่ความผิด ผู้กระทำความผิดเพราะไม่มีความผูกพัน ขาดข้อผูกมัด ไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรม และมีความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง เฮอร์ชชีได้นำเสนอทฤษฎีควบคุมทางสังคมโดยมีใจความสำคัญว่า บุคคลที่มีความผูกพันกับองค์การหรือกลุ่มในสังคม เช่น โรงเรียน เพื่อนฝูง มักมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำความผิด

ความผูกพันทางสังคมกับสังคม หรือพันธะทางสังคม แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ภายใต้สมมุติฐานที่ว่า พฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่เบี่ยงเบนไปสู่การกระทำความผิดเป็นผลมาจากพันธะต่อ

สถาบันทางสังคมที่อ่อนแอหรือถูกทำลายลง องค์ประกอบพื้นฐานทางสังคมได้แก่ ความผูกพัน (Attachment) ข้อผูกมัด (Commitment) ความเชื่อ (Belief) และ การเข้าร่วม (Involvement) (สันตฤกษ์ บัญช่วย, 2559)

สาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนนั้น สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเด็กได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์เหล่านั้นความเจ็บปวดจากการ แยกตัวของครอบครัว การหย่าร้างของบิดามารดา รวมทั้งการนำเสนอของสื่อต่าง ๆ ที่แสดงออกถึง ความรุนแรงทั้งรูปของการละเล่น (Games) ภาพยนตร์ ข่าว และภาษาที่ใช้ทั้งการใช้คำพูด หรือภาษา หนังสือ เหตุการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ การทำร้าย การฆาตกรรม การก่อการร้าย การลงทัณฑ์ ทรมาณ ช่มชู้ การละเมิดทางเพศ การละเมิดสิทธิ และการก่อเหตุไม่สงบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการ ละเมิดหลักการพื้นฐานของกฎหมายสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งการละเมิดสิทธิ ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งผู้หญิงและผู้ชายในรูปแบบแตกต่างกัน ความรุนแรงดังกล่าวก่อให้เกิด ความเดือดร้อนจากการสูญเสียทรัพย์สิน และญาติพี่น้อง ในบางครั้งเป็นการซ้ำเติมปัญหาเด็กผู้หญิง โดยเฉพาะครอบครัวยากจน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัว และบางครอบครัวไม่สามารถประกอบอาชีพอย่างที่เคยทำได้ มีผลทำให้ครอบครัวที่ทุกข์ยากอยู่ แล้ว มีความลำบากยากจนยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้แล้วความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธยังมีผลกระทบทาง เศรษฐกิจ สังคม การสร้างบาดแผลทางจิตใจ ซึ่งอาจเกิดขึ้น และคงอยู่ไปจนชั่วชีวิต ปัญหาความ รุนแรงจากการขัดแย้งจึงเป็นเรื่องที่ภาครัฐ ครอบครัว รวมถึงทุกคนในสังคมจะปล่อยเฉย หรือไม่ให้ ความสำคัญกับเรื่องนี้ไม่ได้อีกต่อไป

ผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำคือ 1.ด้านจิตใจ 2.ด้านพฤติกรรม 3.ด้านการกระทำ ผลกระทบต่อชุมชนและสังคมคือ 1.ปัญหาในสังคมเพิ่มมากขึ้น 2.สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่ไม่ ปลอดภัย 3.ภาระต่อสังคม ต่อการพัฒนาประเทศ หน่วยงานที่รับผิดชอบและให้ความช่วยเหลือ อาทิ 1.กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2.สำนักงานกิจการสตรีและครอบครัว 3.กรม สนับสนุนและบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข 4.ศูนย์ช่วยเหลือเด็กสตรีในภาวะวิกฤติจากความ รุนแรงหรือศูนย์พึ่งได้ 4.กระทรวงศึกษาธิการ 5.กระทรวงแรงงาน 6.สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 7. กระทรวงยุติธรรม

ในทางวิชาการ การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น ตรงกับคำว่า “Juvenile Delinquency” ซึ่งในทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ไม่ถือว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นอาชญากรรม

แต่จะเรียกการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่า “การกระทำความผิด” และไม่เรียกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 4 ได้นิยามของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” ไว้ว่า

เด็ก หมายความว่า บุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 10 ปีบริบูรณ์

เยาวชนหมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

ปัจจุบันนี้ ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการกระทำความผิด ไม่แตกต่างจากพฤติกรรมผู้ใหญ่ ความรุนแรงเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อน และมีสาเหตุแห่งการกระทำความผิดมีอยู่หลายประการ กล่าวสรุปได้เป็น 3 ด้านใหญ่ๆคือ (สมพร อมรชัยนพคุณ,ออนไลน์, 2561)

ด้านกฎหมาย นักกฎหมายเน้นว่าสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากความเยาว์วัย การรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือการถูกหลอกใช้จากผู้ใหญ่ จึงไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดในทางอาญา โดยถือว่าเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงไม่ลงโทษในทางอาญา แต่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อแก้ไขความประพฤติ

ด้านสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาอธิบายถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่ามาจากกรณีที่เด็กและเยาวชนได้รับแบบอย่างความประพฤติที่ไม่ดี จากบุคคลอยู่รอบข้าง เด็กและเยาวชนขาดความหนักแน่นทางจิตใจ จึงอาจถูกครอบงำ ชักจูงได้ง่าย ทำให้พฤติกรรมเด็กและเยาวชนผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม และกลายเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายในที่สุด

ด้านจิตวิทยา นักจิตวิทยาอธิบายสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเอาไว้หลายทฤษฎี กล่าวคือ บางทฤษฎีเห็นว่า การกระทำความผิดนั้นอาจเกิดจากความผิดปกติของร่างกายหรือทางจิต ซึ่งอาจมีมาตั้งแต่กำเนิด หรือเกิดขึ้นภายหลังความเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุ ซึ่งสาเหตุดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะผลักดันให้อารมณ์ของบุคคลแปรปรวน ยิ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนก็อาจจะทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และมีพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมและคนรอบข้าง และกระทำความผิดได้ง่าย ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่รุนแรง

1. สาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น เกิดจากปัจจัยทางจิตใจและสังคม ดังนี้

1.1 ขาดความรู้และทักษะ ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย อันตรายและความเสี่ยงต่างในการดำเนินชีวิต ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ การจัดการอารมณ์เพศตนเองการแก้ไขปัญหาต่างๆในชีวิตการปฏิเสศ การมีกิจกรรมที่เป็นสุขเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

1.2 ขาดความตระหนักรู้เกี่ยวกับภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ความตระหนักและจริงจังต่อการป้องกันตนเอง เห็นประโยชน์ของการป้องกันและเห็นโทษหรือพิษภัยจากพฤติกรรมเสี่ยงจนใช้เป็นหลักในจิตใจที่จะไม่ทำพฤติกรรมนั้น

1.3 ขาดการควบคุมตนเอง ความรู้ ทักษะและความตระหนักอาจไม่ช่วยป้องกันความเสี่ยงถ้าวัยรุ่นไม่มีการควบคุมตนเองดีเพียงพอ อาจคล้อยตามเพื่อนหรือสิ่งแวดล้อมได้เล้าและยาเสพติดเป็นสาเหตุที่ทำให้จิตใจเสียการควบคุมตนเอง อาจทำให้มีพฤติกรรมเสี่ยงได้

1.4 ขาดวิธีการที่ทำให้ตนเองพึงพอใจที่ถูกต้องวัยรุ่นต้องการกิจกรรมที่ช่วยให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ ความสุขแต่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับได้ วัยรุ่นที่มีจุดเด่น เป็นที่ยอมรับของเพื่อนด้านบวกอยู่แล้ว (เช่น การเรียนกีฬาดนตรี ฯลฯ) จะไม่แสวงหากิจกรรมด้านลบที่อาจเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ

1.5 ปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ หรือโรคทางจิตเวช ทำให้ขาดความสุข เกิดความทุกข์ใจ ความก้าวร้าว หรือเคยโดนกระทำทารุณทางกายหรือทางเพศ จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เพื่อชดเชย ปิดบัง หรือระบายอารมณ์เป็นพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้ยาเสพติดเพื่อลดความเครียดหรืออารมณ์เศร้า

1.6 อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทัศนคติและแบบอย่างในครอบครัวความเป็นสุขของครอบครัว อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน การต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนและสังคมการชักจูงใจจากแฟน ดารานักร้องการโฆษณา ค่านิยมทางวัตถุนิยม

2. การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น

การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงวัยรุ่นทำได้โดยลดปัจจัยสาเหตุ และเพิ่มปัจจัยป้องกัน และจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ดังนี้

2.1 การให้ความรู้ ที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงตนเองในวัยรุ่น ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย อันตรายและความเสี่ยงต่างในการดำเนินชีวิต ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ

2.2 การฝึกทักษะ ในการรู้จักอารมณ์และความคิดตนเองจัดการกับอารมณ์ได้ จัดการอารมณ์เพศตนเอง การแก้ไขปัญหาต่างๆในชีวิต การปฏิเสธการมีกิจกรรมที่เป็นสุขเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2.3 สร้างความตระหนักในการป้องกันความเสี่ยง จริ่งจ้งต่อการป้องกันตนเองเห็นประโยชน์ของการป้องกันและเห็นโทษหรือพิษภัยจากพฤติกรรมเสี่ยง จนใช้เป็นหลักในจิตใจที่จะไม่ทำพฤติกรรมนั้น

2.4 ฝึกการควบคุมตนเอง ฝึกจิตใจให้เข้มแข็งการรู้จักจิตใจตนเองและควบคุมได้รู้จักยังคิดฝึกระเบียบวินัยที่มาจากภายในใจตนเองฝึกการปฏิเสธเล้าและยาเสพติดเป็นสาเหตุที่ทำให้จิตใจเสียการควบคุมตนเอง

2.5ช่วยให้วัยรุ่นมีกิจกรรมที่ทำให้ตนเองพึงพอใจที่ถูกต้องวัยรุ่นต้องการกิจกรรมที่ช่วยให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ ความสุข แต่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับได้ วัยรุ่นที่มีจุดเด่น เป็นที่ยอมรับของเพื่อนด้านบวกอยู่แล้วจะไม่แสวงหากิจกรรมด้านลบที่อาจเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ

2.6สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีพ่อแม่เป็นแบบอย่าง มีทัศนคติที่ดีต่อลูก แสวงหากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ครอบครัวมีความสุข ทัศนคติดีต่อการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ส่งเสริมกลุ่มเพื่อนที่ดีให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ครอบครัว ชุมชน และสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมที่รุนแรง

1. ความหมายของพฤติกรรมความรุนแรง

ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงทั้งต่อตนเอง และต่อผู้อื่นไม่เคยหมดไปจากสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่ามีเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ก่อผลเสียหายมากมายต่อชีวิต และเป็นภัยคุกคามต่อความสงบสุขของสมาชิกในสังคมไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด ล้วนมีความกังวลต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้น ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลายต่อพฤติกรรมความรุนแรง ดังต่อไปนี้

ดอลลาร์ด และคนอื่นๆ (Citing Dollard; et al.1939; Reiso& Roth,1993: 35 อ้างถึงใน ศรีญาอชิติยะ , 2553) กล่าวว่าพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงที่มีต่อความรุนแรงระหว่างบุคคล ได้ถูกให้คำจำกัดความว่า เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่ต่อสู้กับบุคคลอื่น ซึ่งตั้งใจหรือพยายามที่จะคุกคาม หรือทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บทุกขัทรมาณอย่างแท้จริง พฤติกรรมเหล่านี้ถูกรวมอยู่ในคำจำกัดความที่กว้างกว่าคำจำกัดความของความก้าวร้าว

บาร์เดน (Barden, 1994: 94) ให้ความหมายว่า การใช้กำลังทางกายหรือพลังอำนาจในการคุกคามผู้อื่นให้บาดเจ็บทางกายหรือทางจิตใจ หรือทำให้รู้สึกขาดความปลอดภัยรวมถึงการเมินเฉยและการละเลยด้วย

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002: 4) ให้ความหมายว่า การใช้กำลังหรืออำนาจทางกายอย่างจงใจ เพื่อข่มขู่คุกคาม ต่อต้านตนเองหรือผู้อื่น หรือกลุ่ม หรือชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดผลที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บ การตาย ทำร้ายจิตใจ การกีดกันและขัดขวางการพัฒนาการ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2542: 1) ให้ความหมายว่าการกระทำใดๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ โดยการบังคับ ขู่เข็ญ ทุบตี คุกคาม กีดกันเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นผลหรืออาจเป็นผลทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกรกระทำ

ริบพอน (ริบพอน อ้างถึงใน Jones & Lyneham, 2000) ความรุนแรง (Violence) เป็นพฤติกรรมโดยเจตนากระทำอันตรายโดยตรงต่อสิ่งมีชีวิตซึ่งผลลัพธ์จะเกิดอันตรายหรือไม่ก็ตามสามารถเกิดจากร่างกาย คำพูด การกระทำทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมและการใช้พลังนั้นทำให้ต้องรับ

เคราะห์โดยตรงหรือโดยอ้อม จากการใช้อาวุธหรือไม่ได้ใช้อาวุธ โดยการแสดงความโกรธหรือไม่แสดงต่อคนหนึ่งคนใดหรือคนอื่นๆ ความรุนแรงเป็นการแสดงถึงความไม่ยุติธรรมหรือปราศจากเหตุผลในการใช้กำลังและอำนาจ (Workplace Health & Safety Guide Qld. Gov,1993:3)ในการทำงานเดียวกัน ความก้าวร้าวจึงเป็นพฤติกรรมการแสดงออกทั้งทางคำพูด และหรือการกระทำทางร่างกายต่อบุคคล สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือวัตถุสิ่งของ และความก้าวร้าวอาจเพิ่มระดับขึ้นเป็นความรุนแรงโดยมีเจตนากระทำอันตรายโดยตรงต่อสิ่งมีชีวิต ทั้งการกระทำโดยตรงหรือโดยอ้อม ผลลัพธ์อาจจะเกิดอันตรายหรือไม่ก็ตาม

ความรุนแรงในวัยรุ่น องค์การอนามัยโลก (2002 : 14) กล่าวว่าความรุนแรงที่เกิดโดยวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10 – 29 ปี เป็นความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจน ตั้งแต่มีความรุนแรงมากจนถึงขั้นเสียชีวิต และไม่ถึงแก่ชีวิต เช่น การต่อสู้ใจมตีกัน การข่มขืน การทำลายสิ่งของ รูปแบบของการใช้ความรุนแรงตั้งแต่ ใช้อวัยวะของร่างกาย เช่น การใช้มือต่อยตี ใช้เท้าเตะถีบหรือใช้อาวุธ เช่น ไม้ มีด ไปจนถึงการใช้ปืน จึงเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการตายก่อนวัยอันสมควร การบาดเจ็บ และไร้ความสามารถ ความรุนแรงในวัยรุ่นไม่ได้สร้างความเสียหายเฉพาะกับเหยื่อที่ถูกใช้ความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อ ครอบครัว เพื่อน และชุมชนด้วย ความรุนแรงในวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในรูปแบบอื่นๆ และนำไปสู่การก่ออาชญากรรมที่เป็นปัญหาสังคมด้วยส่วนมากเพศที่ก่อความรุนแรงมักเป็นเพศชาย เกิดขึ้นได้ทุกๆภูมิภาคของโลก

2. ปัจจัยเสี่ยงของความรุนแรงในวัยรุ่น

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของวัยรุ่น ได้แก่ ธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความมุทะลุ ใจเร็ว หุนหัน ก้าวร้าว เป็นต้น ขาดการควบคุมพฤติกรรมที่เหมาะสม ด้อยการศึกษา มีปัญหาขาดการดูแลเอาใจใส่ และมีประสบการณ์ในการทำร้ายผู้อื่น มีเจตคติความเชื่อที่ผิด มีประสบการณ์ถูกทำทำโทษทางกาย หรือเคยพบเห็นความรุนแรง

2.2 ปัจจัยครอบครัวและคนใกล้ชิด สิ่งแวดล้อมทางครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น ได้แก่

2.2.1 บิดามารดาผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ควบคุมตั้งแต่เด็ก และใช้การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรง หยาบคาย

2.2.2 บิดามารดามีความขัดแย้งกัน ครอบครัวขาดความสัมพันธ์ ความผูกพัน มักมีการทำร้ายกันในบ้าน

2.2.3 มารดามีบุตรเมื่ออายุน้อย

2.2.4 มีประสบการณ์ที่บิดามารดาแตกแยก หรือหย่าร้างกันตั้งแต่วัยเด็ก

2.2.5 คบเพื่อนไม่ดี

2.3 ปัจจัยชุมชนและสังคม เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ได้แก่

2.3.1 การรวมกลุ่มเป็นแก๊งของวัยรุ่น มีการจัดหาอาวุธปืน ยา และใช้กำลังต่อสู้ระหว่างกลุ่ม

2.3.2 มีสื่อที่ปรากฏให้เห็นความรุนแรงและความก้าวร้าว

2.3.3 ขาดความร่วมมือประสานงาน และความสัมพันธ์ของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ เป็นชุมชนเมืองใหญ่ที่ต่างคนต่างอยู่ ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ชุมชนมีการทำร้าย ฆาตกรรมกันสูง มีความยากจน เมืองที่ไม่มีความสงบ จลาจล หรือสงคราม มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

2.4 ปัจจัยทางสังคมอื่นๆ

วรรัตน์ วิจารณ์ปริษา (2550 : 29) ได้สรุปว่า ปัญหาความรุนแรงในวัยรุ่นเกิดจากปัจจัยสามประการหลัก ได้แก่ ตนเองซึ่งอาจเกิดจากพัฒนาการของช่วงวัย ครอบครัวอันเกี่ยวเนื่องกับสัมพันธภาพ และสังคมอันได้แก่สภาพแวดล้อมของชุมชน

นักทฤษฎีบางท่านให้ข้อคิดเห็นว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต การลอกเลียนแบบ และการเสริมแรง (Bandura, 1973) ถ้ามีการส่งเสริมว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นสิ่งที่ดีอาจนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว หรือถ้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่เสียหายก็จะเกิดการเรียนรู้ว่าพฤติกรรมก้าวร้าวไม่เหมาะสม ซึ่งอุปนิสัยความก้าวร้าวที่สูงมากที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาจากความรุนแรงที่ทีวีหรือสื่ออื่นๆนำเสนอ

ปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว (การหย่าร้าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของครอบครัว) เด็กที่มาจากครอบครัวที่ถูกลงโทษรุนแรงจะมีความก้าวร้าวกับบุคคลอื่น และครอบครัวที่มีความรุนแรงกับเด็กส่งผลให้เมื่อเด็กโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่จะส่งผลให้ทำร้ายลูกต่อไปกลายเป็นวัฏจักรของความรุนแรงในครอบครัว

มีการขาดการสนับสนุนทางสังคม บุคคลที่ใส่ใจต่อสังคมมากจะมีการแสดงออกที่ก้าวร้าวน้อยกว่าบุคคลที่ไม่ใส่ใจต่อสังคม แสดงให้เห็นว่าคนที่กลัวกระแสสังคมจะไม่ทำสิ่งที่สังคมวิพากษ์วิจารณ์ ในขณะที่พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ กล่าวคือสังคมไม่ยอมรับผู้ที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ในทางกลับกันหากบุคคลไม่สนใจต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของสังคม จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกไปโดยไม่สนใจว่าสังคมจะยอมรับหรือไม่

จากการแพร่หลายของเกมคอมพิวเตอร์ที่มีเนื้อหารุนแรงในหมู่เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันและข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนที่ถูกนำมาโยงกับเกมคอมพิวเตอร์ทำให้เกิดข้อคำถามที่ว่า เกมคอมพิวเตอร์ที่มีเนื้อหารุนแรงทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงหรือไม่ จากการทบทวนงานวิจัยทั้งในเชิงทดลอง สังเกต และสำรวจที่ผ่านมายังให้ผลการศึกษาที่หลากหลาย บางงานวิจัยพบว่า เกมคอมพิวเตอร์ที่มีเนื้อหารุนแรงทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ในขณะที่บางงานวิจัยกลับไม่พบความสัมพันธ์ของเกมคอมพิวเตอร์ที่มีเนื้อหารุนแรงต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแต่อย่างใด งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องของการวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

และลักษณะของเกมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ทดลอง อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าเกมคอมพิวเตอร์ที่มีเนื้อหา รุนแรงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะสั้น ดังนั้นการควบคุมเนื้อหาของเกมและการ จัดสรรเวลาการเล่นเกมจะช่วยลดผลกระทบทางลบของเกมคอมพิวเตอร์ลง รวมทั้งควรให้มีการจัดเวที ความรู้เรื่องเกมคอมพิวเตอร์ระหว่างพ่อแม่ ครู และเพื่อน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมกันหาทาง ออกที่สร้างสรรค์ให้แก่เด็กและเยาวชนไทย(วนิพพล มหาอาษา, "เกมคอมพิวเตอร์กับพฤติกรรม ก้าวร้าวในเด็กและเยาวชน",ออนไลน์ ,2561)

3. ความหมายของการควบคุมตนเอง

โรสเซนบัม(Rosenbaum 1980: 109 – 121อ้างถึงใน นงนุช โรจนเลิศ, 2533: 18) ได้สรุปความหมายการควบคุมตนเองว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำบางชนิด หรือความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมด้วยเหตุผลและความอดทน เพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการ หรือหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิด พฤติกรรมตามที่บุคคลมุ่งหวังไว้ แม้บุคคลนั้นต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรืออยู่ในภาวะที่เกิด ปัญหาความขัดแย้งในจิตใจ ความสามารถดังกล่าวประกอบด้วย

3.1การใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล และคำพูดบอกตนเองในการควบคุมการแสดงออก ทางอารมณ์และการกระทำ

3.2การประยุกต์วิธีการมาใช้แก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น เช่น การวางแผน การให้ คำจำกัดความของปัญหา การประเมินตัวเลือก การคาดหมายสิ่งที่จะเกิดตามมา

3.3ความสามารถที่จะยับยั้งการกระทำตามอำเภอใจตนเอง

3.4การรับรู้ถึงประสิทธิภาพของการกระทำตนเอง

กรมวิชาการ (2539: 5) ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่า การควบคุมตนเอง เป็นกระบวนการที่ให้นักเรียน ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึง ประสงค์ โดยนักเรียนจะกำหนดเป้าหมาย และเลือกวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยตนเอง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2526: 145) ได้อธิบายลักษณะของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองคือการทำที่บุคคลสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ โดยเลือกพฤติกรรม เป้าหมาย และกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นได้ด้วยตนเอง

4. แนวทางการพัฒนาการควบคุมตนเอง

ได้มีนักวิชาการหลายคนได้นำเสนอแนวทางหรือวิธีการควบคุมตนเอง ดังนี้ ทอร์เซน และโมโฮนี (Thoresen and Mohoney 1974 อ้างถึงใน ไชยงค์วรนาม, 2549: 16 – 17) ได้เสนอแนวทางการควบคุมตนเองอย่างเป็นระบบไว้ 2 แนวทาง คือ

4.1 การควบคุมสิ่งเร้า หมายถึง สิ่งเร้าที่กำหนดมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ เฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งสภาพการณ์สิ่งเร้านี้ อาจเป็นสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายใน อันได้แก่

สถานการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ วัตถุ สิ่งของ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือกับตนเอง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของบุคคลนั้น

4.2 การควบคุมผลกรรม หมายถึงการให้ผลกรรมตนเองหลังจากที่ได้ทำพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว การควบคุมผลกรรมซึ่งผลกรรมนี้อาจเป็นการเสริมแรงตนเอง หรือการลงโทษตนเองก็ได้ แต่การลงโทษตนเองนั้นมีลักษณะเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา จึงเป็นการยากที่บุคคลจะนำไปปฏิบัติกับตนเองได้ และในบางครั้งการลงโทษก็เพียงแต่จะช่วยระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เท่านั้น ทั้งนี้ยังอาจทำให้เกิดปฏิกิริยาทางลบต่ออารมณ์ได้อีกด้วย ดังนั้น บุคคลจึงนิยมเสริมแรงต่อตนเองมากกว่าการลงโทษตนเอง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2546: 148 – 149) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการปรับพฤติกรรมนั่นเอง ดังนั้น การที่จะพัฒนาการควบคุมตนเองนั้นจะต้องอาศัยหลักของการเรียนรู้ นั่นคือจะต้องมีการจัดประสบการณ์การควบคุมพฤติกรรมให้แก่ผู้ที่ต้องการจะฝึกการควบคุมตนเองเสียก่อน ซึ่งกระทำโดยการให้บุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการถูกผู้อื่นควบคุมพฤติกรรมในขั้นต้น จากนั้นจึงค่อยๆถอดการควบคุมพฤติกรรมโดยผู้อื่นออก และให้ผู้ที่ถูกควบคุมพฤติกรรมนั้นมีโอกาสที่จะควบคุมตนเองยิ่งขึ้น โดยอาจที่จะให้เริ่มจากการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของตนเอง และการเลือกกระบวนการต่างๆ ที่จะทำให้บรรลุพฤติกรรมเป้าหมายนั้น แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของนักปรับพฤติกรรมระยะหนึ่ง จนกระทั่งนักปรับพฤติกรรมมีความมั่นใจว่าผู้ที่ต้องการควบคุมพฤติกรรมตนเองนั้น สามารถที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้องและมีพลังจิตที่แข็งแกร่งแล้ว จึงค่อยๆลดการดูแลลง จากนั้นจึงเปลี่ยนหน้าที่ของตนเองเป็นเพียงแค่ที่ปรึกษาเท่านั้น ในกรณีที่ผู้ต้องการจะควบคุมพฤติกรรมของตนเองนั้นมีปัญหา หรือสูญเสียพลังจิตที่แข็งแกร่งไป นักปรับพฤติกรรมจะต้องให้ความช่วยเหลือทันที

วรารัตน์ วิจารณ์ปรีชา (2550) การพัฒนาการควบคุมตนเองนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งได้แก่สภาพแวดล้อม สถานการณ์ บุคคลรอบข้าง บุคคลผู้เลียนแบบอย่างซึ่งเป็นตัวเสริมแรงที่ดีที่เหมาะสมและจิตใจของตนเองที่มีความต้องการปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะของตนเองให้มีพฤติกรรมที่ดีและพึงประสงค์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมกระทำรุนแรง

1. **ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม** กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์โดยมนุษย์จะแสดงพฤติกรรมผ่านการเรียนรู้ และพฤติกรรมแต่ละอย่างก็แสดงออกไปนั้น เป็นการแสดงออกโดยผ่านกระบวนการคิด ดังนั้นวรารัตน์ วิจารณ์ปรีชา (2550: 28) ได้สรุปแนวคิดของแบนดูรา (Bandura, 1977 อ้างถึงใน นงนุช โรจนเลิศ, 2533: 19 – 20) ว่า พฤติกรรมของบุคคลทั้งพฤติกรรมต่อตนเองเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ (Cognition) พฤติกรรม (Behavior) และ

สิ่งแวดล้อมภายนอก (External environment) โดยมีไข่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว องค์ประกอบทั้งสามจะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน และสามารถอธิบายได้ในรูปของเหตุและผล พฤติกรรมจะเกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายหลังที่ได้ประเมินถึงผลกระทบที่ได้รับจากการตอบสนองนั้น แบนดูราได้ให้ความสำคัญของการกระทำต่อตนเองว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์จะอยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง จากการให้แรงเสริมแก่ตนเอง ในกระบวนการนี้บุคคลจะมีการตั้งมาตรฐานในการกระทำของเขา และจะมีการตอบสนองต่อการกระทำนั้น ในรูปแบบของการให้รางวัลแก่ตนเอง หรือการลงโทษตนเอง การให้รางวัลตนเองนี้เมื่อสามารถกระทำพฤติกรรมได้บรรลุเป้าหมาย จะมีผลให้บุคคลสามารถพัฒนาทักษะในการควบคุมตนเอง สามารถปรับปรุงและคงพฤติกรรมนั้นไว้ต่อไป ในด้านการลงโทษตนเองนั้นทำให้บุคคลสามารถลดความทุกข์ใจจากการทำผิดของตน และช่วยบรรเทาการลงโทษจากภายนอกได้ เพราะหากบุคคลได้มีพฤติกรรมต่อตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ย่อมเป็นปัจจัยให้มีการปฏิบัติต่อผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ดีด้วยนั่นก็คือการควบคุมตนเองคือการรู้จักควบคุมพฤติกรรม

2. ทฤษฎีของเรคเกส (วรารัตน์ วิจารย์ปรีชา, 2550: 30) ได้สรุปทฤษฎีของเรคเกส (Reckless อ้างถึงใน จรรยา สุวรรณทัต และคณะ , 2533 : 16 – 17) ว่าการควบคุมตนเอง ถ้ามองในแง่ของระดับความเข้มข้นของอิทธิพลของสิ่งเร้าที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น จะเห็นว่าการที่บุคคลควบคุมตนเองได้ดีนั้นจะไม่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้าภายนอกเลย หากแต่ว่าสิ่งเร้าภายนอกนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลน้อยมาก ในทางกลับกัน ถ้าบุคคลใดมีทักษะในการควบคุมตนเองในระดับที่ต่ำ สิ่งเร้าภายนอกย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นมากนั่นเอง

3. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2520) ได้กล่าวว่า หลักธรรมสำคัญที่ควบคุม และคุ้มครองชาวโลกมีอยู่ 2 อย่างคือ หิริ คือความละอายต่อการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในใจของคน คนที่ขาดหิริสามารถจะกระทำความผิดชั่วร้ายแรงได้ทุกอย่าง หิริจึงเป็นความรู้สึกแยกแยะ ความเหมาะสมออกจากความไม่เหมาะสม แยกความชั่วออกจากความดี และแยกความถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม จากความผิดหรือการละเมิดระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และโอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวแห่งผลแห่งการกระทำผิดชั่วร้าย ต่อการเรียนรู้เห็นของคนอื่น ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันจากภายนอก เป็นการควบคุมตนเองที่มีลักษณะเป็นความสะดุ้งกลัวต่อสิ่งที่ตนเองจะกระทำลงไป เมื่อได้ใคร่ครวญถึงผลแห่งการกระทำที่จะตามมาหรือเกรงคนอื่นจะเห็นว่า ตนเป็นคนบาปหรือตัวมารร้ายของสังคม ซึ่ง วรารัตน์ (2550:31) ได้สรุปจากหลักธรรมของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ไว้ว่า หลักการควบคุมพฤติกรรมตามหลักทางพระพุทธศาสนานั้น ได้มีการปลูกฝังให้พุทธศาสนิกชนได้มีหิริ และโอตตปปะ ซึ่งจะเป็นตัวควบคุมโดยมีสติเป็นเหมือนยามประจำตัวคอยเตือนจิตให้ระวังอยู่เสมอ

สรุปจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมที่มีความรุนแรง ได้ว่า ผู้ที่มีการเรียนรู้ทางสังคมที่ดี และมีหลักธรรมสำหรับประพฤติปฏิบัติ จะสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้เป็นอย่างดีและเหมาะสมต่อสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์

ทฤษฎีว่าด้วยการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิด

1. สำนักปฏิฐานนิยม (Positivist school)

สำนักปฏิฐานนิยมอธิบายสาเหตุของอาชญากรรม (crime) ว่า อาชญากรรมไม่ได้เกิดจากเจตน์จำนงอิสระ (free will) ของผู้กระทำความผิด ภายหลังจากซึ่งน้ำหนักระหว่างผลดีและผลร้ายที่จะได้รับจากการประกอบอาชญากรรม แต่อาชญากรรมมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ (multiple factors) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้กระทำความผิด เช่น ปัจจัยทางชีววิทยา (biological) จิตวิทยา (psychological) สังคม (social factor) และเศรษฐกิจ (economic factor) 4 ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมที่ดีพอ (undersocialisation) ผู้กระทำความผิดจึงไม่สามารถปรับตนให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมได้ยกตัวอย่างเช่น ผู้กระทำความผิดมีความบกพร่องทางพันธุกรรม หรือจิตผิดปกติ เป็นเหตุให้การขัดเกลาทางสังคมเป็นไปได้ยาก หรือผู้กระทำความผิดอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์หรือได้รับการเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสังคมที่ปราศจากค่านิยม ที่สามารถใช้เป็นเครื่องกำหนดการกระทำของตนเอง (lack of consistent values)

ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงไม่ใช่คนเลว แต่เป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อม (victim of circumstance) ผู้กระทำความผิดจึงไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำผิดของตน เพราะการกระทำผิดของเขา ไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ชั่วร้าย แต่เกิดจากปัจจัยภายนอกที่อยู่เหนือการควบคุมของผู้กระทำความผิด การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาอาชญากรรม แต่การเยียวยารักษา (treatment) ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของผู้กระทำความผิดแต่ละคน เพื่อให้กลับตนเป็นคนดีของสังคม (a law-abiding person) เป็นวิธีการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมที่ดีที่สุด

2. ทฤษฎีตราบาป (Labeling theory)

ทฤษฎีตราบาปเสนอว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (criminal justice) ไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ แต่เป็นต้นเหตุของอาชญากรรม เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือเครื่องมืออย่างดีในการแบ่งแยกคนดีกับคนเลวออกจากกัน บุคคลที่ถูกจับ (arrest) ถูกดำเนินคดี (trial) และถูกพิพากษา (conviction) จะถูกตราหน้าว่าเป็นคนเลวของสังคม สังคม (social reaction) จึงปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวไม่ดีเพราะเชื่อว่า บุคคลนั้นจะต้องสร้างปัญหาให้แก่สังคมในอนาคตอีกอย่างแน่นอน เพื่อน ญาติมิตร จึงไม่อยากจะคบหาสมาคมด้วย งานก็ทำได้ยากเพราะไม่มีบุคคลใดยอมรับเข้าทำงาน ผลคือบุคคลนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก (alienate) และถูกกีดกันออกจากสังคม (exclusion from society) ในที่สุดบุคคลนั้นจะยอมรับว่าตนเอง (identity) เป็นคน

ช่วยคนเลวตามที่สังคมตราหน้า และกระทำความผิดเพื่อแก้แค้นสังคม ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีนี้จึงเสนอให้ ผันคนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อลดตราบาปที่เกิดขึ้นรวมทั้งช่วยให้ผู้กระทำความผิด สามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย

3. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice)

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal justice) ถูกวิจารณ์ว่าละเลยความต้องการของผู้เสียหาย และผลักผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (Exclusion) ส่วนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกระบวนการที่ใหม่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกิดขึ้นมาประมาณ 20 ปีแล้ว กระบวนการนี้มีเป้าหมายที่การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและสังคมและการนำผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม (Reintegration) กระบวนการนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายผู้ต้องหา ครอบครัว และชุมชน มาพบปะพูดคุย ประนีประนอม หรือเจรจาต่อรองกัน (Mediation, Conciliation and Negotiation) เพื่อหาทางแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ประสานงาน (a facilitator) กระบวนการนี้เริ่มต้นโดยการให้ผู้เสียหายและครอบครัวเล่าถึงผลร้ายที่ผู้เสียหายและครอบครัวได้รับจากอาชญากรรม เช่น ความรู้สึกและความเสียหายที่ได้รับจากอาชญากรรม จากนั้นจะให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายหรือกำหนดวิธีการในการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิด กระบวนการนี้เชื่อว่า เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับทราบผลร้ายจากการกระทำผิดของตนที่มีต่อผู้เสียหายและครอบครัวแล้ว ผู้กระทำความผิดจะเกิดความรู้สึกสงสารและสำนึกผิด (Genuine Remorse) ผู้กระทำความผิดจะขอโทษผู้เสียหายและพยายามเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย รวมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไม่กลับไปกระทำความผิดอีก และเมื่อผู้ต้องหาได้รับการให้อภัยจากผู้เสียหายและชุมชนแล้ว ผู้ต้องหาก็จะสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย สำหรับผู้เสียหาย กระบวนการนี้ได้ให้โอกาสผู้เสียหายเจรจาต่อรองหรือประนีประนอมกับผู้ต้องหาทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาตรงตามความต้องการมากที่สุด นอกจากนี้หากผู้ต้องหาขอโทษและผู้เสียหายให้อภัยแล้ว เชื่อว่าจะทำให้ผู้เสียหายลดผลกระทบจิตใจจากการกระทำผิดลงได้ (สกุลยุษ หอพิบูลสุข “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย”, ออนไลน์, 2561)

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จากแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) และการหันเหคดีอาญา (Diversion) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน (Participation) ในกระบวนการแก้ไข ฟื้นฟูและติดตามเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมความรุนแรง

สรุปภาพรวมของการเคลื่อนย้ายเด็ก / เยาวชนจากจุดเริ่มต้นเมื่อเด็กต้องสงสัยและถูกนำตัวเข้าสู่ระบบ ดังต่อไปนี้ (“การจำแนก แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องศาลยุติธรรม”, ออนไลน์, 2561)

1. เมื่อเด็กต้องสงสัยถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือถูกนำส่งเจ้าหน้าที่

2. เจ้าหน้าที่ตำรวจนำเด็ก / เยาวชนส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง
3. ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวส่งเด็กให้ครอบครัว
4. ศาลมีคำสั่งควบคุมตัวส่งเด็กให้สถานพินิจ
5. ศาลมีคำสั่งใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ก่อนพิพากษา
6. ศาลมีพิพากษาส่งเด็กไปฟื้นฟูในระบบเปิด
7. ศาลมีคำพิพากษาส่งเด็กไปฟื้นฟูในระบบปิด

กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิด

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice”) และกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ได้วางหลักเกณฑ์สำหรับจัดการกับเด็กที่กระทำความผิดไว้ ดังนี้

1. การกระทำใดที่เกี่ยวกับเด็ก จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 3 วรรค 1)
2. ต้องมีการกำหนดอายุขั้นต่ำที่เด็กไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา (The Minimum Age of Responsibility) (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 40 วรรค 3 และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน มาตรา 4)
3. การปฏิบัติต่อเด็กจะต้องความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก คำนึงถึงอายุของเด็กและการนำเด็กกลับคืนสู่สังคม (reintegration) (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 40 วรรค 1)
4. เมื่อเด็ก ผู้ปกครอง(Parent) หรือผู้ดูแล(Guardian) ยินยอม เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานอัยการมีอำนาจผันคดี (Disposition of Case) จากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง มาตรา 11)
5. ก่อนพิพากษา ผู้พิพากษาต้องพิจารณาถึงภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และปัจจัยที่ทำให้เด็กกระทำความผิดด้วย(กฎแห่งกรุงปักกิ่ง มาตรา 16.1)
6. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของเด็ก (Well-Being of the Juvenile) และการกระทำใดๆต่อเด็กจะต้องได้สัดส่วนกับตัวเด็กซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไป (Proportion to the Circumstances of Both the Offenders and the Offence) (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง มาตรา 5.1)กล่าวคือ จะไม่คำนึงเฉพาะความร้ายแรงของการกระทำแต่ประการเดียว แต่จะพิจารณาถึงความต้องการของเด็กและสังคมด้วย (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง มาตรา 17.1)

7. ไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือโทษจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสได้รับการปล่อยตัว (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 37 วรรค 1 กฎแห่งกรุงปักกิ่ง มาตรา 17.3)

8. การจับ กักขัง และจำคุก ต้องเป็นไปตามกฎหมาย ใช้เป็นมาตรการสุดท้าย (last resort) และมีระยะเวลาสั้นที่สุด (The Shortest Appropriate Period of Time) (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มาตรา 37 วรรค 2 กฎแห่งกรุงปักกิ่ง มาตรา 13)

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีการแก้ไขปรับปรุงตาม ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559 ได้มีการคำนึงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนมากขึ้นซึ่งหากมีการฟ้องคดีเด็กและเยาวชนร่วมกับผู้ร่วมกระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาและต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนกฎหมายได้กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัว

ฉะนั้นหลักเกณฑ์การดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลที่มีใช่เด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งบังคับอยู่ในปัจจุบันยังคงมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีในลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในบางส่วนแต่ยังคงมีหลักเกณฑ์การดำเนินคดีที่คำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนดังเช่นในอดีตที่ผ่านมาเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกฎหมายเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการแสดงถึงความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิดทั้งในฐานะของผู้ถูกกล่าวหาผู้ต้องหาและจำเลยโดยมุ่งที่จะแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่ไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่กล่าวคือการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นกรณีที่มุ่งต่อตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาโดยเป็นเรื่องของสถานภาพส่วนตัวของเด็กและเยาวชนที่มุ่งหวังจะให้การอบรมสั่งสอนและให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคมโดยทั่วไปโดยมิได้มุ่งเน้นการลงโทษแม้ว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตามด้วยเหตุนี้การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนจึงมีเป้าหมายเพื่อให้การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนนั่นเอง

ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเมื่อเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีการดำเนินการโดยการยึดถือตามเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีความครอบคลุมในทุกๆด้านแม้ในปัจจุบันจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายและเป้าหมายใน

การดำเนินคดีที่สะท้อนให้เห็นจากโครงสร้างขององค์กรต่างๆ แต่ก็ก็เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนยิ่งขึ้นกว่าในอดีตและเป็นการสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันเท่านั้น

ความผิดของเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปใช้สถานะบุคคลและอายุเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโดยเฉพาะอายุของเด็กและเยาวชนที่ถือว่าเป็นเส้นแบ่งความรู้สึกผิดชอบและการลงโทษซึ่งหากมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีลักษณะเช่นเดียวกับการกระทำความผิดของผู้ใหญ่นอกจากนั้นความคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนยังถือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในด้านของระดับความรับผิดชอบ (Responsibility) ระหว่างบุคคลที่เป็นเด็กเยาวชนและผู้ใหญ่เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์การกำหนดอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาภายใต้กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้มีการปรับเปลี่ยนช่วงอายุของเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับความรู้สึกผิดชอบของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำความผิดนั้นด้วย

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงกำหนดให้บุคคลที่มีอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ถือว่าเป็นเด็กและบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 15 ปีแต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ถือว่าเป็นเยาวชนโดยถืออายุในขณะกระทำความผิดเป็นเกณฑ์ในการขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาความหมายของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับความรู้สึกผิดชอบของบุคคลในขณะกระทำความผิดอันเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา

คำว่า “เด็ก” หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์และคำว่า “เยาวชน” หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 15 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์อย่างไรก็ดีความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญาจะพิจารณาจากเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดอาญาเท่านั้นโดยจะมีได้้นำการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสในทางแพ่งมาเป็นข้อพิจารณาด้วยฉะนั้นไม่ว่าบุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสตามกฎหมายแพ่งก็ตามหากบุคคลนั้นอายุยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

กฎหมายถือว่ายังเป็นเยาวชนและจะต้องได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ฉบับนี้

กระบวนการยุติธรรมอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย จึงเป็นกระบวนการที่ใช้จัดการกับบุคคลอายุไม่ถึง 18 ปีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ ย่อมไม่อยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก แต่จะถูกดำเนินคดีในศาลอาญา(สกุลสุข หอพิบูลสุข “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย”,ออนไลน์,2561)

อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและแผนกคดีเด็กและเยาวชนชั้นครบทุกท้องที่จึงส่งผลให้ดำเนินคดีเด็กและเยาวชนจะต้องอยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว และหากในท้องที่ใดมีความจำเป็นก็สามารถเปิดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดที่ยังมิได้มีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวนั้นอีกได้ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกันตรงตามเจตนารมณ์กฎหมายเด็กและเยาวชนและบัญญัติกฎหมายยังได้กำหนดเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจรับพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดได้แก่ท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติและท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดเกิดขึ้นนอกจากนั้นในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นว่ารับพิจารณาพิพากษาคดีในท้องที่ที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นมีประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนมากกว่าก็ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนการกระทำความผิดมีอำนาจพิจารณาคดีได้ฉะนั้นเมื่อในท้องที่ใดมีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดดำเนินการแล้วบทบัญญัติกฎหมายนั้นห้ามศาลชั้นต้นอื่นใดรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษาและด้วยเหตุนี้เองจึงส่งผลให้บทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาใช้ดุลพินิจในการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สามารถบังคับใช้ได้ต่อไปเนื่องด้วยมิได้มีข้อจำกัดในเรื่องเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวดังเช่นในอดีตประกอบกับในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวอยู่ในบริเวณใกล้เคียงหรือบริเวณเดียวกันกับศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่รับฟ้องคดีเด็กและเยาวชนเดิมนั้นแม้ว่าจะเป็นการโอนคดีเด็กและเยาวชนไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวหรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวก็ยังคงเป็นการดำเนินการณสถานที่ที่มีการจัดตั้งในบริเวณเดียวกันซึ่งมิได้สร้างผลกระทบต่อการเดินทางเพื่อมารับการพิจารณาพิพากษาคดีของเด็กและเยาวชนแต่อย่างใดแต่ในทางตรงกันข้ามกลับสร้างความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเมื่อเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2546: 148 – 149) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการปรับพฤติกรรมนั่นเอง ดังนั้นการที่จะพัฒนาการควบคุมตนเองนั้นจะต้องอาศัยหลักของการเรียนรู้ นั่นคือจะต้องมีการจัดประสบการณ์การควบคุมพฤติกรรมให้แก่ผู้ที่ต้องการจะฝึกการควบคุมตนเองเสียก่อน ซึ่งกระทำโดยการให้บุคคลนั้นมีประสบการณ์ในการถูกผู้อื่นควบคุมพฤติกรรมในขั้นต้น จากนั้นจึงค่อยๆถอดการควบคุมพฤติกรรมโดยผู้อื่นออก และให้ผู้ที่ถูกควบคุมพฤติกรรมนั้นมีโอกาสที่จะควบคุมตนเองยิ่งขึ้น โดยอาจที่จะให้เริ่มจากการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของตนเอง และการเลือกกระบวนการต่างๆ ที่จะทำให้บรรลุ

พฤติกรรมเป้าหมายนั้น แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของนักปรับพฤติกรรมระยะหนึ่ง จนกระทั่งนักปรับพฤติกรรมมีความมั่นใจว่าผู้ที่ต้องการควบคุมพฤติกรรมตนเองนั้น สามารถที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้องและมีพลังจิตที่แข็งแกร่งแล้ว จึงค่อยๆลดการดูแลลง จากนั้นจึงเปลี่ยนหน้าที่ของตนเองเป็นเพียงแค่ว่าที่ปรึกษาเท่านั้น ในกรณีที่ผู้ต้องการจะควบคุมพฤติกรรมของตนเองนั้นมีปัญหา หรือสูญเสียพลังจิตที่แข็งแกร่งไป นักปรับพฤติกรรมจะต้องให้ความช่วยเหลือทันที

วรารัตน์ วิจารณ์ปรีชา (2550) การพัฒนาการควบคุมตนเองนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งได้แก่สภาพแวดล้อม สถานการณ์ บุคคลรอบข้าง บุคคลผู้เลียนแบบอย่างซึ่งเป็นตัวเสริมแรงที่ดีที่สุดที่เหมาะสมและจิตใจของตนเองที่มีความต้องการปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะของตนเองให้มีพฤติกรรมที่ดีและพึงประสงค์

เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง (2546) ได้ทำการสำรวจนักเรียนชายระดับมัธยมปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,226 รายเมื่อวันที่ 11-14 มิ.ย. 2546 พบว่านักเรียนมีความขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ ที่มีโอกาสนำไปสู่ความรุนแรงดังนี้ เหตุทะเลาะกับคนรอบข้าง นักเรียนชายร้อยละ 46.0 ได้ทะเลาะกับพ่อแม่/ผู้ปกครองถึงขั้นโต้เถียงปะทะคารมกันด้วยเหตุสำคัญคือเรื่องการเที่ยวเตร่ ไม่ค่อยกลับบ้าน ไม่สนใจการเรียน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอน และคบเพื่อนที่ไม่ถูกใจผู้ปกครอง และในจำนวนนี้มีถึงร้อยละ 48.2 ที่มีความรู้สึกโกรธที่ถูกผู้ปกครองดูว่านอกจากนี้ในบรรดานักเรียนชายที่มีแฟนหรือคนรัก (ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 32.1 ของนักเรียนชายที่สำรวจ) พบว่าในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาอยู่ถึงร้อยละ 44.0 ที่เคยทะเลาะกับแฟนด้วยสาเหตุสำคัญคือ การไม่เข้าใจกัน ความหึงหวง ถูกทิ้ง หลงใจคนรักปันใจให้ชายอื่น อีกฝ่ายเอาแต่ใจตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ ร้อยละ 40.0 เคยถูกครุฑว่าหรือลงโทษ ด้วยเหตุสำคัญได้แก่ การฝ่าฝืนกฎระเบียบโรงเรียน มาสาย ไม่ยอมส่งการบ้าน โดดเรียน และไม่ตั้งใจเรียน ซึ่งในจำนวนนี้นักเรียนชายที่เคยถูกครุฑว่าหรือลงโทษมีอยู่ร้อยละ 16.0 ที่เคยคิดจะทำร้ายครุฑคนนั้น ร้อยละ 19.2 เคยทะเลาะวิวาทกับเพื่อนร่วมสถาบันร้อยละ 17.1 เคยทะเลาะวิวาทกับคนอื่นนอกสถาบัน ด้วยสาเหตุสำคัญได้แก่ เกิดอาการหมั่นไส้ ไม่ชอบหน้ากัน การดูหมิ่นสถาบันการศึกษา การแย่งแฟนแย่งจีบผู้หญิงและการกระทบกระทั่งทางร่างกายและวาจา (เช่น เหยียบเท้า เดินชนกัน แชวกัน) และที่น่าสนใจก็คือ ในบรรดานักเรียนชายที่เคยทะเลาะวิวาทกับคนอื่นนอกโรงเรียน มีถึงร้อยละ 62.4 ที่คิดจะไปทำร้ายคนที่เคยทะเลาะด้วย (ที่เหลือร้อยละ 15.2 ไม่แน่ใจ และที่คิดจะทำร้ายมีเพียงร้อยละ 22.4) ร้อยละ 18 กังวลว่าจะถูกทำร้ายร่างกาย (ในขณะที่ร้อยละ 30.1 ไม่แน่ใจ และร้อยละ 52.3 ไม่หวาดระแวง) โดยเฉพาะนักเรียนที่เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับคนอื่นจะมีความกังวลเรื่องการถูกทำร้ายจากการสำรวจครั้งนี้ พบว่ามีตัวอย่างนักเรียนชายร้อยละ 17.6 ที่มีชีวิตอยู่อย่างหวาดระแวงว่าจะถูกทำร้ายสูงมากกว่าปกติ และฝึกฝึกหาอาวุธมาใช้ สำหรับตัวเลขของนักเรียนที่มีความคิดว่าอยากจะถูกพาอาวุธติดตัว (เช่น ปืนหรือมีด) มีร้อยละ 21.1 ของนักเรียนชายทั้งหมด โดยที่นักเรียนที่เคยมีปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทมีสูงถึงร้อยละ 34.1 ที่ต้องการพกพาอาวุธ และที่น่าสนใจก็คือนักเรียนที่เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทมีถึงร้อยละ 44.2 มั่นใจว่าตนเองจะหาอาวุธปืนมาใช้ได้ถ้าหากว่ามีความต้องการใช้ขึ้นมา (ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 29.8 ที่หาไม่ได้ ส่วนร้อยละ 26.0 ยังไม่แน่ใจว่าจะหาได้หรือไม่)

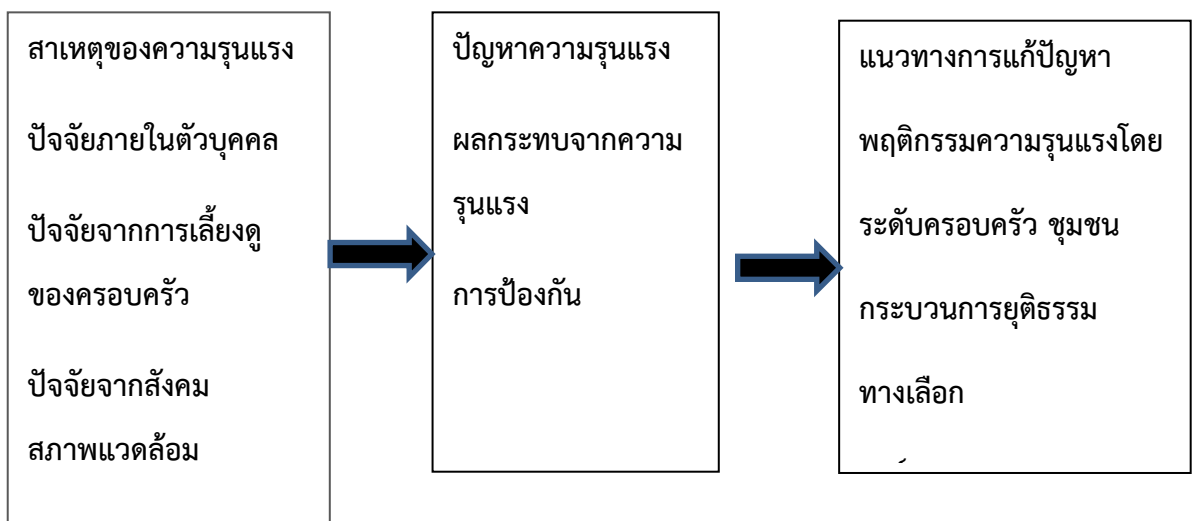
ระพีพัฒน์ ศรีมาลา (2547) ศึกษาเรื่องปัจจัยและความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อการใช้ความรุนแรงในกรุงเทพมหานคร พบว่า สาเหตุที่นักเรียนมัธยมศึกษาใช้ความรุนแรงเกิดจาก

ปัจจัยภายในตัวเด็กเอง ได้แก่ การขาดการควบคุมอารมณ์ การแสดงออกเพื่อสร้างจุดเด่นให้ผู้อื่น ยอมรับ รวมทั้งเป็นค่านิยม และเรื่องของศักดิ์ศรี ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง การขาดความอบอุ่นในครอบครัว การแสดงอารมณ์รุนแรงในครอบครัวกฎระเบียบของโรงเรียนไม่เข้มงวด การแก้แค้นแทนเพื่อน การลงโทษของครู และอิทธิพลของสื่อในปัจจุบัน ส่วนความเห็นต่อการใช้ความรุนแรงนั้น เด็กมัธยมในกรุงเทพฯ เห็นว่า การใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งเหมาะสมกับเห็นว่า การใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม แต่จำเป็นต้องใช้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

เป็นการศึกษาถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมความรุนแรง จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่มีแนวโน้มต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนเกิดจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคมและสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน และการแก้ไขต่อไป

สรุป

จากรายละเอียดข้างต้นทำให้ทราบว่า เด็กและเยาวชนจะใช้หลักทำตามผู้อื่น เห็นชอบ ใช้เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับโดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชอบและยอมรับของเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่

ดี ต้องการเป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ มีการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เขาพอใจและยกย่องชมเชย ทำให้ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของกลุ่มเพื่อนโดยไม่ชอบที่เลือกตัดสินใจที่จะกระทำการยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้ทำดี มักขาดหลักการจริยธรรม คุณธรรมประจำใจ โดยไม่คำนึงความถูกต้องยุติธรรม มีอุดมคติไม่ยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์คนอื่น

ลักษณะของความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่พบ เช่น การทะเลาะวิวาทกับเพื่อนในสถาบัน การทะเลาะวิวาทนอกสถาบัน นักเรียนที่เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทมั่นใจว่าจะหาอาวุธ ดาบ มีด ปืนมาใช้ได้เมื่อต้องการ สาเหตุของพฤติกรรมความรุนแรงพบว่ามาจากปัจจัยด้านส่วนตัว คือ การขาดการควบคุมอารมณ์ ต้องการสร้างจุดเด่นให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ปัจจัยภายนอกคือ ไม่เชื่อฟังบิดา มารดา ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ต้องการแก้แค้นแทนเพื่อน และได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆ นอกจากนี้ เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายหรือพบเห็นความรุนแรงในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมในระยะยาวต้องกลายเป็นอาชญากรเด็ก ต้องโทษในคดีต่างๆ เช่นคดีลักทรัพย์ ยาเสพติด ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ดังนั้น มีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริม จริยธรรม คุณธรรมสากล ให้มีความยืดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมให้การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรม และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ละอายและเกรงกลัวต่อบาปจนสามารถเรียนรู้สิ่งที่ถูก และ ผิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่ควรยึดถือ

บทที่ 3

พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

การใช้ความรุนแรงในสังคม

ความรุนแรงมีความหมายทั่วไป เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ ก็ตามที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางร่างกาย วาจา จิตใจ หรือทางเพศ และนำมาซึ่งอันตรายหรือความทุกข์ทรมานต่อผู้ถูกกระทำทั้งด้านร่างกายและจิตใจ(ความรุนแรง, ออนไลน์, 2561)

พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในวัยรุ่น เป็นพฤติกรรมที่พบได้บ่อย ทำให้เกิดความสูญเสียได้มาก พฤติกรรมที่วัยรุ่นแสดงออกมาอาจเป็นความรุนแรงกับตนเอง เช่น ทำร้ายตัวเองหรือฆ่าตัวตาย หรือความรุนแรงต่อผู้อื่น เช่น การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ช่มชืดนกระทำชำเราหรือฆาตกรรม สถิติความรุนแรงในวัยรุ่นมีมากขึ้นเนื่องจากสภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง ทำให้วัยรุ่นปรับตัวกับความผิดหวังไม่ได้ ขาดการยับยั้งชั่งใจตนเอง ใช้ความรุนแรง เข้าแก้ปัญหา

ความรุนแรงในวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้น และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังเราจะเห็นเป็นข่าวที่ปรากฏอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป เช่น เด็กนักเรียนอาชีวะยกพวกตีกัน เด็กวัยรุ่นใช้ปืนยิงคู่อริ และยิงตัวตาย กลุ่มเด็กวัยรุ่นรุมช่มชืดเด็กผู้หญิง ฯลฯ มีการใช้อาวุธที่รุนแรงและอันตราย เช่น มีด ปืน วัตถุระเบิด ความรุนแรงในเด็กวัยรุ่นนำไปสู่สาเหตุการตายในเด็กวัยรุ่นมีจำนวนมากขึ้น นอกจากสาเหตุจากอุบัติเหตุจากยานยนต์ที่เคยเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งเด็กวัยรุ่นเป็นช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์การปรับตัวเข้าอยู่ในสังคม ที่สำคัญโดยธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น เป็นช่วงระยะเวลาแห่งการเรียนรู้หาประสบการณ์ อยากรองสิ่งแปลกใหม่และทำในสิ่งที่ท้าทาย โดยมีความรู้สึกว่าตนเองแค้น เก่ง ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน หลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดกับคนอื่นจะไม่เกิดกับตนเองและไม่คำนึงผลที่จะเกิดตามมาในอนาคต ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ในวัยรุ่นมากมายเด็กวัยรุ่นเรียนรู้ชีวิตจากชีวิตจริงที่เขาดำเนินอยู่ ขณะเดียวกันเขาก็เรียนรู้หรือซึมซับความรุนแรงจากชีวิตจริงที่เขาได้เห็นได้สัมผัสจากคนใกล้ชิด ครอบครัว ชุมชน สังคม โรงเรียน สิ่งแวดล้อม ตลอดจนจากสื่อต่างๆ ที่มีผลกระทบอย่างมากต่อเด็กเล็กๆ และเด็กวัยรุ่นในสังคมปัจจุบัน

1. การใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในสังคมมีหลายประเภทดังนี้

1.1. การทะเลาะวิวาทภายในสถาบัน อาจเกิดจากบุคคล 2 คนที่ทำร้าย ชกต่อยต่อบติกัน หรือเกิดจากบุคคล 2 ฝ่าย ฝ่ายละหลายๆคนหรือการรวมทำร้ายกัน ซึ่งส่วนใหญ่มักไม่รุนแรงมากนักแค่เพียงเจ็บตัว แต่บางครั้งก็อาจมีการแทงกัน ยิงกัน ดังข่าวที่ปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์ สาเหตุเกิดจากการไม่เข้าใจกัน ความหมั่นไส้ ความหึงหวง

1.2. การทะเลาะวิวาทภายนอกสถาบัน มักเกิดจากนักเรียน นักศึกษากลุ่มหนึ่งซึ่งมีเพียงเล็กน้อยเกิดความคึกคะนอง อยากรทำตัวโดดเด่น (ที่ไม่ถูกต้อง) ไม่คิดถึงจิตใจของผู้อื่น แม้กระทั่งพ่อแม่ของตนเองก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมซึ่งขณะนี้ภาครัฐกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่ สาเหตุมักเกิดจากการไปหาเรื่องกัน การถูกชักชวนกันไปทะเลาะวิวาทกรณีที่มีเพื่อนถูกบางคนที่อยู่สถาบันอื่นทำร้ายการมีนิสัยพาลเกรไปทำร้ายผู้ที่ไม่รู้เรื่อง

1.3. การถูกทำร้ายทางเพศ วัยรุ่นจำนวนมากโดยเฉพาะผู้หญิงที่ถูกทำร้ายทางเพศผู้ทำร้ายทางเพศส่วนใหญ่เป็นคนใกล้ชิดเช่นคู่รักเพื่อนญาติพี่เลี้ยง เป็นต้น ซึ่งโดยมากมักจะถูกหลอกล่อลวงและบังคับ บางรายถูกทำร้ายทางเพศติดต่อกันเป็นเวลานานหลายปี กว่าที่คนอื่นหรือทางราชการจะรู้เรื่องหรือผู้ถูกทำร้ายทางเพศยอมเปิดเผยเรื่องราว

2. ความรุนแรงสามารถแบ่งประเภทกว้างๆออกเป็น

2.1. ความรุนแรงต่อตนเอง หมายถึง ความตั้งใจและพฤติกรรมที่จะเป็นอันตรายต่อตนเอง ซึ่งอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตาย

2.2. ความรุนแรงระหว่างบุคคล เป็นความรุนแรงที่บุคคลหนึ่งกระทำต่ออีกบุคคลหนึ่ง อาจเรียกว่า “ผู้คุกคาม กับ เหยื่อ” หรือ “ผู้กระกับผู้ถูกกระทำ” ความรุนแรงในกลุ่มนี้เป็นปัญหาใหญ่ในสังคม พฤติกรรมความรุนแรงระหว่างบุคคล(พฤติกรรมสุขภาพ ,ออนไลน์, 2561)

3. สภาพปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนมีดังนี้

3.1. การก่ออาชญากรรมโดยใช้ความรุนแรง เช่น ปล้นจี้ ทำร้ายร่างกายแล้วชิงทรัพย์หรือข่มขืนกระทำชำเรา

3.2. การใช้อาวุธ เช่น ปืน มีด เป็นต้น ทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิตมีผลทั้งต่อตนเองและผู้อื่นด้วย

3.3. กลุ่มวัยรุ่นระหว่างสถาบันที่ใช้ความรุนแรง เช่น ยกพวกตีกัน การดักกรอทำร้ายกัน การชกต่อยกันระหว่างชมการแสดงดนตรี เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่พบบ่อย

สาเหตุของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

สาเหตุของพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่นมีดังนี้(ความรุนแรง, ออนไลน์, 2561)

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่

1.1. ความรู้ เจตคติ และความคิดเกี่ยวกับความรุนแรง เช่น เชื่อว่า การใช้กำลัง หรือ ใช้คำพูดรุนแรงทำให้คนอื่นเชื่อฟังทำตาม การตีลูกทำให้ลูกได้ดี ผู้ชายมีศักดิ์ศรีใครมาหยามก็ต้องต่อสู้กันให้แพ้ชนะ ฯลฯ

1.2. ขาดทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะการสื่อสาร การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การจัดการกับความโกรธ การแสดงออกที่เหมาะสม เป็นต้น

1.3. การใช้ยาเสพติด และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทำให้คนขาดสติยับยั้ง ควบคุมตัวเองไม่ได้

1.4. เคยเห็นการกระทำรุนแรง หรือ เคยเป็นเหยื่อการกระทำรุนแรง

2. ปัจจัยจากการเลี้ยงดูของครอบครัว

2.1. ขาดความรักความเข้าใจ และการสนับสนุนจากครอบครัว เช่น เมื่อมีปัญหาขาดผู้ใหญ่คอยดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือ

2.2. เติบโตในบ้านที่ใช้ความรุนแรง ทำให้เห็นแบบอย่าง และคิดว่าความรุนแรงเป็นเรื่องปกติในสังคม

3. ปัจจัยจากสังคมและสภาพแวดล้อม

3.1. ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เศรษฐกิจ สังคมเมือง และความแออัดทำให้คนแข่งขันสูง และเกิดความเครียด

3.2. อิทธิพลจากสื่อ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ที่แสดงภาพความรุนแรงต่างๆ

3.3. มาตรฐานทางสังคมที่สนับสนุนพฤติกรรมความรุนแรง เช่น การที่คนที่มีพฤติกรรมความรุนแรงไม่ได้รับการลงโทษ ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติในสังคม

3.4. หาอาวุธได้ง่าย

4. ปัจจัยเสี่ยงของความรุนแรงในวัยรุ่น

องค์การอนามัยโลก (2002: 17) ได้ให้ความเห็นปัจจัยเสี่ยงของความรุนแรงในวัยรุ่น มีดังต่อไปนี้ 2 ประการคือ

4.1. ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของวัยรุ่น ได้แก่ ธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความมุทะลุ ใจเร็ว หุนหัน ก้าวร้าว เป็นต้น ขาดการควบคุมพฤติกรรมที่เหมาะสม ด้อยการศึกษา มีปัญหาขาดการดูแลเอาใจใส่ และมีประสบการณ์ในการทำร้ายผู้อื่น มีเจตคติความเชื่อที่ผิด มีประสบการณ์ถูกทำโทษทางกายหรือเคยพบเห็นความรุนแรง

4.2. ปัจจัยครอบครัวและคนใกล้ชิด สิ่งแวดล้อมทางครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น ได้แก่

4.2.1. บิดามารดาผู้ปกครอง ขาดการดูแลเอาใจใส่ควบคุมตั้งแต่เด็กและใช้การ

ลงโทษเด็กด้วยความรุนแรง หยาบคาย

4.2.2 บิดามารดามีความขัดแย้งกัน ครอบครัวขาดความสัมพันธ์ความผูกพันกัน มักมีการทำร้ายกันในบ้าน

4.2.3 มารดามีบุตรเมื่ออายุยังน้อย

4.2.4 มีประสบการณ์ที่บิดามารดาแตกแยกหรือหย่าร้างกันตั้งแต่วัยเด็ก

4.2.5 คบเพื่อนไม่ดี

ศรัญญาอิชิตะ(ออนไลน์,2553) ได้ศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น ได้สรุปสาเหตุของพฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่น เกิดจากการไม่พร้อมของครอบครัวที่จะเลี้ยงดูบุตร เช่น พ่อ แม่มีอายุยังน้อย หรือครอบครัวอยู่ร้าง พ่อแม่ขาดการดูแลเอาใจใส่วัยรุ่นขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว และลักษณะของวัยรุ่นเองที่มีอารมณ์รุนแรง ก้าวร้าว ขาดการศึกษา ขาดการควบคุม อารมณ์และพฤติกรรมให้มีความเหมาะสม มีประสบการณ์ถูกทำร้ายหรือพบเห็นความรุนแรงมาก่อน

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549:337-338) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงมาจากอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนเด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในระยะวัยเด็กตอนกลาง เด็กจับกลุ่มกันได้นานแน่นแฟ้น และผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น กลุ่มของเด็กไม่มีเฉพาะเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้น แต่มีเพื่อนต่างเพศเข้ามาสมทบด้วย เด็กที่สามารถเข้ากลุ่มได้และมีกลุ่มในระยะวัยเด็กตอนกลาง จะเข้ากับกลุ่มและมีชีวิตทางสังคมที่สนุกสนานได้ดีกว่าเด็กที่ไม่มีพัฒนาการดังกล่าวในช่วงวัยที่ผ่านมา เด็กเริ่มลดความเอาใจใส่กับบุคคลต่างวัยไม่ว่าเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กกว่า ระยะนี้จึงเริ่มต้นชีวิตกลุ่มที่แท้จริง(gang age) การเปลี่ยนแปลงทางกายอย่างรวดเร็วและมากมายเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กรวมกลุ่ม เพราะสามารถร่วมสุขร่วมทุกข์แก้ไขและเข้าใจปัญหาของกันและกันดีกว่าคนต่างวัยซึ่งมีความคับข้องใจต่างกัน กลุ่มยังสนองความต้องการทางสังคมด้านต่างๆ ซึ่งเด็กต้องการมากในระยะนี้ เช่น การเป็นบุคคลสำคัญการต่อต้านผู้มีอำนาจ การหนีสภาพน่าเบื่อของบ้าน ฯลฯ จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มมีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็กอย่างมากที่สุด ครอบครัวเริ่มมีอิทธิพลน้อยลง ฉะนั้นลักษณะชั่วดีของกลุ่มจึงเป็นเครื่องชี้ชะตาชีวิตของเด็กในระยะวัยรุ่นและระยะวัยผู้ใหญ่ การคบเพื่อนร่วมวัยเป็นพฤติกรรมสังคมที่สำคัญยิ่งต่อจิตใจของเด็กวัยรุ่น แต่การคบเพื่อนก็ย่อมมีทั้งคุณและโทษ เพื่อนอาจเป็นผู้ประคับประคองจิตใจของวัยรุ่นในยามทุกข์ร้อน ชี้แนะสิ่งมีประโยชน์ เพื่อนทำให้วัยรุ่นรู้สึกต่างคนต่างเป็นเจ้าของชีวิตของกันและกัน เพื่อนก็อาจชักนำวัยรุ่นไปในทางเสื่อมถอย ผู้เป็นอาชญากรวัยรุ่นมากมายในแทบทุกประเทศนั้น เมื่อค้นหาสาเหตุก็มักพบว่าปัจจัยหนึ่งเกิดจากเพื่อนชักจูงประวัติดีกร่วมตามสถานศึกษาที่เสียคน เสียเด็กไปโดยประการต่างๆ เช่น เกเร ดิตยา เสพติดนั้นล้วนมีสาเหตุสำคัญจากการถูกเพื่อนชักจูง

ศรัญญาอิชิตะ(ออนไลน์,2553) ได้ศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่นได้สรุปการคบเพื่อนของเด็กวัยรุ่นเป็นไปตามความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของ

กลุ่มเพื่อน โดยการเข้ากลุ่มของวัยรุ่นแต่ละคนมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป เช่น วัยเดียวกัน เพศเดียวกัน มีทัศนคติคล้ายๆกัน บางคนอยากหลบหนีความเบื่อหน่ายภายในบ้าน วัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก เพราะเพื่อนมีความเข้าใจวัยรุ่นด้วยกันมากกว่าวัยอื่นๆ แต่บางครั้งการคบเพื่อนของวัยรุ่นก็ถูกเพื่อนชักนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ

ศรัญญาอิชิตะ(ออนไลน์,2553) ได้ศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น อิทธิพลของสื่อ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรง มาจากสื่อมีทั้งประโยชน์และพิษภัย สื่อเป็นแหล่งให้ความรู้มากมาย แต่ในขณะเดียวกัน สื่อก็แฝงไปด้วยพิษภัย ทั้งภาพความรุนแรงจากข่าวอาชญากรรม ภาพของละครที่มีเนื้อหารุนแรงความรุนแรงที่เด็กอาจจดจำและนำไปเลียนแบบได้ ส่งผลต่อพฤติกรรมรุนแรงดังนี้

ศรีเรือน แก้วกังวาน(2549:366) ปัญหาของวัยรุ่นส่วนหนึ่งนั้นมีอิทธิพลมาจากสื่อสารมวลชน ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิดีโอ มีบทบาทต่อความคิด ทัศนคติของเด็ก ภาพความรุนแรง ความสัมพันธ์ทางเพศ มีอิทธิพลต่อสิ่งที่เด็กเชื่อถือ ยึดเอาเป็นแบบอย่าง เด็กได้เห็นภาพหวาดเสียวในขณะที่เด็กยังอยู่ในวัยที่รับเรื่องเหล่านั้นไม่ได้ หรือยังไม่สามารถแยกแยะตรรกะตรงได้ว่าสิ่งที่เห็นหรือได้ยินนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร นิตยสาร วารสารหนังสือ หรือ วิดีโอ ส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลที่ดูมีความเก่งเกินจริง มีความสามารถในด้านต่างๆทุกด้าน เด็กวัยรุ่นมีสภาพธรรมชาติที่สำคัญคือแสวงหาปรัชญาอุดมการณ์ชีวิต เลียนแบบและนับถือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ จึงยึดถือบุคคลเหล่านั้นเป็นแบบอย่างซึ่งเด็กอาจมีความสามารถไม่เพียงพอ หรือบุคคลเหล่านั้นอาจเป็นเพียงผู้สร้างคิดฝันขึ้น ไม่มีบุคคลเช่นนั้นในชีวิตจริง เมื่อเขาไม่สามารถจับตัวไปถึงเป้าหมายที่นึกฝันวางไว้ จึงทำให้เกิดความสับสนจนอาจเป็นวัยรุ่นที่ต้องใช้กลไกป้องกันตัวมากมาย เพื่อฝัน หรือแสดงออกแปลกๆ เพื่อให้ตนได้เป็น “พระเอก” “นางเอก” ตามที่ตนเรียนรู้และเลียนแบบจากสื่อมวลชน ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ในบางกรณีกลายเป็นเด็กแค้นเคียด หรือประพฤติดิตทางเพศอย่างใดอย่างหนึ่ง

คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา (2550:4-77) ยังกล่าวว่าสาเหตุแห่งความรุนแรงประการหนึ่งเกิดจากสื่อที่ผลิตในรูปแบบต่างๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การเรียนรู้ บุคคลอาจเรียนรู้การกระทำความรุนแรงจากสื่อในรูปแบบต่างๆนานๆเข้าจนกลายเป็นค่านิยมหรือความชินชาที่รู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่เป็นความผิดแต่อย่างใด โดยสามารถถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งได้ เช่น ความรุนแรงจากสื่อสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ ทีวี วิดีโอ เป็นต้น

วิโรจน์ อารีย์กุล (ออนไลน์,2553) ได้ศึกษาปัญหาความรุนแรงในเด็กวัยรุ่นจะมีปัจจัยต่างๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหลายปัจจัยร่วมกันส่งเสริมให้มีความรุนแรงเกิดขึ้น เช่น ปัญหาทางด้านพันธุกรรม ฮอร์โมน ความผิดปกติทางด้านร่างกาย พื้นฐานทางด้านอารมณ์ การเลี้ยงดูสภาพทางด้านครอบครัว วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อถือ เชื้อชาติ ตลอดจนกฎหมายทางด้านสังคมและกฎหมาย

ต่างๆ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่นำไปสู่ความรุนแรงที่เราพบเห็นเป็นประจำที่ปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมาก คือ สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ วิดีโอ เกมส์คอมพิวเตอร์ และสิ่งที่จะชักจูงนำไปสู่ความรุนแรงได้ง่ายมากขึ้น คือ พวกเหล่า เบียร์ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมต่างๆ ยา สารเสพติด ฯลฯ ซึ่งกลุ่มเด็กวัยรุ่นเป็นกลุ่มเสี่ยงและล่อแหลมต่อสิ่งดังกล่าว ถ้าหากไม่มีการควบคุมกำกับดูแลที่ดีในปัจจุบันเสี่ยงต่างๆ เหล่านี้จะมีผลเสียเกิดขึ้นตามมากับเด็กวัยรุ่นมากกว่าผลดีที่เด็กวัยรุ่นควรจะได้รับ

อิทธิพลจากเกมส์ออนไลน์เกมส์ออนไลน์เป็นภัยคุกคามต่อพัฒนาการทั้งทางร่างกายและสติปัญญาของเด็กรูปแบบใหม่ที่ยึดพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวไป ทำให้เด็กขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ส่งผลต่อการเรียน เด็กที่เล่นเกมส์ออนไลน์ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเล่นแบบความรุนแรง ดังนี้

สมชาย เจริญอำนวยสุข(ออนไลน์, 2548) ได้ศึกษาผลกระทบของการเล่นเกมส์กล่าวว่า สำหรับผลกระทบของการเล่นเกมออนไลน์นั้น ส่งผลให้สุขภาพเสื่อมโทรม สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนลดลง ทำให้เกิดปัญหาการเรียน และการเล่นเกมส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรง ทำให้เด็กกลายเป็นคนก้าวร้าว ส่วนสาเหตุการเล่นเกมส์มาจากความอยากรอง เกมส์มีความท้าทาย เพื่อนชักชวน รู้สึกเข้ากับกลุ่มเพื่อนมีเรื่องพูดคุยและเกมส์ต่างๆ มีความหลากหลายชวนค้นหา

นอกจากนี้ อัมพร เบญจพลพิทักษ์(เด็กติดเกมส์, ออนไลน์, 2548) ผู้อำนวยการศูนย์สุขภาพจิตที่ 13 ยังได้แสดงความเห็นว่า ที่ผ่านมามีผู้ปกครองส่งคนไข้เข้ามาพบจิตแพทย์ ในจำนวนนั้นมีเด็กที่ถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคจิตเภท มีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพ ผลการเรียนตกลง พยายามทำตัวแปลกแยกและทำร้ายผู้อื่น โดยแก่นของปัญหาคือการที่เด็กติดเกมส์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ทั้งนี้เด็กจะเริ่มเล่นจากเกมส์สร้างสรรค์ก้าวไปสู่เกมส์เนื้อหารุนแรง บางครอบครัวเอาเกมส์และเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของรางวัลล่อใจเด็กให้เด็กเรียนดี ทำให้เด็กรู้สึกที่เกมส์ และเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของล้ำค่า พ่อแม่ต้องดูก่อนว่าเด็กพร้อมแค่ไหนหากจะเอาเกมส์เข้าบ้าน รวมถึง ครอบครัวที่มีความรุนแรงอยู่ในครอบครัวยิ่งอันตราย หากเด็กเล่นเกมส์อยู่แล้วพ่อแม่ไปตบหัวให้เลิกเล่น หรือตีเข้าจะทำให้เด็กโมโหจัด พ่อแม่ควรชัดเจนและหนักแน่นพอในการบอกให้ลูกเลิกเล่น หากเด็กลงไปชักด้นชักงอ ก็ต้องทำใจ

สรุปจากข้อมูลข้างต้นเกมส์ออนไลน์ ส่งผลเสียต่อพัฒนาการของเด็ก ทั้งด้านจิตใจและอารมณ์ ส่งผลให้ มีอารมณ์ก้าวร้าว เป็นการบ่มเพาะพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กที่เล่นเกมส์ประเภทเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง นอกจากนี้ ทำให้เด็กขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน ใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเกมออนไลน์ขาดความใกล้ชิดกับ พ่อแม่ ส่งผลให้สัมพันธภาพในครอบครัวลดลง

นอกจากนี้ ศรีญญาอิชิตะ, คมเพชร ฉัตรศุภกุล, สกล วรเจริญศรี (ออนไลน์, 2553) ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมความรุนแรงพบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมความรุนแรงสรุปได้ดังนี้

1.สาเหตุด้านตนเอง พบว่านักเรียนวัยรุ่นมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ปกครองเป็นประจำ มีทัศนคติต่อพฤติกรรมความรุนแรงว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปกติธรรมดา และการมีพฤติกรรมความรุนแรงทำให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน ประกอบกับนักเรียนเป็นวัยรุ่นมีลักษณะเป็นคนโมโหง่าย อารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย

2.สาเหตุด้านครอบครัวพบว่าเกิดจากการมีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ครอบครัวหย่าร้าง บิดาหรือมารดาเสียชีวิต นักเรียนขาดการดูแลและเอาใจใส่จากผู้ปกครอง บรรยากาศในบ้านไม่น่าอยู่อาศัย มีการทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

3.สาเหตุทางสังคมด้านเพื่อนนักเรียน ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ถูกเพื่อนชักชวนให้มีเรื่องชกต่อยทะเลาะวิวาท ด้านสื่อ นักเรียนชอบติดตามข่าวนักเรียนนักศึกษาข่าวกวกรุมทำร้ายกันจนส่งผลให้เกิดความเคยชินต่อพฤติกรรมความรุนแรงว่าเป็นเรื่องธรรมดาของวัยรุ่น ด้านเกมส์ออนไลน์ พบว่านักเรียนเล่นเกมที่มีเนื้อหาความรุนแรงเป็นประจำทำให้ซึมซับเอาพฤติกรรมความรุนแรงไว้กับตัวเอง และมาแสดงพฤติกรรมความรุนแรงต่อเพื่อนหรือคนที่อ่อนแอกว่า(“การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น”,ออนไลน์ ,22 พฤศจิกายน 2561)

การใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

ผลกระทบของความรุนแรงในโรงเรียนต่อเด็ก และแนวทางสำหรับโรงเรียนที่เป็นมิตรกับเด็ก อาจได้ยินได้เห็นข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในโรงเรียนบ่อยครั้ง ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนควรจะเป็นสถานที่ที่เด็กได้รับความรู้และพัฒนาตนเอง แต่ทำไมถึงยังได้ยินข่าวทำนองนี้บ่อยครั้งแล้วผลกระทบของความรุนแรงเหล่านี้ ส่งผลอย่างไรกับตัวเด็กบ้าง และเราจะมีแนวทางอย่างไรในการให้ความคุ้มครองแก่พวกเขา เพื่อให้โรงเรียน ได้เป็นสถานที่ที่พวกเขาเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย

1. รูปแบบของความรุนแรงในโรงเรียน

UNICEF Thailand ได้กล่าวถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน จัดได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ (UNICEF ประเทศไทย, ออนไลน์,23 กันยายน 2559) 1.การกลั่นแกล้งรังแกของนักเรียน (Bullying)2.การลงโทษด้วยความรุนแรง (Corporal punishment)3. การล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual abuse)

1.1การกลั่นแกล้งรังแกของนักเรียน อาจเป็นสิ่งที่บางคนมองว่าเป็นธรรมชาติของเด็กเมื่อมาอยู่รวมกัน ทำให้มองข้ามว่าเป็นความรุนแรงรูปแบบหนึ่ง รวมถึงตัวเด็กที่เป็นผู้รังแก ที่มองว่าการใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ ไม่ว่าจะมาจากการมีพวกมาก การเป็นที่รักของครู การมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดี หรือแหล่งอำนาจอื่นๆ ในการรังแกผู้ที่ด้อยกว่าตนนั้นเป็นเรื่องธรรมดา แต่สำหรับเด็กที่โดนกลั่นแกล้งรังแกโดยเพื่อนนักเรียน อาจส่งผลร้ายแรงต่อจิตใจ สุขภาพ และการเรียนของ

เด็ก นอกจากนั้นในปัจจุบัน การกลั่นแกล้งบางส่วนทำกันจนเป็นประเพณี เช่น การรับน้อง และการกลั่นแกล้งไม่เพียงแต่เกิดขึ้นภายในรั้วโรงเรียน แต่ยังคงเนื่องไปอยู่บนโลกออนไลน์ด้วย

1.2 การลงโทษด้วยความรุนแรง อยู่คู่กับครอบครัวไทยและโรงเรียนไทยมานาน จากการสำรวจโดยองค์การยูนิเซฟ ในปี 2556 เรื่อง “ความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติของครู ในเรื่องการลงโทษด้วยความรุนแรงและการใช้วินัยเชิงบวก” (Survey on Corporal punishment in Thai schools - Understanding knowledge, attitudes and practices among school faculty, UNICEF Thailand, 2012) โดยสอบถามจากครูในโรงเรียนรัฐ 480 คน ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการลงโทษด้วยความรุนแรงมีข้อเสีย แต่ยังมีครูร้อยละ 42 เห็นว่าการลงโทษที่ไม่รุนแรงเกินไป จะไม่ส่งผลต่อทางกายและทางจิตใจของเด็กในระยะยาว และครูร้อยละ 62 บอกว่าการลงโทษด้วยความรุนแรงไม่ใช่การละเมิดสิทธิเด็ก

ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ จะได้ออกกฎกระทรวง "หักไม้เรียว" ในปี 2548 เพื่อห้ามการลงโทษด้วยความรุนแรง เช่นการตี แต่หลายโรงเรียนก็ยังมีการใช้วิธีนี้อยู่ ครูร้อยละ 95 บอกว่าตนทราบถึงกฎกระทรวงปี 2548 แต่มีเพียงร้อยละ 50 คิดว่ากฎกระทรวงมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของครู จากการสำรวจ ครูจำนวนมากยอมรับว่าไม่รู้วิธีอื่นที่จะใช้ในการดูแลพฤติกรรมนักเรียนได้ และมองว่าการลงโทษที่มาจากความหวังดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการควบคุมเด็กในชั้นเรียน เพราะถือเป็นวิธีการจัดการชั้นเรียนที่ได้ผลทันที มากกว่าเป็นการลงโทษ แต่การกระทำที่ดูเหมือนไม่ใช่เรื่องใหญ่นั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.3 การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมเห็นว่าเป็นความผิดอย่างร้ายแรง และจะต้องมีการลงโทษตามกฎหมายแก่ผู้กระทำ แต่เมื่อปรากฏเป็นข่าว เรามักจะพบว่าผู้กระทำนั้นได้ล่วงละเมิดเด็กมาแล้วหลายครั้ง หรือหลายคน โดยการใช้อำนาจที่ตนมีเหนือเด็ก ทำให้เด็กหวาดกลัวที่จะขอความช่วยเหลือ ส่งผลให้ไม่มีการจัดการต่อผู้กระทำอย่างเด็ดขาด จึงเป็นที่น่าเสียใจที่ระบบของโรงเรียนยังไม่สามารถปกป้องและช่วยเหลือนักเรียนได้ดีพอ

2. บทบาทของครูและโรงเรียนในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (“อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก”, ออนไลน์, 2561) ระบุว่าเด็กทุกคนต้องมีสิทธิในการได้รับการศึกษา ซึ่งครูทุกคนมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ ได้พัฒนาตัวเองอย่างสมวัย และเติบโตเต็มศักยภาพ แต่หน้าที่ของโรงเรียนไม่ได้จำกัดอยู่ที่สิทธิด้านการศึกษาเพียงด้านเดียว มาตรา 19 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ยังบอกว่าเด็กทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง การถูกล่วงละเมิด การทอดทิ้ง และแสวงประโยชน์ ซึ่งการคุ้มครองนี้จะต้องเกิดขึ้นทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และในชุมชนที่เด็กอยู่อาศัย ครูจึงมีหน้าที่สำคัญในการทำให้

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ของเด็ก และมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการปกป้องคุ้มครองนักเรียนของโรงเรียนด้วย

ดังนั้น เมื่อนักเรียนมีปัญหาต่างๆ รวมถึงปัญหาที่เกิดจากการกระทำรุนแรง การที่สถานศึกษามีช่องทางที่ชัดเจนในการรับแจ้งเหตุ มีมาตรการรองรับที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงบทบาทของครูและบุคลากรในการรับฟังโดยไม่ตัดสินการพิทักษ์สิทธิ์ให้กับเด็ก การจัดบริการหรือส่งต่อไปรับบริการที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้เด็กอย่างทันท่วงที นี่ต่างหากที่เป็นรากฐานสำคัญของความเคารพที่นักเรียนจะมีต่อครูอย่างแท้จริง ไม่ใช่การใช้อำนาจและความรุนแรงที่ทำให้เกิดความหวาดกลัว

สถานการณ์ในช่วงที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าครูหรือโรงเรียนอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับการฟังเสียงของเด็กมากพอ ไม่ว่าจะป็นกรณีที่ได้กลั่นแกล้งกันเองจนเกิดการบาดเจ็บ อาทิ การรับน้องที่มีกิจกรรมรุนแรง หรือการกระทำโดยครูทั้งนี้ความปลอดภัยของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องไม่ถูกมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ที่สำคัญ โรงเรียนควรถือว่าการปกป้องคุ้มครองเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าการปกป้องชื่อเสียงของสถาบัน จากการสำรวจของยูนิเซฟยังพบอีกว่ามีครูเพียงร้อยละ 49 คิดว่าจะรายงานต่อผู้อำนวยการโรงเรียนหากเห็นว่ามีการใช้กำลังในการลงโทษอย่างเกินควร(“อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก”,ออนไลน์,2561)

3. ผลกระทบความรุนแรงที่มีต่อเด็ก

ผลกระทบทางกายจากการใช้ความรุนแรง หรือการกระทำที่ไม่ปลอดภัยต่อเด็ก สามารถทำให้เกิดการบาดเจ็บรุนแรงแก่เด็ก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพหรือเสียชีวิตได้ แต่ความรุนแรงทางจิตใจ เช่น การดูค่า เปรียบเทียบ ประชดประชัน การล้อเลียน ฯลฯ ก็ส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างร้ายแรงด้วยเช่นกัน โดยเด็กที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงอาจมีภาวะไม่มั่นคงทางจิตใจ รู้สึกไม่ปลอดภัย นำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิต มีภาวะทางอารมณ์ หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล แยกตัวออกจากสังคม มีความผิดปกติในการนอนและการรับประทานอาหาร ฯลฯ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางกายต่อไปได้ด้วย โดยในต่างประเทศมีตัวอย่างของเด็กหลายรายที่ประสบกับการถูกลั่นแกล้งล้อเลียนจากเพื่อนที่โรงเรียน โดยไม่รู้จะแก้ไขอย่างไร และตัดสินใจฆ่าตัวตายได้

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของความรุนแรงต่อเด็กชี้ให้เห็นว่า หลายคนอาจมองว่า ความรุนแรงนิด ๆ หน่อย ๆ ไม่น่าจะมีผลร้ายแรงมาก แค่ครูตีเจ็บก็หายแล้ว หรือการถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือล้อเลียน ก็เป็นสิ่งที่ปกติของเด็ก แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้กระทำอาจพบว่าเมื่อใช้ความรุนแรงเล็กน้อยแล้วไม่ได้ผล ก็มักเพิ่มระดับความรุนแรงมากขึ้น ๆ จนเป็นอันตรายต่อเด็กได้

การใช้ความรุนแรง ไม่ว่าจะน้อยหรือมาก จะสะท้อนให้เด็กเข้าใจผิดว่า การใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้

นอกจากนี้ ความรุนแรงในโรงเรียนยังส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนไม่อยากมาโรงเรียน การรวบรวมผลการวิจัยในประเทศต่างๆ ชี้ให้เห็นว่า เด็กที่เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีความรุนแรง จะมีผลการเรียนที่แย่กว่าเด็กที่เรียนในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เพราะมีการหยุดเรียนมากกว่าและมีสุขภาพจิตที่แย่กว่า (Child Protection in Educational Settings: Findings from Six Countries in east Asia and the Pacific, UNICEF, 2014)

4. นโยบายการคุ้มครองเด็กในโรงเรียน

ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นว่าควรมีการคุ้มครองเด็กในโรงเรียนที่เข้มแข็งขึ้น โดยได้จัดทำนโยบายการคุ้มครองเด็กในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นแนวทางให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกแห่งภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการปกป้องดูแลความปลอดภัยของเด็กทุกคน ทั้งนี้ นโยบายการคุ้มครองเด็กในโรงเรียนยังอยู่ระหว่างการจัดทำร่างเพื่อพิจารณา โดยหากจะมุ่งสู่การคุ้มครองเด็ก จะต้องมีความชัดเจนในการกำหนดกรอบนิยามของความรุนแรงต่อเด็ก (ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก) และการทำงานที่มุ่งเน้นการกำจัดความรุนแรงจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า การกลั่นแกล้งรังแกของนักเรียน การลงโทษด้วยความรุนแรง การล่วงละเมิดทางเพศ และการแสวงประโยชน์ อย่างชัดเจน โดยในรายละเอียดอาจมีการกำหนดแนวทางตั้งแต่การคัดเลือกบุคลากรของโรงเรียน การจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ความรู้สำหรับครูและบุคลากรทั้งหมดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก ซึ่งรวมถึงทางเลือกในการสร้างวินัยให้กับเด็ก “จัดการพฤติกรรมของนักเรียน” การให้ความรู้แก่เด็กให้เข้าถึงระบบบริการ รวมถึงการดูแลปกป้องตนเอง การกำหนดโครงสร้างระบบการคุ้มครองเด็กในโรงเรียน ที่ระบุถึงผู้รับผิดชอบหลักที่เชื่อมโยงกับการบริหารงานภายในโรงเรียน การมีแนวปฏิบัติต่อเด็กที่ชัดเจน (รวมถึงบทลงโทษที่เหมาะสมหากฝ่าฝืนแนวปฏิบัติ) การมีระบบรองรับการรายงานแจ้งเหตุและกลไกการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหา และมีการส่งต่อกรณีที่รุนแรงไปยังหน่วยงานคุ้มครองเด็กเพื่อให้เด็กได้รับความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ดี การมีการกำหนดนโยบายคุ้มครองเด็กในโรงเรียนนั้น ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้โรงเรียนปราศจากความรุนแรง แต่ต้องมีแนวทางชัดเจนที่จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของสถานศึกษา รวมถึงต้องมีระบบการติดตามและประเมินผลการนำไปใช้ด้วย เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ได้มีการนำนโยบายคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมาใช้อย่างจริงจัง สิ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้กระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นได้ อาจเริ่มจากการทำความเข้าใจว่าการปกป้องคุ้มครองเด็กจากความรุนแรง ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์กับนักเรียนอย่างเดียว แต่ครูเองก็จะได้ประโยชน์ด้วย เพราะจะเป็นการช่วยสร้างความเข้าใจ การพูดคุยระหว่างครูและนักเรียน การปฏิบัติต่อกันอย่างเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ถึงเวลาแล้วที่ทุกโรงเรียนจะต้องมีนโยบายคุ้มครองเด็ก ที่จะช่วยให้เด็กได้ไปโรงเรียนอย่างปลอดภัยและมีความสุข

ผลกระทบจากความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

เมื่อวัยรุ่นมีความขัดแย้ง ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตามแล้วแต่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นในหลายๆ ด้าน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวสามารถแบ่งเป็น ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และแบ่งเป็นผลกระทบระยะสั้น และผลกระทบระยะยาว ดังนี้

1. ผลกระทบด้านร่างกาย หากการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการที่รุนแรง ก็อาจจะก่อให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายได้ ตั้งแต่ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยไปจนถึงขั้นสาหัส อาจพิการหรือเสียชีวิตได้ เช่น เมื่อมีการทำร้ายร่างกาย อาจทำให้เกิดบาดแผลหรือการฟกช้ำที่อวัยวะภายในได้

2. ผลกระทบด้านจิตใจ ความขัดแย้งจะทำให้เกิดความอึดอัดใจ ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ขาดความนับถือตนเอง และเป็นทุกข์ เมื่อต้องกระทำการใดๆ ที่ตนเองไม่ต้องการ หรือไม่บรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้คาดหวังไว้ ซึ่งบางครั้งอาจจะส่งผลเสียต่อสภาพร่างกายด้วยเช่นกัน เช่น วัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกันเพื่อนสนิท หากไม่แก้ไขก็จะทำให้มีความวิตกกังวล เครียด กินอาหารไม่ลง อาจจะทำให้เกิดโรคกระเพาะหรือโรคนอนไม่หลับ ทำให้พัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย

3. ผลกระทบด้านสังคม คนที่เกิดความขัดแย้งทำให้สังคมการพบปะกับคนรอบข้าง แคลง เพราะคนที่มีความขัดแย้งทางจิตใจจะเป็นทุกข์ ไม่คิดว่าคนรอบข้างเป็นมิตร และมักจะมองคนในแง่ลบ ซึ่งทำให้สัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นนั้นแคลง เช่น หากนักเรียนทะเลาะกับเพื่อนในห้องหลายๆ คนทำให้การทำงานเป็นกลุ่มในบางครั้งไม่เป็นผล เพราะเพื่อนต่างก็ไม่รับเข้ากลุ่มทำงาน ต้องทำงานคนเดียว เพื่อนในห้องอาจจะไม่พูดคุยด้วย

ผลกระทบระยะสั้น คือ ขาดความพร้อมในการเรียนหนังสือ การเรียนตกต่ำ เรียนไม่ทันเพื่อน มีความเสี่ยงที่จะต้องหยุดเรียนกลางคัน มีเจตคติต่อต้านสังคม มีความก้าวร้าวและวิตกกังวล ได้รับการปฏิเสธจากการเข้ากลุ่มเพื่อน ทำให้ต้องเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่มีปัญหา ไม่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมความรุนแรงได้

ผลกระทบระยะยาว คือ การทำผิดกฎหมาย มีคดีติดตัว มีปัญหาเรื่องความประพฤติ ระเบียบวินัยกับโรงเรียน ถูกพักการเรียน หรือถูกไล่ออก เกิดความซึมเศร้ารุนแรง เสพสารเสพติดและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น เป็นภาระแก่สังคม รวมไปถึงอาจจะเสียสิทธิ เสียโอกาส หรือ ถูกจำกัดสิทธิอันพึงมี(“ปัญหาพฤติกรรมวัยรุ่น”,ออนไลน์,22พฤศจิกายน 2561)

องค์การอนามัยโลก(2002 : 14) ยังได้กล่าวถึงผลกระทบความรุนแรงของวัยรุ่น (Youth violence) ไว้ว่าความรุนแรงที่เกิดโดยวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10-29 ปี เป็นความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจน ตั้งแต่มีความรุนแรงมากจนถึงขั้นเสียชีวิตและไม่ถึงแก่ชีวิต เช่น การต่อสู้ใจมตีกัน การข่มขืน การทำลายสิ่งของ รูปแบบการใช้ความรุนแรงตั้งแต่ ใช้อวัยวะของร่างกาย เช่น การใช้

เมื่อต่อยตี ใช้เท้าเตะถีบ หรือใช้อาวุธ เช่น ไม้ มีด ไปจนถึงการใช้ปืน จึงเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการตายก่อนวัยอันควร การบาดเจ็บและไร้ความสามารถ ความรุนแรงในวัยรุ่นไม่ได้สร้างความเสียหายเฉพาะกับเหยื่อที่ถูกใช้ความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อไปถึง ครอบครัว เพื่อน และชุมชนด้วย ความรุนแรงในวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงรูปแบบอื่นๆ และนำไปสู่การก่ออาชญากรรมที่เป็นปัญหาสังคมด้วย ส่วนมากเพศที่ก่อความรุนแรงมักเป็นเพศชาย เกิดขึ้นได้ทุก ๆ ภูมิภาคของโลก

สรุปจากข้อมูลข้างต้นได้ว่า ผลกระทบจากปัญหาการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่นเป็นความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การยกพวกทำร้ายกัน การข่มขืน การทำลายสิ่งของ และการใช้อาวุธมีด ปืนทำร้ายผู้อื่น เป็นปัญหาทำให้เกิดการตายก่อนวัยอันควร การบาดเจ็บและไร้ความสามารถ ความรุนแรงในวัยรุ่นยังส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว เพื่อน และชุมชนด้วย

แนวทางการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง

การศึกษานี้จึงศึกษาหาแนวทางส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง ในระดับครอบครัว ชุมชนสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวสู่การกระทำผิดด้วย

1. แนวคิดการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง

เด็กและเยาวชนสร้างปัญหาความรุนแรงในสังคม เป็นปัญหาเรื้อรังที่มีคู่กับคนในสังคมมายาวนาน สร้างความเสียหายให้กับชีวิต และทรัพย์สิน รวมถึงผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเหยื่อ

1.1 แนวคิดการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงมีวิธีป้องกันพื้นฐานดังนี้

1.1.1 เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์

1.1.2 เข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมความสามัคคีในกลุ่มนักเรียนเช่น กีฬาสี

1.1.3 ฝึกตนเองให้สามารถรู้จักแก้ปัญหาด้วยการใช้ความคิดด้วยเหตุผล

หลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ และใช้ความรุนแรง

1.1.4 ควรมีการรวมกลุ่มตามความสนใจและความถนัดของตนเองเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กลุ่มดนตรี ฝึกสมาธิ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเถลาจิตใจให้มีความอ่อนโยน รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเช่น อบรมจริยธรรม ฟังบรรยายธรรมะ

1.2 แนวคิดจากนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นในการป้องกันปัญหาความรุนแรง

สาโรช บัวศรี (2537: 79อ้างถึงใน ปราชญา กล้าผจญ, 2548 : 282) กล่าวว่ามนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดมาแล้วถ้าได้มีโอกาสอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เลือกสรรไว้เป็นอย่างดี เช่น ได้อยู่ในสังคมของผู้ที่มีวัฒนธรรม ได้รับการฝึกฝนให้อ่านออกเขียนได้ ได้รับการฝึกฝนในหน้าที่ของพลเมืองที่ดี ได้รับการฝึกฝนในเรื่องการประกอบอาชีพที่สุจริต และได้รับการสั่งสอนและฝึกฝนในเรื่องจริยธรรมอย่างเพียงพอ ฯลฯ มนุษย์ผู้นั้นก็จะเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจชีวิตของตนรู้จัก

ละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว ปฏิบัติตนตามแนวทางของจริยธรรมที่ตนเองได้เล่าเรียนและฝึกฝนมา โลกะ โทสะ โมหะของเขาก็ลดลงไปตามลำดับ ปัญหาต่างๆในชีวิตก็ลดลงตามไปด้วย และอาจจะกล่าวได้ว่า ได้ประสบกับชีวิตที่ดีพอสมควร

1.3 องค์การอนามัยโลก (2002:25-29) กำหนดการป้องกันที่น่าสนใจคือการป้องกันทางด้านชุมชน เป็นการสร้างความรู้และตื่นตัวเรื่องความรุนแรงให้แก่สังคมกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมแก้ปัญหาและส่งเสริมให้มีระบบดูแลเหยื่อที่ได้รับ ความรุนแรงดังนี้

1.3.1 การให้การศึกษาแก่สาธารณะ โดยการรณรงค์ทางสื่อต่างๆ ที่จะเข้าไปสู่ชุมชน หรือมุ่งเป้าหมายไปที่โรงเรียน สถานที่ทำงาน สถานพยาบาล และสถาบันต่าง ๆ

1.3.2 การปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อม เช่น เพิ่มความปลอดภัยในเส้นทางเดินของเด็กและเยาวชนจากการไปกลับโรงเรียน ตรวจตราและกำจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษที่มีผลต่อการพัฒนาของเด็ก

1.3.3 ส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตรสำหรับเยาวชน เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ และการแสดง

1.3.4 การฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพ และการศึกษา อาสาสมัครให้มีความสามารถในการแยกและจัดการความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ได้

1.3.5 สนับสนุนให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน

1.3.6 สร้างความร่วมมือการจัดการจัดระบบดูแลร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยกันลดปัญหาความรุนแรงในชุมชน เช่น โรงเรียน สถานที่ทำงาน สถานดูแล ผู้สูงอายุ โรงพยาบาล

1.4 ส่วนการป้องกันทางด้านสังคมเป็นการป้องกันที่มีเป้าหมายไปที่ปัจจัยด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ เน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงกฎหมาย นโยบายสังคมโดยรวม และวัฒนธรรมความเชื่อ ดังนี้ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการยุติธรรม และการออกกฎหมาย ให้มีความถูกต้อง ยุติธรรม เช่น การลงโทษทางกายแก่เด็กในบ้าน ในโรงเรียน หรือสถานที่อื่นๆ ต้องมีการรายงานและระบบการช่วยเหลือเมื่อเด็กถูกกระทำทารุณหรือการกระทำ ความรุนแรงทางเพศในครอบครัว

2.แนวทางวิธีการป้องกันแก้ไขโดยไม่กระทำ ความรุนแรงกับเด็กและเยาวชน

2.1.ใช้วิธีการป้องกันการกระทำข่มเหงทารุณเด็ก

การป้องกันการกระทำข่มเหงทารุณเด็ก (สรรพสิทธิคุ้มครองประพันธ์, 2541: 103) ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ครูอาจารย์ แพทย์พยาบาล นักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น มีดังนี้

2.1.1 ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนบิดามารดาผู้ปกครอง เช่น ให้มีการแนะนำปรึกษาแนะแนวครอบครัว ฝึกอบรมหากกลุ่มสนับสนุนครอบครัวในเรื่องทักษะในการจัดการปัญหาทักษะในการเป็นพ่อแม่ ความรับผิดชอบในครอบครัว

2.1.2 สร้างความสำนึกในฐานะเป็นพ่อแม่ ว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อบุตรเกี่ยวกับพัฒนาการทางการศึกษา สติปัญญา ได้รับความอบอุ่น เจริญเติบโตในสังคมอย่างมีคุณภาพ

2.1.3 ป้องกันเฉพาะกรณีไม่ให้ผู้กระทำผิดสามารถกระทำซ้ำต่อเด็กชายเดิมหรือรายอื่นควบคุมผู้กระทำผิดบำบัดฟื้นฟู ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพราะการลงโทษโดยการคุมขังในเรือนจำอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกิดจากความผิดปกติของจิตใจและอารมณ์ ดังนั้นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ จึงมีความสำคัญมากต้องเข้ามาทำงานร่วมกับนักกฎหมาย

2.1.4 ต้องฝึกเด็กให้รู้จักการประเมินอันตราย หลบหลีกอันตราย สามารถเอาตัวรอดปลอดภัยรู้จักบอกและขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ที่สามารถไว้วางใจจนกว่าจะได้รับความช่วยเหลือ มีการติดต่อสื่อสารกับบิดามารดาผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

2.1.5 สร้างกลไกคุ้มครองความปลอดภัยในสถานที่ซึ่งเด็กต้องไปใช้บริการเป็นประจำ เช่น โรงเรียน ครัวหรือผู้ดูแลตั้งแต่เด็กคนแรกมาโรงเรียน และจนกว่าเด็กคนสุดท้ายจะออกจากโรงเรียน ไม่อนุญาตให้ผู้ใหญ่คนใดอยู่ตามลำพังสองต่อสองกับเด็กในที่รโหฐานภายในบริเวณโรงเรียน และควรสร้างระบบ เช่น มีนักจิตวิทยาประจำโรงเรียนแทนครูผู้ปกครองหรือครูแนะแนวเพื่อช่วยแก้ปัญหาในด้านพฤติกรรมของเด็กและช่วยเหลือคุ้มครองเด็กเมื่อเด็กตกอยู่ในความเสี่ยงหรือเมื่อถูกระงับ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรที่จะเอาครูผู้ปกครองหรือครูแนะแนวมาเป็นหลัก ควรจะใช้นักจิตวิทยาแทน เพราะเมื่อเด็กมีปัญหาหรือมีพฤติกรรมผิดปกติก็ให้นักจิตวิทยาติดตามดูสาเหตุว่าเกิดจากอะไร แล้วจึงเชื่อมโยงกับพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น ๆ

2.2 ใช้วิธีแก้ปัญหาในระดับบุคคล

2.2.1 เรียนรู้และฝึกฝนตนเองให้เป็นคนใจเย็น มีเหตุผล ฝึกสมาธิ

2.2.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อย่ายึดตนเองเป็นใหญ่

2.2.3 ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น เล่นกีฬา ออกกำลังกายสม่ำเสมอ

2.2.4 อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ให้ความช่วยเหลือคนอื่น ๆ เท่าที่จะสามารถทำได้

2.2.5 ไม่ตัดสินใจปัญหาโดยใช้กำลัง และหลีกเลี่ยงเมื่อถูกผู้อื่นใช้กำลัง

2.2.6 ไม่หมกมุ่นอยู่กับการเล่นเกมทางอินเทอร์เน็ตมากเกินไป โดยเฉพาะการสนทนาทางอินเทอร์เน็ต หรือ การแชต(chat) ซึ่งจะนำไปสู่การถูกหลอกลวงไปทำรุนแรงทางเพศได้ง่าย

2.3.ระดับครอบครัว

2.3.1 สร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ ผู้ปกครองควรมีข้อตกลงเรื่อง อำนาจการตัดสินใจเรื่องในครอบครัวโดยไม่ใช้ความรุนแรง

2.3.2 มีพฤติกรรมที่แสดงความรัก ความเอื้ออาทร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่าง พ่อ แม่ลูกและคนอื่นๆ ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

2.3.3 มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินชีวิต ตลอดจนกติกาต่างๆ ภายในครอบครัว โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม

2.3.4 สมาชิกในครอบครัวมีความยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกครอบครัวอย่างปกติ

2.3.5 สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของครอบครัว ตามสถานภาพที่ควรจะเป็น รวมทั้งการแก้ไขเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดด้วย

2.3.6 พ่อแม่ ผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูลูกๆ ไปในแนวทางที่ถูกต้องโดยให้การเอาใจใส่ดูแลลูกๆ อย่างใกล้ชิด

2.3.7 พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง

2.3.8 พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องไม่ใช้ความรุนแรงกับลูกๆ การลงโทษเมื่อลูกกระทำความผิดต้องทำอย่างมีเหตุผล(“ปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่น”,ออนไลน์,22 พฤศจิกายน 2561)

2.3.9 ครอบครัวที่มีสุขภาพที่ดี คือครอบครัวประสบความสำเร็จต่อการปฏิบัติหน้าที่และบรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ ครอบครัวที่มีสุขภาพที่ดีจะต้องประกอบด้วย คุณลักษณะสำคัญ 6 ประการ

2.3.9.1 ทำความตกลงแหล่งการใช้อำนาจภายในครอบครัว

2.3.9.2 กำหนดกติกาและทำการตัดสินใจในการใช้กติกาอย่างมั่นคง

2.3.9.3 แสดงพฤติกรรมเชิงแลกเปลี่ยนความเอื้ออาทรในการพิทักษ์คุ้มครองซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

2.3.9.4 ทำการเลี้ยงดูผู้เยาว์และเด็ก และรักษาสถานภาพชีวิตสมรสอย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง

2.3.9.5 ทำการกำหนดเป้าหมายของครอบครัวที่สมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วม

2.3.9.6 มีความยืดหยุ่นและการปรับตัวยอมรับพัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างปกติ และรวมถึงเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าครอบครัวสุขภาพดีจะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 6 ประการ

สรุปแนวทางป้องกันพฤติกรรมความรุนแรงได้ว่า เด็กควรได้รับการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่ยังเล็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมได้รับการอบรมและการศึกษาอย่างเพียงพอ กฎหมายครอบคลุมและเข้าถึงสามารถช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ผู้คนในสังคมทุกหน่วยร่วมกันป้องกันความรุนแรง ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน เช่น มีมาตรการระยะสั้นคือร่วมกันรณรงค์ในหน่วยงานไม่ให้ใช้ความรุนแรง มาตรการระยะยาวคือร่างระเบียบกฎหมายให้ครอบคลุมสามารถป้องกัน ช่วยเหลือบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงได้

3.มาตรการในการป้องกันและแก้ไขการทะเลาะวิวาทของนักเรียนและนักศึกษา

ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับวันที่ 21 มิถุนายน 2559 ได้ออกประกาศคำสั่งของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 30/2559 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 เรื่องมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนและนักศึกษา เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันต่อสถานการณ์ ทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนและนักศึกษา ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีอำนาจกักตัวนักเรียนและนักศึกษาที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือเตรียมการเพื่อก่อเหตุดังกล่าวเป็นการชั่วคราวไม่เกินหกชั่วโมง เพื่อนำส่งเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้บริหารโรงเรียน หรือสถานศึกษา บิดามารดาหรือผู้ปกครอง แล้วแต่กรณี

ข้อ 2 บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน รวมทั้งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ตลอดจนต้องไม่สนับสนุนหรือปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาในปกครองรวมกลุ่มเพื่อก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือเตรียมการเพื่อก่อเหตุดังกล่าว และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวติดตามและสอดส่องให้มีการดำเนินการอย่างเคร่งครัด

ในกรณีที่พบเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษารวมกลุ่มเพื่อกระทำการตามวรรคหนึ่งให้ถือเป็นการรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาแล้วแต่กรณี และให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเข้ามารับทราบการกระทำของเด็กและเยาวชนที่เป็น

นักเรียนและนักศึกษาดังกล่าวเพื่อให้คำแนะนำ ตักเตือน ทำทัณฑ์บน หรือวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดอีกหรืออาจให้วางประกันไว้เป็นจำนวนเงินตามสมควรแก่ฐานานุรูป แต่จะเรียกเงินประกันไว้ได้ไม่เกินระยะเวลาสองปี หากเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาได้กระทำความผิดดังกล่าวซ้ำอีกให้ริบเงินประกันเป็นของกองทุนคุ้มครองเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

ข้อ 3 ผู้ใดกระทำการอันเป็นการยุยง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุน ให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นเหตุให้นักเรียนหรือนักศึกษาไปก่อเหตุทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและหากเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตเพราะการทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ 4 ให้โรงเรียนและสถานศึกษามีหน้าที่จัดให้มีกิจกรรมในการแนะแนวเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนทะเลาะวิวาท โดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องรวมทั้งกวดขันและเร่งรัดจัดทำมาตรการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนและนักศึกษาให้เป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการลดปัญหาสังคมโดยเร่งด่วน

สรุป

การศึกษาพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ทำให้ทราบสาเหตุ พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในสังคมโดยเฉพาะในสถานศึกษาจะพบปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน หลายคนอาจจะมองว่า ความรุนแรงนิด ๆ หน่อย ๆ ไม่น่าจะมีผลร้ายแรงมาก แต่ครุติเจ็บก็หายแล้ว หรือการถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือล้อเลียน ก็เป็นสิ่งที่ปกติของเด็ก แต่เมื่อเวลาผ่านไป ผู้กระทำอาจพบว่าเมื่อใช้ความรุนแรงเล็กน้อยแล้วไม่ได้ผล ก็มักเพิ่มระดับความรุนแรงมากขึ้น ๆ จนเป็นอันตรายต่อเด็กได้การใช้ความรุนแรง ไม่ว่าจะน้อยหรือมาก จะสะท้อนและส่งผลกระทบต่อความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ให้เด็กเข้าใจผิดว่า การใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ การศึกษานี้ จึงศึกษาหาแนวทางส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง ในระดับครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวสู่การกระทำผิดด้วย

บทที่ 4

แนวทางการแก้ปัญหาโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญ ที่ดังนี้

1. กระบวนการยุติธรรมทางเลือก(กระบวนการยุติธรรมชุมชน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์)
2. กระบวนการยุติธรรมอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย (วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย เจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก)
3. บทบาทและการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
4. ข้อคิดเห็นจากการประมวลบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

กระบวนการยุติธรรมทางเลือก Alternatives Justice System (AJS)

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นแนวคิดและมาตรการในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประชาชน ชุมชน ฯลฯ มีบทบาทและส่วนร่วมกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ กลไก วิธีการ และร่วมปฏิบัติงานการป้องกันควบคุมอาชญากรรม จัดระเบียบชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาเด็กเยาวชนกระทำความผิด และการกระทำผิดกฎหมายระดับ ที่ไม่ซับซ้อนรุนแรง เยียวยาเสริมพลังเหยื่ออาชญากรรม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการยุติธรรมหลัก หรือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมหลัก เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้ายร่วมกัน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และความสงบสุขสมานฉันท์ของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นสำคัญ (กิตติพงษ์กิตยารักษ์,2554.)

การปรับกระบวนการทัศน์ของการอำนวยความยุติธรรมเช่นนี้ เป็นการเปลี่ยนโลกทัศน์ในทางอาชญาวิทยาใหม่ ซึ่งแต่เดิมมุ่งเน้นการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการยับยั้งผู้กระทำความผิด และป้องกันสังคม แต่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่นี้มิได้มุ่งเน้น เฉพาะการลงโทษผู้กระทำ ผิด แต่เป็นการมองที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเหยื่ออาชญากรรมชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นแนวคิดของการชดใช้เยียวยาเหยื่ออาชญากรรมโดยผู้กระทำความผิด มุ่งเน้นความ

สมานฉันท์และความปรองดองให้เกิดในสังคมเป็นหลัก เป็นวิธีการที่ใช้ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสันติวิธี (Peacemaking Criminology) และอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ของการไม่ใช้ความรุนแรง (Non-Violence Paradigm) ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการของการนำ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในคดีอาญา

อีกความหมายหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกคือทางเลือกของความยุติธรรม โดยมีนิยามหมายถึง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายหรือแก้ไขปัญหาคติความขัดแย้งแก่บุคคล โดยใช้รูปแบบวิธีการที่แตกต่างจากระบบยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งกระบวนดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นระหว่างขั้นตอนการพิจารณาคดีในศาลหรือก่อนหน้านั้นก็ได้ กระบวนดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหารื่องต้นทั้งในแง่ค่าใช้จ่าย และเวลาในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมแบบฟ้องร้องต่อศาล นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ด้วยการเปลี่ยนจากการเผชิญหน้ามาเป็นการพูดคุยหารือ รวมถึงมุ่งฟื้นฟูตัวบุคคลทั้งฝ่ายผู้กระทำและผู้เสียหาย

ดังนั้น กระบวนการดังกล่าวจึงกลายเป็นทางเลือกของความยุติธรรมสำหรับผู้คนจำนวนมาก ความสำคัญของกระบวนการดังกล่าวเห็นได้จากการที่องค์การสหประชาชาติ ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ ข้อที่ 6 (Charter VI of the United Nations Charter) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศ โดยตั้งต้นจากการทำความเข้าใจสภาพการณ์และข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรม ต่อด้วยการทำความเข้าใจหลักคิดและรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

1. ข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก หรือกระบวนการยุติธรรมแบบฟ้องร้อง (Litigation) หมายถึงการที่เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนขึ้น คู่กรณีคนใดคนหนึ่งจะนำประเด็นปัญหาไปฟ้องร้องต่อศาล ให้ช่วยทำหน้าที่ไต่สวนชี้ขาดข้อพิพาท เพื่อชดเชยผู้ถูกกระทำ หรือลงโทษผู้กระทำผิดให้สาสมกับสิ่งที่ได้ทำไป รูปแบบการขอให้รัฐ “ล้างแค้น” (Retributive Justice) อย่างสมศักดิ์ส่วนนี้ คือแนวทางการอำนวยความยุติธรรมดั้งเดิมของรัฐธรรมนูญชาติ ตามคติโบราณที่ว่า “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An Eye for and Eye)

การอำนวยความยุติธรรมตามแนวทางข้างต้นมีข้อดีอยู่ที่ช่วยให้สังคมมีบรรทัดฐานความถูกต้องที่แน่นอน ไม่เกิดสภาวะ ‘หลายมาตรฐาน’ ขึ้นในบ้านเมือง นอกจากนี้การให้สถาบันของรัฐอื่นได้แก่ศาล มาทำหน้าที่ดังกล่าว ยังเป็นการค้ำประกันว่าคำตัดสินที่เกิดขึ้นจะได้รับการบังคับใช้อย่างแข็งขัน อย่างไรก็ตามทุกวันนี้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ประสบปัญหาอย่างน้อยสองประการ ได้แก่

1.1 ปัจจุบันจำนวนประชากรในโลก และการพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ทำให้ผู้คนมีโอกาสที่จะกระทบกระทั่งจนนำไปสู่การฟ้องร้องกันมากขึ้น นอกจากนี้คดีฟ้องร้องส่วนใหญ่ใช้เวลาในการพิจารณาคัดสินหลักปี และมากกว่านั้นตามความซับซ้อนของข้อพิพาท ดังนั้นกระบวนการต่างๆ จึงประสบปัญหาเรื่องความล่าช้า ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลถึงค่าใช้จ่ายแฝงที่สูงขึ้นสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

1.2 ในปัจจุบันเริ่มมีการตั้งคำถามว่า กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักให้ความสำคัญกับ “คน” น้อยเกินไปหรือไม่? เห็นได้จากลักษณะโทษทางอาญา ได้แก่ กักขัง จำคุก ประหารชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการมุ่ง ‘ล้างแค้น’ ด้วยการทำร้ายผู้กระทำผิดให้เท่ากับความผิดที่นำไปซึ่งไม่มากก็น้อยถือเป็นการหนุนเสริมความรู้สึกเป็นปฎิบัติกษณ์ เเพชฌัญหาระหว่างคู่กรณี และละเลยการฟื้นฟูสภาพจิตใจ หรือความเสียหาย ในระดับบุคคลทั้งต่อผู้กระทำและถูกกระทำ

จากปัญหาข้างต้นจึงมีความพยายามที่จะค้นหารูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยในการบรรเทาภาระของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

2. กระบวนการยุติธรรมทางเลือก: หลักการและเหตุผล

“ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความไม่ยุติธรรม” เพื่อไม่ให้ความยุติธรรมมาถึงล่าช้า รวมถึงเพื่อเปิดทางเลือกให้กับการยุติข้อพิพาทด้วยแนวทางอื่นๆ ที่ไม่ต้องจบลงด้วยการทำร้ายกัน จึงได้มีการนำเสนอแนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาตัวแสดงศาลเป็นหลัก และเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถหาทางออกร่วมกันได้

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกจึงเป็นกระบวนการหรือมาตรการใดๆ ที่ใช้สำหรับแสวงหาความยุติธรรมที่มีรูปแบบการปฏิบัตินอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งหากมองในบริบทของคดีอาญาแล้วกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญาจึงมีใช้วิธีการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามระบบการดำเนินคดีอาญาอย่างเป็นทางการทั่วไปเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะให้ผู้เสียหายผู้กระทำผิด และชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดโทษ หรือมาตรการที่เหมาะสมอื่นๆ มาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความยุติธรรมตามทัศนคติของผู้เสียหายผู้กระทำผิด และชุมชนโดยกระบวนการหรือมาตรการใดๆ เหล่านั้นจะต้องสามารถนำมาให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนคู่ความและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เลือกใช้ปฏิบัติ กล่าวคือ จะมีกระบวนการหลักที่ใช้สำหรับคดีโดยทั่วไป แต่หากคดีใดเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดก็สามารถนำเอากระบวนการ หรือมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการแสวงหาความยุติธรรมนั้น

โดยทั่วไปกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสามารถแบ่งประเภทตามรูปแบบกระบวนการได้เป็นสามรูปแบบกว้างๆ โดยกระบวนการทุกรูปแบบจะเริ่มต้นขึ้นเมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงใจที่จะเข้าสู่กระบวนการ ดังนี้

1. การเจรจา (Negotiation) หมายถึงการที่คู่กรณีสองฝ่ายเจรจาทันทีเพื่อหาข้อยุติข้อพิพาทกันเอง โดยไม่มีบุคคลที่สาม

2. การไกล่เกลี่ย (Mediation) หมายถึงการเจรจาทันทีที่มีบุคคลที่สาม (Mediator) เข้ามาเป็นตัวกลางในการดำเนินการและให้คำแนะนำ โดยตัวกลางนี้ไม่มีอำนาจในการตัดสินข้อพิพาทโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความให้จากความสมัครใจของคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ

3. อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) หมายถึง การตั้งบุคคล หรือคณะบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ในการพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาท ในประเด็นตามที่คู่กรณีตกลงกันไว้ในสัญญาอนุญาโตตุลาการ โดยเปิดโอกาสให้คู่กรณีมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการพิจารณาคดีร่วมกัน

อย่างไรก็ตามเพื่อไม่ให้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ส่งผลให้เกิดความยุติธรรมหลายมาตรฐานจึงมีการจำกัดไว้ว่า แนวทางกระบวนการดังกล่าว จะต้องไม่ละเมิดหลักการและสาระสำคัญของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เช่นหากความผิดที่เกิดขึ้นเป็นความผิดร้ายแรงที่ทำให้ร้ายความรู้สึก หรือสร้างความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ก็จำเป็นที่จะต้องได้รับการพิพากษาโดยศาลเป็นหลัก แม้จะสามารถนำเอาผลของการเจรจาทันทีซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาลดหย่อนผ่อนโทษได้ตามสมควรก็ตาม

แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้รับการพัฒนา และสร้างมาตรการที่มีชื่อเรียกต่างๆ กัน และสภาพบังคับทางแพ่งหรือทางอาญา อันได้แก่ การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolutions หรือ ADRs) การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยชุมชน (Community-Base Correction) การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ (Noncustodial Treatment of Offender) การหันเหผู้กระทำผิดออกจากระบบเรือนจำ (Diversion from Custodial) การใช้ทางเลือกอื่นแทนการกักขัง (Alternatives to Incarceration) การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก (Alternatives to Prison) การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้ระบบที่เป็นทางการ (Non-Institutional Treatment of Offender) และการดำเนินคดีอาญาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Justice) ซึ่งต่อมามีแนวคิดใหม่เกิดขึ้นและได้รับการจัดเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเช่นกัน ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ยุติธรรมชุมชน (Community Justice) และมาตรการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Sanction) ซึ่งไม่ว่าการเรียกชื่อต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในทางอาญา ที่กล่าวมานั้นล้วนแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดชนิดต่างๆ ทั้งการบำบัด การสนับสนุนให้มีส่วนร่วม และการสอดส่องดูแลให้คำแนะนำ ในการปฏิบัติตามมาตรการเหล่านี้ (สุทธิพล ทวีชัยการ, 2548)

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาแนวทาง และองค์ความรู้เฉพาะขึ้นมาอย่างเป็นระบบ ที่ถูกกล่าวถึงอย่างมากได้แก่กระบวนการยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

2.1 กระบวนการยุติธรรมชุมชน

คือการปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวสามารถใช้ได้ทั้งในและนอกศาล โดยมักนำมาปรับใช้กับความผิดไม่ร้ายแรง ตัวอย่างเช่นการเล่นการพนัน การขโมยของ โดยจะมีการตั้งตัวให้ผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือในหมู่บ้าน มาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณี และใช้การลงโทษทางสังคมแทนการลงโทษทางกฎหมาย เช่นการให้บำเพ็ญประโยชน์ ตัวอย่างง่ายๆ เช่นการให้ครูมาไกล่เกลี่ยกรณีนักเรียนตีกัน เป็นต้น

2.2 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice)

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2548: 39) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “Restorative Justice” หรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” หมายถึงถึงโครงการ กระบวนการและกระบวนการวิธีที่ดำเนินการตามหลักการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่มีวิธีการตอบสนองความขัดแย้ง พฤติกรรมไม่พึงประสงค์และอาชญากรรม โดยตระหนักถึงการเยียวยาความเสียหายทั้งทางร่างกาย และความสัมพันธ์ให้มากที่สุด พร้อมทั้งสร้างแผนความรับผิดชอบหรือข้อตกลงที่จะป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์เช่นเดียวกันนี้ขึ้นอีก หรือกล่าวได้ว่า โครงการในลักษณะนี้ว่า หมายถึงการอำนวยความสะดวกที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมมีโอกาสกลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้าย

นิติธร วงศ์ยืน (2548: 153) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มุ่งนำมาใช้เสริมกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ใช้ในปัจจุบัน ให้คล่องตัวยิ่งขึ้น โดยพิจารณาถึงผู้เสียหายที่แท้จริง ปรับเปลี่ยนปรัชญาวิธีคิดและการมองปัญหา โดยมองว่า การกระทำความผิดทางอาญาเป็นการทำลายสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบุคคลและความสมานฉันท์ในสังคม (จากเดิมที่มองว่า เป็นการกระทำละเมิดต่อรัฐ) และมองว่าการกระทำความผิดทางอาญาก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายที่จำต้องมีการเยียวยาหรือฟื้นฟู (เดิมมองว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย) ทั้งเป็นการนำวิธีการประนีประนอม ที่มีมาแต่ดั้งเดิมมากลั่นกรองเป็นแนวคิด และใช้ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสันติวิธี (Peacemaking Criminology) ภายใต้กระบวนการที่เน้นการไม่ใช้ความรุนแรง (Non-Violence Paradigm) ที่สังคมโลกพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างสมดุลกับความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการนำทฤษฎีมาอธิบายวิธีการหรือหลักปฏิบัติที่ใช้ในอดีต เพื่อประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันนั่นเอง

สรุปได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นการอำนวยความสะดวกที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิมอันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย ตัวอย่างเช่นการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences) ในคดีเด็กและเยาวชน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยเหยื่อ ผู้กระทำ และครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อฝ่ายต่างๆ มาร่วมกันประชุมเพื่อหาทางออก และกำหนดแนว

ทางการฟื้นฟูความเสียหาย และตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง(“รายงาน: กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ทางเลือกของความยุติธรรม”,ออนไลน์,2561)

หลักการสำคัญสำหรับ “ผู้กระทำผิด” ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จาก (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548: 91) ระบุหลักการสำคัญสำหรับผู้กระทำผิดไว้ดังนี้

- 1.ผู้กระทำผิดมีความรับผิดชอบต่อเหยื่ออาชญากรรมและชุมชนสำหรับการกระทำของเขา
- 2.ชุมชนและเครือข่ายทำงานกับผู้กระทำผิดเพื่อสร้างโอกาสในการ
  - 2.1 ยอมรับการแสดงความคิดเห็นต่อการกระทำของผู้กระทำผิด
  - 2.2 แสดงให้เห็นวิธีการที่เขาจะได้รับสถานภาพคืนสู่ชุมชน รวมทั้งแนะนำและส่งเสริมสนับสนุนความพยายามของเขาในการนี้
  - 2.3 มีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งสร้างความเห็นอกเห็นใจเหยื่ออาชญากรรม
  - 2.4 สร้างสรรพลังบนฐานทรัพยากรและกำหนดความต้องการของเขาเพื่อเพิ่มความสามารถในการสร้างสรรค์ให้แก่สมาชิกชุมชน

กระบวนการยุติธรรมอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย

กระบวนการที่ประเทศไทยใช้จัดการกับคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา10 “เด็ก” คือบุคคลอายุไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ “เยาวชน” คือ บุคคลอายุเกินกว่า 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง18 ปีบริบูรณ์กระบวนการยุติธรรมอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย จึงเป็นกระบวนการที่ใช้จัดการกับบุคคลอายุไม่ถึง 18 ปีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ ย่อมไม่อยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก แต่จะถูกดำเนินคดีในศาลอาญา(สกุลสุข หอพิบูลสุข “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย”,ออนไลน์,2561)

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทยอยู่ภายใต้ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2554 กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางขึ้นที่กรุงเทพมหานคร และกำหนดวิธีพิจารณาความสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างจากวิธีพิจารณาความที่ใช้กับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีการแก้ไขปรับปรุงตามฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559)

2.1 การวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิด

จากการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่า

2.1.1.อธิบายสาเหตุ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด อาชญากรรมนั้นไม่ได้เกิดจากเจตน์จำนงอิสระ (Free Will) ของผู้กระทำความผิด ภายหลังจากชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีและผลร้ายที่จะได้รับจากการประกอบอาชญากรรม แต่อาชญากรรมมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ (multiple factors) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้กระทำผิด เช่น ปัจจัยทางชีววิทยา (Biological) จิตวิทยา (Psychological) สังคม (Social Factor) และเศรษฐกิจ (Economic Factor) 4ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมที่ดีพอ (Undersocialisation) ผู้กระทำผิดจึงไม่สามารถปรับตนให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมได้มีความบกพร่องทางพันธุกรรม หรือจิตผิดปกติ เป็นเหตุให้การขัดเกลาทางสังคมเป็นไปได้ยาก หรือผู้กระทำผิดอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ หรือได้รับการเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสังคมที่ปราศจากค่านิยม ที่สามารถใช้เป็นเครื่องกำหนดการกระทำของตนเอง (Lack of Consistent Values)

ดังนั้น ผู้กระทำผิดจึงไม่ใช่คนเลว แต่เป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อม (Victim of Circumstance) ผู้กระทำผิดจึงไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำผิดของตน เพราะการกระทำผิดของเขาไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ชั่วร้าย แต่เกิดจากปัจจัยภายนอกที่อยู่เหนือการควบคุมของผู้กระทำผิด การลงโทษผู้กระทำผิดจึงไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาอาชญากรรม แต่การเยียวยารักษา (treatment) ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของผู้กระทำผิดแต่ละคน เพื่อให้กลับตนเป็นคนดีของสังคม (a law-abiding person) เป็นวิธีการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมที่ดีที่สุด

2.1.2 เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดที่ถูกจับ (Arrest) ถูกดำเนินคดี (trial) และถูกพิพากษา (conviction) กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ แต่เป็นต้นเหตุของอาชญากรรม เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือเครื่องมืออย่างดีในการแบ่งแยกคนดีกับคนเลวออกจากกัน เด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะถูกตราหน้าว่าเป็นคนเลวของสังคม สังคม (Social Reaction) จึงปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดดังกล่าวไม่ดี เพราะเชื่อว่า จะต้องสร้างปัญหาให้แก่สังคมในอนาคตอีกอย่างแน่นอน เพื่อน ญาติมิตร จึงไม่ยอมคบหาสมาคมด้วย งานก็หาได้ยากเพราะไม่มีบุคคลใดยอมรับเข้าทำงาน ผลคือ บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienate) และถูกกีดกันออกจากสังคม (Exclusion from Society) เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือเครื่องมืออย่างดีในการแบ่งแยกคนดีกับคนเลวออกจากกัน ในที่สุดบุคคลนั้นจะยอมรับว่าตนเอง (Identity) เป็นคนชั่วคนเลวตามที่สังคมตราหน้า และกระทำความผิดเพื่อแก้แค้นสังคม จึงให้พ้นคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อลดตราบาปที่เกิดขึ้นรวมทั้งช่วยให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย

2.1.3 การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาใช้กับ เด็กและเยาวชน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ถูกวิจารณ์ว่าละเลยความต้องการของผู้เสียหาย และผลักผู้กระทำผิดออกจากสังคม (Exclusion) ส่วนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกระบวนการที่คนใหม่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกิดขึ้นมาประมาณ 20 ปีแล้ว กระบวนการนี้มีเป้าหมายที่การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและสังคมและการนำผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม (Reintegration) กระบวนการนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายผู้ต้องหาครอบครัว และชุมชน มาพบปะพูดคุย ประนีประนอม หรือเจรจาต่อรองกัน (mediation, Conciliation and Negotiation) เพื่อหาทางแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ประสานงาน (AFacilitator) กระบวนการนี้เริ่มต้นโดยการให้ผู้เสียหายและครอบครัวเล่าถึงผลร้ายที่ผู้เสียหายและครอบครัวได้รับจากอาชญากรรม เช่น ความรู้สึกและความเสียหายที่ได้รับจากอาชญากรรม จากนั้นจะให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายหรือกำหนดวิธีการในการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำผิดกระบวนการนี้เชื่อว่า เมื่อผู้กระทำผิดได้รับทราบผลร้ายจากการกระทำผิดของตนที่มีต่อผู้เสียหายและครอบครัวแล้ว ผู้กระทำผิดจะเกิดความรู้สึกสงสารและสำนึกผิด (Genuine Remorse) ผู้กระทำผิดจะขอโทษผู้เสียหายและพยายามเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายรวมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไม่กลับไปกระทำผิดอีก และเมื่อผู้ต้องหาได้รับการให้อภัยจากผู้เสียหายและชุมชนแล้ว ผู้ต้องหาก็จะสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย สำหรับผู้เสียหาย กระบวนการนี้ได้ให้โอกาสผู้เสียหายเจรจาต่อรองหรือประนีประนอมกับผู้ต้องหาทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาตรงตามความต้องการมากที่สุด นอกจากนี้หากผู้ต้องหาขอโทษและผู้เสียหายให้อภัยแล้ว เชื่อว่าจะทำให้ผู้เสียหายลดผลกระทบจิตใจจากการกระทำผิดลงได้(สกุลยุช หอพิบูลสุข “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย”,ออนไลน์,2561)

หลักการคือมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตาม ซึ่งยังผลให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการดังกล่าว หลักความหลากหลายของกิจกรรมที่จะดำเนินการ หลักการการใช้ระบบเปิด คือ กรมคุมประพฤติ มากกว่าระบบปิด คือ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาการที่เป็นอิสระ โดยคำนึงถึงหลักการปฏิบัติให้เหมาะสมเป็นการเฉพาะราย (Individualization of Treatment) และ อาจจะต้องใช้หลักการตรวจสอบโดยศาล (Judicial Review) สำหรับกิจกรรมที่อาจจะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชน การพัฒนาระบบยุติธรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมความรุนแรง เพื่อให้ศาลเด็กและเยาวชนแบบใหม่ที่มีได้มีไว้ เพื่อทำหน้าที่ตัดสินให้คดีเสร็จ แต่ยังคงทำหน้าที่แก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้อง

2.1.4 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice) และกฎแห่งกรุงปักกิ่ง เป็นกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิด ที่ประเทศไทยต้องนำมาพิจารณาการให้ควรรักษาสิทธิกับเมื่อมีคดีเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์สำหรับจัดการกับเด็กที่กระทำความผิดไว้ ดังนี้

2.1.4.1 การกระทำใดที่เกี่ยวกับเด็ก จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก

2.1.4.2 ต้องมีการกำหนดอายุขั้นต่ำที่เด็กไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา (The Minimum Age of Responsibility)

2.1.4.3 การปฏิบัติต่อเด็กจะต้องความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก คำนึงถึงอายุของเด็กและเยาวชนและการนำเด็กกลับคืนสู่สังคม (Reintegration)

2.1.4.4 เมื่อเด็ก ผู้ปกครอง(Parent) หรือผู้ดูแล(Guardian) ยินยอมเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานอัยการมีอำนาจผันคดี (Disposition of Case) จากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาช่วยให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย

2.1.4.5 ก่อนตัดสินใจลงโทษให้พิจารณาถึงภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และปัจจัยที่ทำให้เด็กกระทำความผิดด้วย

2.1.4.6 การลงโทษต้องให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของเด็ก (Well-Being of the Juvenile) และการกระทำใดๆต่อเด็กจะต้องได้สัดส่วนกับตัวเด็กซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไป กล่าวคือ จะไม่คำนึงเฉพาะความร้ายแรงของการกระทำแต่ประการเดียว แต่จะพิจารณาถึงความต้องการของเด็กและสังคมด้วย

2.1.4.7 การรับผิดชอบทางอาญา ให้ใช้เป็นมาตรการสุดท้าย (Last Resort) และมีระยะเวลาสั้นที่สุด ให้รับโอกาสได้รับการปล่อยตัว

3. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย

ขอแบ่งเป็นหัวข้อย่อย ประกอบด้วย 6 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1. บุคคลที่อยู่ภายใต้อำนาจศาล 2. อายุกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็ก 3. การจับ การตรวจสอบการจับ 4. การผันคดี 5. การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน 6. การฟ้องคดี

3.1 บุคคลที่อยู่ภายใต้อำนาจศาล

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 10 “เด็ก” คือ บุคคลอายุไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ “เยาวชน” คือ บุคคลอายุเกินกว่า

15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 แต่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 กำหนดว่า เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำความผิด ไม่ต้องรับโทษ แต่ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก (ขั้นตอนการจัดการกับเด็กที่กระทำความผิดที่มีอายุไม่เกิน 10 ปีบริบูรณ์ บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 77) ดังนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่มีข้อกล่าวหาว่าบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์กระทำความผิดเท่านั้น

คดีอาญาที่มีข้อกล่าวหาว่าบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์กระทำความผิดนั้น กฎหมายให้ถืออายุในเวลาที่ความผิดได้เกิดขึ้นเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 5) ดังนั้น หากบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์กระทำความผิด แต่ถูกดำเนินคดีเมื่ออายุ 18 ปีบริบูรณ์หรือภายหลังจากนั้น ย่อมอยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวเช่นเดียวกัน

ส่วนวิธีการนับอายุของเด็กว่าอยู่ภายใต้อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่กฎหมายกำหนดให้เริ่มนับอายุตั้งแต่วันเกิดเป็นต้นไป ไม่ใช่เริ่มนับในวันถัดจากวันเกิด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 16)

3.2 อายุกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็ก

แม้ว่าศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อกล่าวหาว่าบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์กระทำความผิด แต่เพื่อเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก ไม่ให้เด็กที่มีอายุน้อยต้องรับผิดชอบทางอาญา ประมวลกฎหมายอาญาจึงกำหนดว่า เด็กที่อายุกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิด ไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนและปล่อยตัวไป (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74) ดังนั้น ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กจึงเริ่มต้นที่อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์

แม้ว่าเด็กอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์จะไม่มี ความรับผิดชอบทางอาญาแต่ศาลมีอำนาจควบคุมความประพฤติของเด็กได้ เช่น ศาลมีอำนาจวางข้อกำหนดให้บิดาและมารดาระวังไม่ให้เด็กก่อเหตุร้ายภายในเวลาที่ศาลกำหนด หากเด็กไปก่อเหตุร้าย ศาลจะเรียกให้บิดามารดาชำระเงินต่อศาลไม่เกินครั้งละ 10,000 บาทก็ได้รวมทั้งศาลมีอำนาจส่งเด็กไปโรงเรียน หรือสถานฝึกอบรม หรือวางเงื่อนไขการคุมประพฤติเด็กก็ได้(ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74)

3.3 การจับ การตรวจสอบการจับ

การจับเป็นมาตรการที่กระทบต่อเสรีภาพของเด็ก กฎหมายระหว่างประเทศจึงได้กำหนดว่า การจับจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย ใช้เป็นมาตรการสุดท้าย (Last Resort) และมีระยะเวลาสั้นที่สุด (The Shortest Appropriate Period of Time) การจับเด็กที่กระทำความผิดใน

ประเทศไทย กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ใน 2 กรณี คือ (1) เด็กได้กระทำความผิดซึ่งหน้า และ (2) มีหมายจับ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 66)นอกจากสองกรณีนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถจับกุมเด็กได้

เมื่อจับเด็กได้แล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องนำเด็กไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กมาถึงที่ทำการพนักงานสอบสวน (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 72)หากศาลเห็นว่าการจับไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะต้องสั่งให้ปล่อยตัวเด็กทันที (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 73)แต่ในกรณีที่การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะมีอำนาจควบคุมเด็กไว้ที่สถานพินิจระหว่างการดำเนินคดีได้เฉพาะกรณีที่เด็กมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรอื่นเท่านั้น (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 73)หากไม่มีเหตุดังกล่าวแล้ว ศาลจะต้องมอบเด็กคืนให้แก่บิดา มารดาผู้ปกครอง และกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องนำเด็กไปพบพนักงานสอบสวนหรือศาล (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 73)

3.4 การผ้นคดี

การผ้นคดีเป็นมาตรการหนึ่งที่สามารถลดตราบาปแก่เด็ก และทำให้เด็กกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย ในส่วนนี้จะขอกล่าวถึงการผ้นคดี เฉพาะ การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ และการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการในคดีอาญาพนักงานอัยการมีอำนาจผ้นคดีของเด็กได้ 2 กรณี คือ 1 การสั่งไม่ฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง และ 2 การสั่งไม่ฟ้องเพื่อประโยชน์สาธารณะ

การสั่งไม่ฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (right to presume innocent)

การสั่งไม่ฟ้องเพื่อประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้รักษาผลประโยชน์สาธารณะ (A guardian of public interest) (S Uglow, "Criminal Justice". Sweet and Maxwell Ltd., London 2002: 181)หากเห็นว่าการฟ้องคดีใดจะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงแห่งชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พนักงานอัยการจะส่งสำนวนคดีลักษณะดังกล่าวไปยังอัยการสูงสุดเพื่อสั่งไม่ฟ้องได้ (พ.ร.บ.องค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21)

3.5. การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้เพื่อผ้นคดีเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดออกจากการพิจารณาพิพากษาของศาล

3.5.1 เงื่อนไขการใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน มีดังนี้ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86)

3.5.1.1 ความผิดที่เด็กกระทำความผิดอาชญากรรมอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี

3.5.1.2 เด็กไม่เคยได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาล หรือเคยได้รับโทษจำคุก แต่เป็นโทษจำคุกในคดีที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

3.5.1.3 เด็กสำนึกในการกระทำ

3.5.1.4 ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเด็กสามารถกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง โดยพิจารณาจาก อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิด

3.5.2 เมื่อเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วน ผู้อำนวยการสถานพินิจจะจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนขึ้น เพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยแผนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ

3.5.2.1 แก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็ก

3.5.2.2 บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย

3.5.2.3 ให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชน สำหรับบุคคลที่ต้องร่วมประชุมประกอบด้วยฝ่ายผู้ต้องหา ฝ่ายผู้เสียหาย นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือพนักงานอัยการเข้าร่วมก็ได้ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 87)

3.6. การฟ้องคดี

ในกรณีที่ไม่สามารถฟื้นเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดออกจากการพิจารณาพิพากษาของศาลเด็กจะถูกดำเนินคดีในศาล ผู้มีอำนาจฟ้องคดี คือ พนักงานอัยการ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องเป็นมาตรการสุดท้าย เมื่อไม่สามารถดำเนินการแก้ไขเด็กได้ด้วยวิธีการอื่นแล้วเท่านั้น (ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 175)

ส่วนผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเด็กเป็นจำเลยต่อศาลได้ เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการสถานพินิจ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 99) ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้เสียหายใช้ศาลเป็นเวทีในการแก้แค้นเด็ก อันอาจขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็กซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นคนดี

4.เจตนาธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน

เจตนาธรรมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทยมีดังนี้ในการพิจารณาและพิพากษาคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิพากษาคดีนั้นให้ศาลคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกายและสภาพจิตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งแตกต่างกัน

เป็นคน ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็ก หรือเยาวชน และพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน(พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 36 (1))

เจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กในประเทศไทย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการทำให้เด็กกลับตนเป็นคนดียิ่งกว่าการลงโทษเด็ก และ มาตรการที่จะใช้กับเด็กแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กแต่ละคนเจตนารมณ์นี้จึงสอดคล้องกับทฤษฎีและกฎหมายระหว่างประเทศ จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมได้รับการรับรองเป็นอย่างดีจากกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศ การแก้ไข ฟื้นฟู เด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง จำเป็นต้องเคารพสิทธิและวางแผนปฏิบัติ ต่อเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสม ภายใต้หลักการสำคัญคือ หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก หลักการมีส่วนร่วมของเด็ก ทำให้เด็กมีบทบาทในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองมากขึ้น

ส่วนในขั้นตอนของคดี ภายใต้หลักการคือ หลักความร่วมมือในการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Co-Operation and Integration)

5.มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

จากการศึกษาเรื่องมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จากแนวคิดเรื่อง กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) และการหันเหคดีอาญา (Diversion) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน (Participation) ในกระบวนการแก้ไข ฟื้นฟูและติดตาม เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมความรุนแรง สามารถสรุปภาพรวมของการเคลื่อนย้ายเด็ก / เยาวชน จากจุดเริ่มต้นเมื่อเด็กต้องสงสัยและถูกนำตัวเข้าสู่ระบบ ดังต่อไปนี้

5.1 เมื่อเด็กต้องสงสัยถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือถูกนำส่งเจ้าหน้าที่

5.2 เจ้าหน้าที่ตำรวจนำเด็ก / เยาวชนส่งศาลภายใน 24 ชั่วโมง

5.3 ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวส่งเด็กให้ครอบครัว

5.4 ศาลมีคำสั่งควบคุมตัวส่งเด็กให้สถานพินิจ

5.5 ศาลมีคำสั่งใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

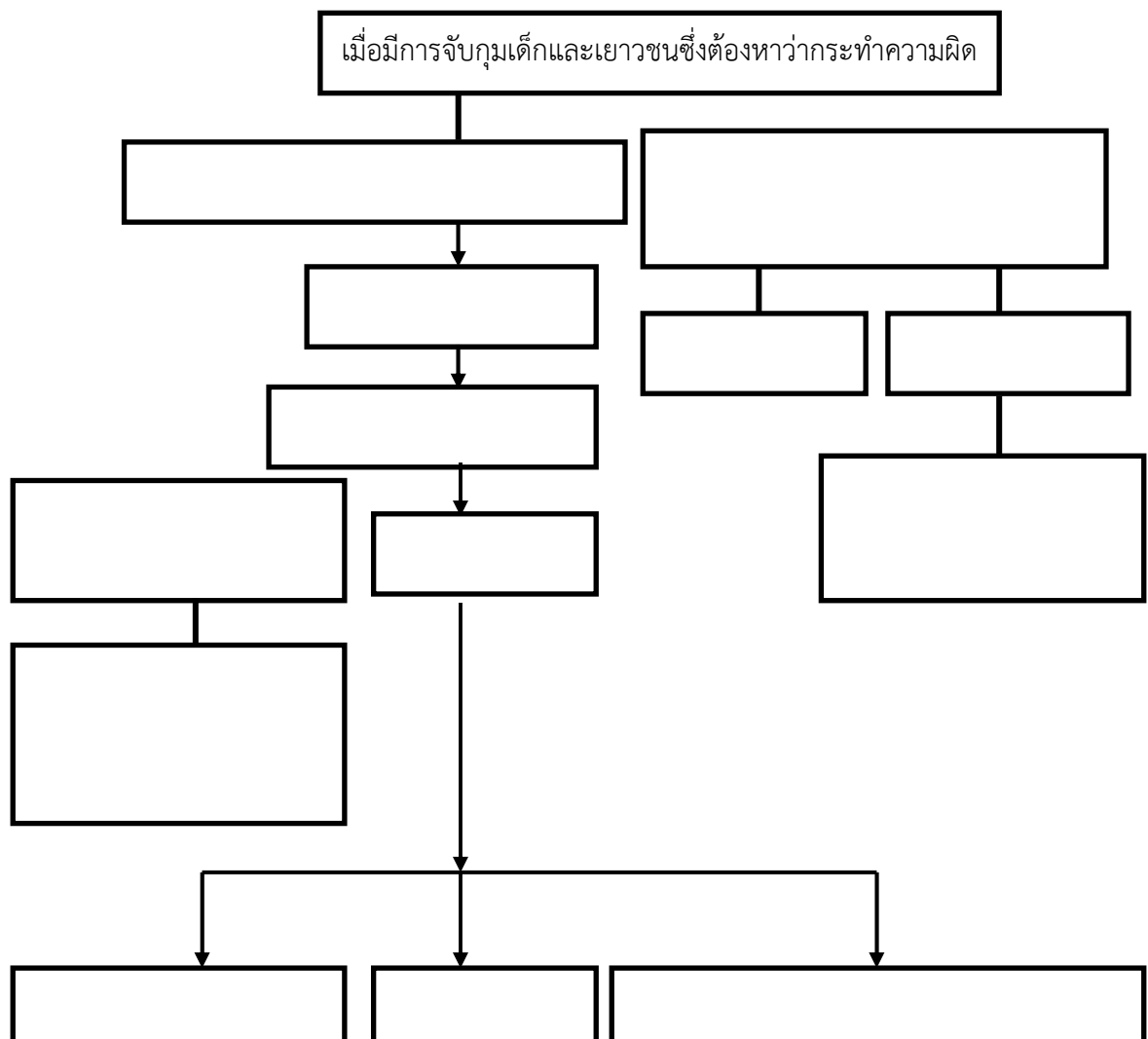
ก่อนพิพากษา

5.6 ศาลมีพิพากษาส่งเด็กไปฟื้นฟูในระบบเปิด

5.7 ศาลมีคำพิพากษาส่งเด็กไปฟื้นฟูในระบบปิด

แผนภาพที่ 4 - 1 การปล่อยตัวชั่วคราว / ผัดฟ้อง ฝากขัง / การควบคุมตัว

ที่มา : สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม,2554 : 28

บทบาทและการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนกับเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

การจัดทำฐานข้อมูลองค์กรเครือข่ายและพัฒนาองค์กรในชุมชน เพื่อรองรับเด็กและเยาวชนตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว พบว่า ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว จำนวนมากทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมและไม่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมการดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัวมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายในภาครัฐ เอกชน และชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ทั้งในการปฏิบัติงานเชิงป้องกันและเชิงแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แต่ยังไม่เป็นระบบกิจกรรมที่องค์กรเอกชนดำเนินการมากที่สุดคือ กิจกรรมด้านการศึกษาการส่งเสริมอาชีพ/ฝึกอาชีพ การให้ทุนสนับสนุน เป็นกิจกรรมเชิงป้องกัน แต่การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมยังมีอยู่น้อยและการดำเนินงาน

ขององค์กรเอกชนยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในทุกๆด้านและยังได้เสนอแนะว่า การเริ่มต้นพิจารณาเพื่อวางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาเด็กและเยาวชนกับปัญหาสังคมอื่นๆในองค์รวมซึ่งปัญหาเด็กและเยาวชนจะเป็นทั้งผลและสาเหตุของปัญหาสังคมอื่นๆ เนื่องจากเด็กไม่เกิดและดำรงอยู่ตามลำพังในสังคม การมองภาพองค์รวมจะสามารถแก้ไขสาเหตุและพิจารณาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ในภาพที่กว้างขึ้น

ส่วนผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ สรุปได้ว่า“องค์กรเครือข่าย”ต่อการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนมีความสำคัญ การบรรลุเป้าหมายการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมโดยการดำเนินงานเฉพาะในวงของบุคลากร/หน่วยงานราชการในกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นเรื่องที่ยากจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ความพยายามของผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมที่ประสงค์จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายการแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมนำแนวคิด “การสร้างและประสานเครือข่าย” มาใช้เพื่อแก้ไขข้อจำกัดในการทำงานตามระบบปกติ การประสานงานจัดตั้งอาสาสมัครเครือข่ายชุมชน ให้มีบทบาทติดตามดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชน(“การจัดทำฐานข้อมูลองค์กรเครือข่ายและพัฒนาองค์กรในชุมชน เพื่อรองรับเด็กและเยาวชนตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว”,ออนไลน์,2561)

องค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจากศาลเยาวชนและครอบครัว ได้เข้ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการกระทำความผิด โดยเฉพาะพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวให้เข้ารับการศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานในเชิงแก้ไข ต่อเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี พร้อมมีการฝึกอาชีพในระหว่างเรียนไปด้วย เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในตนเอง เกิดการยอมรับในครอบครัวและชุมชนในระหว่างเรียน เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะได้รับการฝึกทักษะด้านอาชีพและการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม พร้อมกลับคืนสู่สังคม อันประกอบด้วย วงจร 4 ขั้นตอน คือ

1. การบำบัดรักษา (Caring Therapy)ที่เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เสพยาเสพติด
2. การพัฒนาการเรียนรู้ (Learning Development) ซึ่งจะต้องมีการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับตัวเด็กและเยาวชน เพื่อจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถที่มีอยู่
3. ฟื้นฟูชีวิต (Rehabilitation and Reintegration) จะทำอย่างไรที่จะให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม ดูความสามารถและความต้องการด้านอาชีพ
4. ติดตามหลังปล่อย (Follow up) สถานศึกษาและผู้ปกครองจะวางแผนร่วมกัน และติดตามสอบถามเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ข้อคิดเห็นจากการประมวลบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อคิดเห็นจากการประมวลบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นางดวงมาลย์ ศิลปอาษา ประธานมูลนิธิฟ้าใสให้ชีวิตใหม่ นายเชวง ชูศิริ เลขาธิการประธานศาลฎีกา พันตำรวจเอก จิรกฤต จารุณภัทร์ ผู้กำกับการสวัสดิการเด็กและสตรี กองบัญชาการตำรวจนครบาล และผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ จากหน่วยงานศาลครอบครัวและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารองค์กรเอกชน เกี่ยวกับ “การป้องกันการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน”

ด้วยเหตุที่พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการก่อพฤติกรรมที่รุนแรง นับวันจะมียิ่งมากขึ้น จากปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น จึงได้ประมวลบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานศาลครอบครัวและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารองค์กรเอกชน เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน ดังนี้

1. ครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาองค์กรเอกชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้ข้อคิดว่าโดยภาครัฐต้องให้ความรู้และฝึกอบรมพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งปัจจุบันมีลูกเมื่อมีอายุน้อยให้เข้าใจสภาพเด็กและวัยรุ่น ให้สามารถเป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา สอดส่องดูแลความประพฤติอย่างต่อเนื่องเสริมสร้างเจตคติไม่ยอมรับความรุนแรง ไม่ให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเสี่ยงต่อการแสดงออกความรุนแรง เสริมสร้างเจตคติยอมรับความแตกต่าง รวมทั้งกติกาของสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หรือให้ความช่วยเหลืออื่นๆ จัดสถานที่หรือกิจกรรมสำหรับครอบครัว พัฒนาและจัดหาสื่อหรือสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัว ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษแก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ให้เป็นตัวอย่งการใช้ความรุนแรงในบ้านไม่ให้มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการเลี้ยงดูบุตร โดยให้พ่อแม่ มีทักษะการเลี้ยงดูลูกและอบรมสั่งสอนลูกด้วยความรักและเข้าใจ ไม่ปล่อยปละละเลยเด็ก หรือไม่อบรมสั่งสอนเด็ก เพื่อให้ครอบครัวมีความสุขเป็นครอบครัวมีสุขภาพที่ดี

2. ความผูกพันระหว่างนักเรียนกับครู อาจารย์ในสถาบันการศึกษา สถานศึกษาเปรียบเสมือนเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็กและเยาวชน เนื่องจากสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดวิกฤตทางสังคม อาจเกินวิสัยของพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะอบรมให้เด็กและ

เยาวชนอยู่ในโอวาทได้ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรเอกชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ให้ข้อคิดเพิ่มเติมว่า รัฐควรให้ความเอาใจใส่แก่สถานศึกษา ด้วยการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้เด็กและเยาวชนต้อง มีความรู้คู่คุณธรรม การคำนึงถึงความรับผิดชอบชั่วดี บรรจุหลักสูตรศีลธรรมและจริยธรรม การมีหลักสูตรดังกล่าวน้อยเกินไป ทำให้เด็กและเยาวชนอาจมีความเสี่ยงต่อการแสดงออกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ควรกำหนดให้มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับสังคม ควรมีการอบรมครูอาจารย์ให้เข้าใจสถานะที่เป็นปัญหา คุณภาพของครูอาจารย์สำคัญที่สุด มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน การขาดทักษะที่จะสื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม และการขาดทัศนคติที่ถูกต้องของครู อาจารย์ในการดำเนินชีวิต อาจทำให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบได้ ครูอาจารย์ควรมีทักษะในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็ก อีกทั้งควรมีความรู้และทักษะในการแทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ สถานศึกษาควรกำหนดมาตรการในการป้องกันการทะเลาะวิวาท และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนมีบริการให้คำปรึกษาแนะนำการดำเนินชีวิต ควรให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงโทษทางกฎหมาย

3. ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับเด็ก ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลากรรมพินิจและคุ้มครองฯ ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า สาเหตุที่เด็กและเยาวชนแสดงออกพฤติกรรมความรุนแรง เป็นเพราะเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งขาดทักษะในการจัดการปัญหาและขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น กิจกรรมรุ่นพี่ช่วยรุ่นน้อง การมีเพื่อนคู่หู (buddy) โดยจับคู่เด็กให้มีความหลากหลาย อาทิ เรื่องการเรียน เรียนเก่งคู่กับเรียนไม่เก่ง เรื่องทางกาย เด็กแข็งแรงคู่กับเด็กอ่อนแอ กิจกรรมค่ายลูกเสือ กิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรมในสถานศึกษา หรือระหว่างสถาบันการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความคุ้นเคย รู้จักกัน มีจิตใจที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตโดยใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหา บ่มเพาะค่านิยมการไม่ใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบให้แก่เด็กและเยาวชน

4. ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านได้ให้ข้อคิดที่คล้ายกันว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญในการช่วยกันดูแลและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปัจจุบันทั่วไป พ่อแม่ ผู้ปกครองมักจะโยนบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาเด็ก ให้เป็นบทบาทของโรงเรียน ส่วนโรงเรียนก็เห็นว่าเป็นบทบาทของผู้ปกครอง แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ ควรมีการจัดพบปะผู้ปกครองกับโรงเรียนในการกำหนดเกณฑ์ความปลอดภัย

สำหรับเด็กและเยาวชนทั้งที่บ้านและโรงเรียน จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือจัดกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้ทราบข้อมูลที่แท้จริง เพื่อหาทางแก้ไขไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาท หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

5. สังคม โดยทั่วไปสังคมมักจะมีทัศนคติว่า เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาจะต้องได้รับการลงโทษ เช่น ส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ทำให้เด็กเกิดความกดดัน และอาจก่อให้เกิดปัญหาได้โดยไม่จบสิ้น ผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมพินิจและคุ้มครองฯ ได้ให้ข้อคิดประเด็นนี้ว่าดังนั้น สังคมจึงควรเข้าใจเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะสื่อมวลชน ต้องเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข่าว เพื่อให้คนในสังคมเกิดความรู้สึกที่ดีในตัวเด็ก และไม่ควรรำเสนอข่าวที่เน้นความรุนแรง จนทำให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ และที่สำคัญ สังคมไม่ควรมองเด็กและเยาวชนเหล่านี้ว่ามีปัญหา แต่สังคมควรตระหนักว่า เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม มาจากสาเหตุที่สังคมสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเช่นที่วานี้ จึงควรแก้ที่ต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา

6. ควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลาและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ให้ความเห็นว่า ควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงภายในครอบครัว ป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าถึง และ / หรือพกพาอาวุธ สิ่งเทียมอาวุธ วัตถุหรือสิ่งของอันตรายที่ใช้กระทำความรุนแรงได้ รวมทั้งสารเสพติดและของมีคม โดยจัดให้มีหน่วยงานและกลไกติดตาม และตรวจสอบการกระทำความรุนแรงของเด็กและเยาวชน รวมทั้งแหล่งซื้อขายอาวุธ สิ่งเทียมอาวุธ วัตถุหรือสิ่งของที่อาจนำไปใช้ก่อความรุนแรง โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

7. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน รวมทั้ง กลุ่ม องค์กร เครือข่าย และหน่วยงาน โดยสนับสนุนให้มีการแสดงออก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง

8. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิชาชีพและสหวิชาชีพ ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลาและองค์กรเอกชน ให้ความเห็นว่าควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิชาชีพและสหวิชาชีพ ควรกำหนดแนวทางการประสานความร่วมมือในการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู เยียวยา โดยเน้นวิธีการจำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดก่อน เพื่อทำการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู อย่างเหมาะสม และส่งเสริมสังคมให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

9. มาตรการการช่วยเหลือ พี่นฟูเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความรุนแรง เพื่อให้กลับสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรเอกชนได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

9.1 ให้มีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนใช้ความรุนแรง เพื่อแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความรุนแรงซ้ำ

9.2 จัดให้มีการประสานการดำเนินงานในรูปแบบสหวิชาชีพเพื่อแก้ไข พี่นฟู โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความต้องการ และพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล รวมทั้งให้การศึกษ ฝึกอาชีพเสริมทักษะ ให้คำปรึกษาแนะแนว และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ภูมิหายที่เกี่ยวข้อง และมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

9.3 ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลฯ สำนักงานตำรวจฯ และองค์กรเอกชน ได้ให้ความเห็น สอดคล้องกันว่า ควรพัฒนาระบบส่งต่อ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งระบบการติดตาม พฤติกรรมและปรับตัวของเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีผู้รับผิดชอบกระบวนการทำงานอย่าง ชัดเจน ในรูปแบบการจัดบริการทางสังคม โดยให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่องจนกรณีสิ้นสุด

10. ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเห็นพ้องกันว่า ควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย พัฒนาการของเด็กและเยาวชน และ เสริมสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับใช้ กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถกำหนดแนวทางแก้ไขได้ อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ และควรรับฟังความ คิดเห็นของเด็กและเยาวชนด้วย

11. ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลฯและกรมพินิจและคุ้มครองฯ ได้ให้ข้อคิดที่คล้ายคลึง กันว่า ควรกำหนดให้มีมาตรฐานสากลในทุกขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความ รุนแรงที่อยู่ในความดูแล รวมทั้งจัดให้มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความคุ้มครองเด็กและเยาวชนของ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในองค์กร

12. จัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ นโยบาย และยุทธศาสตร์ เช่น สาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบของความ รุนแรงกระบวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่สัมพันธ์กับความรุนแรง กระบวนการเข้าถึงกฎหมายที่

สัมพันธ์กับความรุนแรง การบังคับใช้กฎหมาย การติดตามประเมินผลงาน และความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานหรือบริการต่างๆในสถานที่ที่ดูแลเด็กและเยาวชน

สรุป

ความรุนแรงที่เด็กกระทำกับเด็กมีถี่ขึ้นเรื่อยๆในทุกช่วงวัย ซึ่งความรุนแรงลักษณะนี้ชัดเจนว่า มาจากครอบครัว ความรุนแรงสามารถส่งต่อจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งได้โดยตรง และหากความรุนแรงในวัยนี้ไม่ได้รับการแก้ไขในอนาคต คาดได้ว่ารูปแบบความรุนแรงจะสลับซับซ้อนขึ้น ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับ”ฐานกาย” ของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้อง แต่ถ้าวเพิ่มการพัฒนาใน”ฐานใจ” ของเด็กด้วยโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา การลงทุนในด้านคุณสมบัติทางใจ ที่สำคัญ อาทิ การยับยั้งชั่งใจ การรู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี และความรับผิดชอบจะป้องกันปัญหาปลายทาง โดยเฉพาะการแสดงออกและการตัดสินใจกระทำด้วยความรุนแรง อันจะเกิดขึ้นเมื่อพวกเขาเข้าสู่วัยรุ่นได้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

สังคมไทยต้องหันกลับมามองปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนี้ โดยนำวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ. ศ. 2561 ถึง 2580) ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มาพัฒนาสังคมไทยให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุน ต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต เนื่องจากขณะนี้สถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน แสดงพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ซึ่งมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ โดยเมื่อต้นปี 2561 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) เผยผลการสำรวจว่า ประเทศไทยมีเด็กถูกรังแกในสถานศึกษา ปีละประมาณ 6 แสนคน มากเป็นอันดับ 2 ของโลก มีนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 รองจากญี่ปุ่น ขณะที่ในปี 2553 การสำรวจนักเรียนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาทั่วประเทศพบว่าร้อยละ 33 เคยรังแกผู้อื่นทางออนไลน์ ทั้งการใช้ข้อความ ภาพ หรือวิดีโอคลิปบนโลกอินเทอร์เน็ต อีกร้อยละ 43 เคยถูกคนอื่นรังแก

มนุษย์ช่วงวัยเด็กและเยาวชนนี้เองเป็นวัยที่มีความสำคัญและมีผลต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นอนาคตของชาติแต่ก็เป็นวัยที่มีความเสี่ยงหรือก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมได้ง่ายจะเห็นได้จากสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทั่วประเทศ ระบุจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและยังเป็นการกระทำผิดซ้ำถึงร้อยละ 20 (กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2561)

เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ด้วยประสบการณ์ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงถูกรอบงำทางความคิดจากบุคคลอื่นได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ การที่เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกรกระทำผิดทางอาญาเนื่องมาจากการกระทำของตนเองที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกชักจูง จากบุคคลอื่นที่ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างไม่เหมาะสม ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและยังทำให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญของประเทศ ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้

การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน จึงเป็นการป้องกันและการช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหามากขึ้นกว่าเดิมหากสามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ถือได้ว่า เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประเทศ แต่จากสภาพสังคมปัจจุบัน สถาบันครอบครัวเริ่มที่จะมีบทบาท

ลดลง ดังนั้น การบูรณาการการทำงาน ของทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เริ่มตั้งแต่ในพื้นที่ของ ตนเอง และครัวเรือนในชุมชนของตน ต้องช่วยกันร่วมมือในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำ ความผิด การควบคุมกำกับดูแลปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เหล่านี้จะมีผลกระทบเกิดขึ้นตามมาทั้งกับเด็กและ เยาวชน มากกว่าผลดีที่เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ ไม่ให้มีประวัติการกระทำผิดทางอาญา ซึ่งส่งผล ต่ออนาคตของเด็ก รวมถึงหากมีการกระทำผิดไปแล้ว สถาบันทางการปกครอง ศาล และองค์กร เอกชน (NGOs) ควรเข้ามาเพิ่มบทบาททางด้านที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนอย่างไร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การลงโทษและวิธีการสำหรับเด็ก และเยาวชน ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนอย่างไร ควรให้การฝึกอบรม ส่งเสริม และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นคนดีก่อนถูกปล่อยตัวคืนสู่สังคม แล้วสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ สุข และที่สำคัญต้องมีการประเมินติดตามผลหรือไม่ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนที่เคยกระทำ ความผิดเหล่านั้นกระทำผิดซ้ำอีก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่ กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไข พื้นฟู เด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรงโดยกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิด พฤติกรรมความรุนแรง 2. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไข พื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมี พฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน

การศึกษาเรื่องแนวทางการแก้ไข พื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมี พฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมได้ทำการศึกษาปัญหาความรุนแรงในเด็กและ เยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิด พฤติกรรมความรุนแรง และเสนอแนวทางการแก้ไข พื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมี พฤติกรรมความรุนแรงโดยกระบวนการยุติธรรม ในกรอบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ร่วมกับ บทบาทขององค์กรเอกชน โดยเน้นถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมความรุนแรง จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่มีแนวโน้มต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนเกิด จาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคมและสภาพแวดล้อม นำมา เป็นแนวทางในการป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน และการแก้ไขเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิดภายใต้กรอบของความยุติธรรมที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบ จากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้นๆ ได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความ สมานฉันท์ในสังคมเป็นเป้าหมายสุดท้าย วิธิดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และข้อมูลทาง สถิติผสมผสานงานวิจัย งานวิชาการ ประกอบ การอธิบายและพรรณนา พร้อมทำการสัมภาษณ์เชิง

ลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานศาลเยาวชนและครอบครัวกรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารองค์กรเอกชน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ลักษณะของความรุนแรงในวัยรุ่นที่พบ เช่น การทะเลาะวิวาทกับเพื่อนในสถาบัน การทะเลาะวิวาทนอกสถาบัน นักเรียนที่เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทมั่นใจว่าจะหาอาวุธปืนมาใช้ได้เมื่อต้องการ สาเหตุของพฤติกรรมความรุนแรงพบว่ามาจากปัจจัยด้านส่วนตัว คือ การขาดการควบคุมอารมณ์ ต้องการสร้างจุดเด่นให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น การคบเพื่อนของเด็กวัยรุ่นเป็นไปตามความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน โดยการเข้ากลุ่มของวัยรุ่นแต่ละคนมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป เช่น วยเดียวกัน เพศเดียวกัน มีทัศนคติคล้ายๆกัน บางคนอยากหลบหนีความเบื่อหน่ายภายในบ้าน วัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก เพราะเพื่อนมีความเข้าใจวัยรุ่นด้วยกันมากกว่าวัยอื่นๆ แต่บางครั้งการคบเพื่อนของวัยรุ่นก็ถูกเพื่อนชักนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ปัจจัยภายนอกคือ ไม่เชื่อฟังบิดามารดา ผู้ปกครอง ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ต้องการแก้แค้นแทนเพื่อน และได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆสื่อมีทั้งประโยชน์และพิษภัย สื่อเป็นแหล่งให้ความรู้มากมาย แต่ในขณะเดียวกัน สื่อก็แฝงไปด้วยพิษภัย ทั้งภาพความรุนแรงจากข่าวอาชญากรรม ภาพของละครที่มีเนื้อหารุนแรงความรุนแรงที่เด็กอาจจดจำและนำไปเลียนแบบได้ ส่งผลต่อพฤติกรรมรุนแรงการเรียนรู้การกระทำความรุนแรงจากสื่อในรูปแบบต่างๆนานๆเข้าจนกลายเป็นค่านิยมหรือความชินชาที่รู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่เป็นความผิดแต่อย่างใด โดยสามารถถ่ายถอดจากรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้ นอกจากนี้ เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายหรือพบเห็นความรุนแรงในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมในระยะยาวต้องกลายเป็นอาชญากรเด็ก ต้องโทษในคดีต่างๆ เช่นคดีลักทรัพย์ ยาเสพติด ทำร้ายร่างกายผู้อื่น

1. ปัจจัยเสี่ยงของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ 1.ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและพฤติกรรม หมายความว่า ธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความมุทะลุ ใจเร็ว หุนหัน ก้าวร้าว เป็นต้น ขาดการควบคุมพฤติกรรมที่เหมาะสม ด้อยการศึกษา มีปัญหาขาดการดูแลเอาใจใส่ และมีประสบการณ์ในการทำร้ายผู้อื่น มีเจตคติความเชื่อที่ผิด เช่น เชื่อว่า การใช้กำลัง หรือใช้คำพูดรุนแรงทำให้คนอื่นเชื่อฟังทำตาม ผู้ชายมีศักดิ์ศรีใครมาหยามก็ต้องต่อสู้กันให้แพ้ชนะ มีประสบการณ์ถูกทำโทษทางกาย หรือเคยพบเห็นความรุนแรง 2.ปัจจัยครอบครัวและคนใกล้ชิด สิ่งแวดล้อมทางครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น อาทิ ขาดความรักความเข้าใจ และการสนับสนุนจากครอบครัว เมื่อมีปัญหาขาดผู้ใหญ่คอยดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือ บิดามารดาผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ควบคุมตั้งแต่เด็ก และใช้การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรง หยาบคาย บิดามารดามีความขัดแย้งกัน ครอบครัวขาดความสัมพันธ์ ความผูกพัน คบเพื่อนไม่ดี เป็นต้น 3.ปัจจัยชุมชนและสังคม เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การรวมกลุ่ม

เป็นแก๊งของวัยรุ่น มีการจัดหาอาวุธปืน ยา และใช้กำลังต่อสู้ระหว่างกลุ่ม มีสื่อที่ปรากฏให้เห็นความรุนแรงและความก้าวร้าว ขาดความร่วมมือประสานงานและความสัมพันธ์ของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ

สรุปได้ว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเกิดจากปัจจัยสามประการหลัก ได้แก่ ตนเองซึ่งอาจเกิดจากพัฒนาการของช่วงวัย ครอบครัวอันเกี่ยวเนื่องกับสัมพันธภาพ และสังคม อันได้แก่สภาพแวดล้อมของชุมชน การขาดการสนับสนุนทางสังคม บุคคลที่ใส่ใจต่อสังคมมากจะมีการแสดงออกที่ก้าวร้าวน้อยกว่าบุคคลที่ไม่ใส่ใจต่อสังคม อีกทั้งบุคคลที่มีการเรียนรู้ทางสังคมที่ดี และมีหลักธรรมสำหรับประพฤติปฏิบัติ จะสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้เป็นอย่างดีและเหมาะสมต่อสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์

ด้านสถานศึกษาคือโรงเรียน สถานที่ที่เด็กและเยาวชนได้รับความรู้และพัฒนาตนเอง “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” ระบุว่าเด็กทุกคนต้องมีสิทธิในการได้รับการศึกษา ซึ่งครูทุกคนมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ ได้พัฒนาตัวเองอย่างสมวัย และเติบโตเต็มศักยภาพ แต่หน้าที่ของโรงเรียนไม่ได้จำกัดอยู่ที่สิทธิด้านการศึกษาเพียงด้านเดียว มาตรา 19 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ยังบอกว่าเด็กทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง การถูกล่วงละเมิด การทอดทิ้ง และแสวงประโยชน์ ครูจึงมีหน้าที่สำคัญในการทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ของเด็ก และมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการปกป้องคุ้มครองนักเรียนของโรงเรียนด้วย ตรงกันข้ามกับความรุนแรงในโรงเรียนยังส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการเรียน ทำให้นักเรียนไม่ยอมมาโรงเรียน การรวบรวมผลการวิจัยในประเทศต่างๆ ชี้ให้เห็นว่า เด็กที่เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีความรุนแรง จะมีผลการเรียนที่แย่กว่าเด็กที่เรียนในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เพราะมีการหยุดเรียนมากกว่าและมีสุขภาพจิตที่แย่กว่า

ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นว่าควรมีการคุ้มครองเด็กในโรงเรียนที่เข้มแข็งขึ้น โดยได้จัดทำนโยบายการคุ้มครองเด็กในโรงเรียน ซึ่งจะเป็แนวทางให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกแห่งภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการปกป้องดูแลความปลอดภัยของเด็กทุกคน

เมื่อเด็กและเยาวชนเกิดความขัดแย้ง ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็แล้วแต่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นในหลายๆ ด้าน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวสามารถแบ่งเป็นผลกระทบระยะสั้นและผลกระทบระยะยาว ดังนี้ ผลกระทบระยะสั้น คือ ขาดความพร้อมในการเรียนหนังสือ การเรียนตกต่ำ เรียนไม่ทันเพื่อน มีความเสี่ยงที่จะต้องหยุดเรียนกลางคัน มีเจตคติต่อต้านสังคม มีความก้าวร้าวและวิตกกังวล ได้รับการปฏิเสธจากการเข้ากลุ่มเพื่อน ทำให้ต้องเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่มีปัญหา ไม่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมความรุนแรงได้ ส่วนผลกระทบระยะยาว คือ การทำผิดกฎหมาย มีคดีติดตัว มีปัญหาเรื่องความประพฤติ ระเบียบวินัยกับโรงเรียน ถูกพักการเรียน

หรือถูกไล่ออก เกิดความซึมเศร้ารุนแรง เสพสารเสพติดและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น เป็นภาระแก่สังคม รวมไปถึงอาจจะเสียชีวิต เสียโอกาส หรือ ถูกจำกัดสิทธิอันพึงมี

2. วิธีป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงควรมีดังต่อไปนี้ 1. เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ 2. เข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมความสามัคคีในกลุ่มนักเรียนเช่นกีฬา 3. ฝึกตนเองให้สามารถรู้จักแก้ปัญหาด้วยการใช้ความคิดด้วยเหตุผล หลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ และใช้ความรุนแรง ตลอดจนควรมีการรวมกลุ่มตามความสนใจและความถนัดของตนเองเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กลุ่มดนตรี ฝึกสมาธิ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมเกลาคจิตใจให้มีความอ่อนโยน รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเช่น อบรมจริยธรรม ฟังบรรยายธรรมะ

ในส่วนของเกี่ยวกับครอบครัว ครอบครัวที่มีสุขภาพที่ดี คือครอบครัวประสบความสำเร็จต่อการปฏิบัติหน้าที่และบรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ โดย 1.สร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ ผู้ปกครองควรมีข้อตกลงเรื่อง อำนาจการตัดสินใจเรื่องในครอบครัวโดยไม่ใช้ความรุนแรง 2.มีพฤติกรรมที่แสดงความรัก ความเอื้ออาทร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูกและคนอื่นๆ ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ 3. มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินชีวิต ตลอดจนกติกาต่างๆ ภายในครอบครัว โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม 4.สมาชิกในครอบครัวมีความยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกครอบครัวอย่างปกติ 5. สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของครอบครัว ตามสถานภาพที่ควรจะเป็น รวมทั้งการแก้ไขเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดด้วย 6. พ่อแม่ ผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูลูกๆ ไปในแนวทางที่ถูกต้องโดยให้การเอาใจใส่ดูแลลูกๆ อย่างใกล้ชิด 7. พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง 8. พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องไม่ใช้ความรุนแรงกับลูกๆ การลงโทษเมื่อลูกกระทำความผิดต้องทำอย่างมีเหตุผล

2.1 แนวทางป้องกันพฤติกรรมความรุนแรงได้ว่า เด็กควรได้รับการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่ยังเล็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ได้รับการอบรมและการศึกษาอย่างเพียงพอ กฎหมายครอบคลุมและเข้าถึงสามารถช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ผู้คนในสังคมทุกหน่วยร่วมกันป้องกันความรุนแรง ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน เช่น มีมาตรการระยะสั้นคือร่วมกันรณรงค์ในหน่วยงานไม่ให้ใช้ความรุนแรง มาตรการระยะยาวคือร่างระเบียบกฎหมายให้ครอบคลุมสามารถป้องกัน ช่วยเหลือบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงได้

2.2 แนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนโดยกระบวนการยุติธรรมโดยผ่านกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน ทุกวันนี้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ประสบปัญหาหลักคือ คดีฟ้องร้องส่วนใหญ่ใช้เวลาในการพิจารณาตัดสินหลักปี และมากกว่านั้นตามความซับซ้อนของข้อพิพาท

ดังนั้นกระบวนการต่างๆ จึงประสบปัญหาเรื่องความล่าช้า และกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักให้ความสำคัญกับ ‘คน’ น้อยเกินไปหรือไม่? มุ่ง ‘ล้างแค้น’ ด้วยการทำร้ายผู้กระทำผิดให้เท่ากับความผิดที่เข้าไป ซึ่งไม่มากก็น้อยถือเป็นการหนุนเสริมความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์เผชิญหน้าระหว่างคู่กรณี และละเลยการฟื้นฟูสภาพจิตใจ หรือความเสียหาย ในระดับบุคคลทั้งต่อผู้กระทำและถูกกระทำจึงมีความพยายามที่จะค้นหารูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยในการบรรเทาภาระของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

2.3 กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นแนวคิดและมาตรการในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประชาชน ชุมชน ฯลฯ มีบทบาทและส่วนร่วมกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ กลไก วิธีการ และร่วมปฏิบัติงานการป้องกันควบคุมอาชญากรรม จัดระเบียบชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาเด็กเยาวชนกระทำผิด และการกระทำผิดกฎหมายระดับที่ไม่ซับซ้อนรุนแรง และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการยุติธรรมหลัก หรือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมหลัก เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้ายร่วมกัน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และความสงบสุขสมานฉันท์ของสังคม มุ่งเน้นความสมานฉันท์และความปรองดองให้เกิดในสังคมเป็นหลัก ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาแนวทางและองค์ความรู้เฉพาะของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกขึ้นมาอย่างเป็นระบบ ที่ถูกกล่าวถึงอย่างมากได้แก่กระบวนการยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

2.4 กระบวนการยุติธรรมชุมชน คือการปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวสามารถใช้ได้ทั้งในและนอกศาล โดยมักนำมาปรับใช้กับความผิดไม่ร้ายแรง โดยจะมีการตั้งตัวให้ผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือในหมู่บ้านมาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณี และใช้การลงโทษทางสังคมแทนการลงโทษทางกฎหมาย

2.5 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีวิธีที่ดำเนินการตอบสนองความขัดแย้งพฤติกรรมไม่พึงประสงค์และอาชญากรรม โดยตระหนักถึงการเยียวยาความเสียหายทั้งทางร่างกายและความสัมพันธ์ให้มากที่สุด พร้อมทั้งสร้างแผนความรับผิดชอบหรือข้อตกลงที่จะป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์เช่นเดียวกันนี้ขึ้นอีก หรือกล่าวได้ว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึงการอำนวยความสะดวกที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมมีโอกาสกลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายกระบวนการนี้มีเป้าหมายที่การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและสังคมและการนำผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม(reintegration) กระบวนการนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายผู้ต้องหา ครอบครัว และชุมชน มาพบปะพูดคุย ประนีประนอม หรือเจรจาต่อรองกันเพื่อหาทางแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ประสานงาน (a facilitator) ตัวอย่างเช่นการประชุม

กลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences) ในคดีเด็กและเยาวชน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วยเหยื่อ ผู้กระทำ และครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อฝ่ายต่างๆ มาร่วมกันประชุม เพื่อหาทางออก และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูความเสียหาย และตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.6 กระบวนการยุติธรรมอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย เป็นกระบวนการที่ใช้จัดการกับบุคคลอายุไม่ถึง 18 ปีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ ย่อมไม่อยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก แต่จะถูกดำเนินคดีในศาลอาญาปัจจุบัน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทยอยู่ภายใต้ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2554 และมีการแก้ไขปรับปรุงตาม ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559

ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่มีข้อกล่าวหาว่าบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิดเท่านั้น หากบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิด แต่ถูกดำเนินคดีเมื่ออายุ 18 ปีบริบูรณ์หรือภายหลังจากนั้น ย่อมอยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว เช่นเดียวกัน แม้ว่าศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อกล่าวหาว่าบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์กระทำความผิด แต่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 กำหนดว่า เด็กที่อายุกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิด ไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนและปล่อยตัวไป ดังนั้น ความรับผิดทางอาญาของเด็กจึงเริ่มต้นที่อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แม้ว่าเด็กอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์จะไม่มี ความรับผิดทางอาญา แต่ศาลมีอำนาจควบคุมความประพฤติของเด็กได้ รวมทั้งศาลมีอำนาจส่งเด็กไปโรงเรียน หรือสถานฝึกอบรม หรือวางเงื่อนไขการคุมประพฤติเด็กก็ได้

ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 66 การจับเด็กที่กระทำความผิดในประเทศไทย กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ใน 2 กรณี คือ (1) เด็กได้กระทำความผิดซึ่งหน้า และ (2) มีหมายจับ นอกจากสองกรณีนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถจับกุมเด็กได้ หากศาลเห็นว่าการจับไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะต้องสั่งให้ปล่อยตัวเด็กทันที แต่ในกรณีที่การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะมีอำนาจควบคุมเด็กไว้ที่สถานพินิจ ระหว่างการดำเนินคดีได้เฉพาะกรณีที่เด็กมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรอื่นเท่านั้น

การผันคดีเป็นมาตรการหนึ่งที่สามารถลดตราบาปแก่เด็ก และทำให้เด็กกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการในคดีอาญาพนักงานอัยการมีอำนาจผันคดีของเด็กได้ 2 กรณี คือ (1) การสั่งไม่ฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง และ (2) การสั่งไม่ฟ้องเพื่อประโยชน์สาธารณะนอกจากนี้การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้เพื่อผันคดีเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดออกจากการพิจารณาพิพากษาของศาลเงื่อนไขการใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 มีดังนี้ 1. ความผิดที่เด็กกระทำความผิดอาชญากรรมอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี 2. เด็กไม่เคยได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาล หรือเคยได้รับโทษจำคุก แต่เป็นโทษจำคุกในคดีที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ 3. เด็กสำนึกในการกระทำ 4. ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเด็กสามารถกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง โดยพิจารณาจาก อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดเมื่อเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วน ผู้อำนวยการสถานพินิจจะจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนขึ้น เพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ในกรณีที่ไม่สามารถผันเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด ออกจากการพิจารณาพิพากษาของศาล เด็กจะถูกดำเนินคดีในศาล ผู้มีอำนาจฟ้องคดี คือ พนักงานอัยการ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องเป็นมาตรการสุดท้าย เมื่อไม่สามารถดำเนินการแก้ไขเด็กได้ด้วยวิธีการอื่นแล้วเท่านั้น ส่วนผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเด็กเป็นจำเลยต่อศาลได้ เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้เสียหายใช้ศาลเป็นเวทีในการแก้แค้นเด็ก อันอาจขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็กซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นคนดี

สรุปได้ว่า สิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมได้รับการรับรองเป็นอย่างดี จากกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศ การแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง จำเป็นต้องเคารพสิทธิและวางแนวปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสม ภายใต้หลักการสำคัญคือ หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก หลักการมีส่วนร่วมของเด็ก ทำให้เด็กมีบทบาทในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองมากขึ้น หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตาม ซึ่งยังผลให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการดังกล่าว หลักความหลากหลายของกิจกรรมที่จะดำเนินการ หลักการ

การใช้ระบบเปิดคือ กรมคุมประพฤติ มากกว่าระบบปิดคือ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาการที่เป็นอิสระ

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว จำนวนมากทั้ง องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมและไม่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมการดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัวมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายในภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ทั้งในการปฏิบัติงานเชิงป้องกันและเชิงแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู กิจกรรมที่องค์กรเอกชนดำเนินการมากที่สุดคือ กิจกรรมด้านการศึกษา การส่งเสริมอาชีพ/ฝึกอาชีพ และการดำเนินงานขององค์กรเอกชนยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในทุกๆด้าน “องค์กรเครือข่าย” ต่อการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนมีความสำคัญ ต่อการบรรลุเป้าหมายการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม องค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจาก ศาลเยาวชนและครอบครัว ได้เข้ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการกระทำความผิด โดยเฉพาะพฤติกรรม ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวให้เข้ารับการศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานในเชิงแก้ไข ต่อเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี พร้อมมีการฝึกอาชีพในระหว่างเรียนไปด้วย เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะได้รับการฝึกทักษะด้านอาชีพและการอบรมด้าน คุณธรรม จริยธรรม พร้อมกลับคืนสู่สังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการก่อพฤติกรรมที่รุนแรง นับวันจะมีมากขึ้น จากปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น จึงขอเสนอแนะแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาซึ่งข้อมูล ส่วนนี้มาจากการประมวลบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นางดวงมาลย์ ศิลปอาษา ประธานมูลนิธิฟ้าใสให้ชีวิตใหม่ นายเชวง ชูศิริ เลขาธิการประธานศาลฎีกา พันตำรวจเอก จิรฤต จารุณภัทร์ ผู้กำกับการสวัสดิการเด็กและสตรี กองบัญชาการตำรวจนครบาล และผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ จากจากหน่วยงานศาลครอบครัวและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารองค์กรเอกชน เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และแนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน ดังนี้

1.1 ครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาองค์กรเอกชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้ข้อคิดว่าโดยภาครัฐต้องให้ความรู้และฝึกอบรมพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งปัจจุบันมีลูกเมื่อมีอายุน้อยให้เข้าใจสภาพเด็กและวัยรุ่น ให้สามารถเป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา สอดส่องดูแลความประพฤติอย่างต่อเนื่องเสริมสร้างเจตคติไม่ยอมรับความรุนแรง ไม่ให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเสี่ยงต่อการแสดงออกความรุนแรง เสริมสร้างเจตคติยอมรับความแตกต่าง รวมทั้งกติกาของสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หรือให้ความช่วยเหลืออื่นๆ จัดสถานที่หรือกิจกรรมสำหรับครอบครัว พัฒนาและจัดหาสื่อหรือสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัว ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาแก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ให้เป็นตัวอย่งการใช้ความรุนแรงในบ้านไม่ให้มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการเลี้ยงดูบุตร โดยให้พ่อแม่ มีทักษะการเลี้ยงดูลูกและอบรมสั่งสอนลูกด้วยความรักและเข้าใจ ไม่ปล่อยปละละเลยเด็ก หรือไม่อบรมสั่งสอนเด็ก เพื่อให้ครอบครัวมีความสุขเป็นครอบครัวมีสุขภาพที่ดี

1.2 ความผูกพันระหว่างนักเรียนกับครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษา

สถานศึกษาเปรียบเสมือนเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็กและเยาวชน เนื่องจากสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดวิกฤตทางสังคม อาจเกินวิสัยของพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะอบรมให้เด็กและเยาวชนอยู่ในโอวาทได้ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรเอกชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ให้ข้อคิดเพิ่มเติมว่า รัฐควรให้ความเอาใจใส่แก่สถานศึกษา ด้วยการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้เด็กและเยาวชนต้อง มีความรู้คู่คุณธรรม การคำนึงถึงความรับผิดชอบชั่วดี บรรจุหลักสูตรศีลธรรมและจริยธรรม การมีหลักสูตรดังกล่าวน้อยเกินไป ทำให้เด็กและเยาวชนอาจมีความเสี่ยงต่อการแสดงออกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ควรกำหนดให้มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับสังคม ควรมีการอบรมครูอาจารย์ให้เข้าใจสถานะที่เป็นปัญหา คุณภาพของครูอาจารย์สำคัญที่สุด มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน การขาดทักษะที่จะสื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม และการขาดทัศนคติที่ถูกต้องของครู อาจารย์ในการดำเนินชีวิต อาจทำให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบได้ ครูอาจารย์ควรมีทักษะในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็ก อีกทั้งควรมีความรู้และทักษะในการแทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ สถานศึกษาควรกำหนดมาตรการในการป้องกันการทะเลาะวิวาท และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนมีบริการให้คำปรึกษาแนะนำการดำเนินชีวิต ควรให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงโทษทางกฎหมาย

1.3 ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับเด็กผู้ทรงคุณวุฒิ

จากศาลาฯ กรมพินิจและคุ้มครองฯ ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า สาเหตุที่เด็กและเยาวชนแสดงออกพฤติกรรมความรุนแรง เป็นเพราะเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งขาดทักษะในการจัดการปัญหา และขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น กิจกรรมรุ่นพี่ช่วยรุ่นน้อง การมีเพื่อนคู่หู (buddy) โดยจับคู่เด็กให้มีความหลากหลาย อาทิ เรื่องการเรียน เรียนเก่งคู่กับเรียนไม่เก่ง เรื่องทางกาย เด็กแข็งแรงคู่กับเด็กอ่อนแอ กิจกรรมค่ายลูกเสือกิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรมในสถานศึกษา หรือระหว่างสถาบันการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความคุ้นเคย รู้จักกัน มีจิตใจที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตโดยใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหา บ่มเพาะค่านิยมการไม่ใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบให้แก่เด็กและเยาวชน

1.4 ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านได้ให้ข้อคิดที่คล้ายกันว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยกันดูแลและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปัจจุบันทั่วไป พ่อแม่ ผู้ปกครองมักจะโยนบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาเด็ก ให้เป็นบทบาทของโรงเรียน ส่วนโรงเรียนก็เห็นว่าเป็นบทบาทของผู้ปกครอง แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ ควรมีการจัดพบปะผู้ปกครองกับโรงเรียนในการกำหนดเกณฑ์ความปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชนทั้งที่บ้านและโรงเรียน จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือจัดกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้ทราบข้อมูลที่แท้จริง เพื่อหาทางแก้ไขไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาท หรือมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

1.5 สังคม โดยทั่วไปสังคมมักจะมีทัศนคติว่า เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาจะต้องได้รับการลงโทษ เช่น ส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ทำให้เด็กเกิดความกดดัน และอาจก่อให้เกิดปัญหาได้อย่างไม่จบสิ้น ผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมพินิจและคุ้มครองฯ ได้ให้ข้อคิดประเด็นนี้ว่าดั่งนั้น สังคมจึงควรเข้าใจเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะสื่อมวลชน ต้องเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข่าว เพื่อให้คนในสังคมเกิดความรู้สึกที่ดีในตัวเด็ก และไม่ควรมีการนำเสนอข่าวที่เน้นความรุนแรง จนทำให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ และที่สำคัญ สังคมไม่ควรมองเด็กและเยาวชนเหล่านี้ว่ามีปัญหา แต่สังคมควรตระหนักว่า เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม มาจากสาเหตุที่สังคมสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเช่นที่วานี้ จึงควรแก้ที่ต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา

1.6 ควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลาและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ให้ความเห็นว่า ควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงภายในครอบครัว ป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าถึง และ / หรือพกพาอาวุธ สิ่งเทียมอาวุธ วัตถุหรือสิ่งของอันตรายที่ใช้กระทำความรุนแรงได้ รวมทั้งสารเสพติดและของมีนเมา โดยจัดให้มีหน่วยงานและกลไกติดตาม และตรวจสอบการกระทำความรุนแรงของเด็กและเยาวชน รวมทั้งแหล่งซื้อขายอาวุธ สิ่งเทียมอาวุธ วัตถุหรือสิ่งของที่น่านำไปใช้ก่อความรุนแรง โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

1.7 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชนร่วมกับองค์กรเอกชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน รวมทั้ง กลุ่ม องค์กร เครือข่าย และหน่วยงาน โดยสนับสนุนให้มีการแสดงออก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง

1.8 กระทรวงยุติธรรม โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ร่วมกับ องค์กรเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลาและองค์กรเอกชน ให้ความเห็นที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ เกิดเครือข่ายวิชาชีพและสหวิชาชีพ ควรกำหนดแนวทางการประสานความร่วมมือในการป้องกัน แก้ไข พิ้นฟู เยียวยา โดยเน้นวิธีการจำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดก่อน เพื่อทำการแก้ไข บำบัด พิ้นฟูอย่างเหมาะสม และส่งคืนสังคมให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.9 มาตรการการช่วยเหลือ พิ้นฟูเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความรุนแรง เพื่อให้กลับสู่สังคมอย่างมีคุณภาพผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรเอกชนได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

1.9.1 ให้มีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนใช้ ความรุนแรง เพื่อแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดกระทำความรุนแรงซ้ำ

1.9.2 จัดให้มีการประสานการดำเนินงานในรูปแบบสหวิชาชีพเพื่อแก้ไข พิ้นฟู โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความต้องการ และพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล รวมทั้งให้ การศึกษา ฝึกอาชีพเสริมทักษะ ให้คำปรึกษาแนะแนว และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.9.3 พัฒนาระบบส่งต่อ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมทั้ง ระบบการติดตามพฤติกรรมและปรับตัวของเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีผู้รับผิดชอบ กระบวนการทำงานอย่างชัดเจน ในรูปแบบการจัดบริการทางสังคม โดยให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง จนกรณีสิ้นสุด

1.10 การให้ความรู้ผู้ทรงคุณวุฒิ หลายท่านเห็นพ้องกันว่า จัดการฝึกอบรมให้ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย พัฒนาการของเด็กและเยาวชน และเสริมสร้าง เจตคติที่ดีให้แก่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมาย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่าง เหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ และควรรับฟังความคิดเห็นของ เด็กและเยาวชนด้วย

1.11 ศาลเยาวชนและครอบครัว พัฒนาด้านกฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็ก ดูแล เหลือ คุ้มครองสังคม กำหนดให้มีมาตรฐานสากลในทุกขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำความรุนแรงที่อยู่ในความดูแล รวมทั้งจัดให้มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความคุ้มครองเด็กและเยาวชน ของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในองค์กร

1.12 กระทรวงยุติธรรม จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการศึกษาวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ นโยบายและยุทธศาสตร์ เช่น สาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ ความรุนแรงผลกระทบของความรุนแรงกระบวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่สัมพันธ์กับความรุนแรง กระบวนการเข้าถึงกฎหมายที่สัมพันธ์กับความรุนแรง การบังคับใช้กฎหมาย การติดตาม ประเมินผลงาน และความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานหรือบริการต่างๆในสถานที่ที่ดูแลเด็กและ เยาวชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ที่มี พฤติกรรมรุนแรง ก่อนถูกส่งเข้าสถานพินิจฯ และหลังจากออกจากสถานพินิจฯ เพื่อหาว่าสถานพินิจฯ สามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมรุนแรงดังกล่าวได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ปราชญา กล้าผจญ. ความเชื่อมั่น = How to create your confidence. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง, 2548.

พรชัย ชันดี. ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, 2558.

วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. อนุพุทธและพุทธานุประวัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ, 2500.

วิโรจน์ อารีย์กุล. การดูแลสุขภาพและการให้คำแนะนำวัยรุ่น Adolescent healthcare and supervision. พิมพ์ครั้งที่1, กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด, 2553.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย วัยรุ่น-วัยผู้สูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พีระพัฒนา, 2526.

องค์การยูนิเซฟ. ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของครู ในเรื่องการลงโทษด้วยความรุนแรงและการใช้วินัยเชิงบวก. กรุงเทพฯ : UNICEF Thailand, 2012.

วารสารและหนังสือพิมพ์

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวยการ. “ระบบความยุติธรรมกับสันติสุขในสังคมและชุมชน”. วารสารกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์, 2550. หน้า 35 – 42.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยการ. “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย”. วารสารดุลพินิจ. 51(2). , 2550. หน้า 112-142.

นิติธร วงศ์ยืน. “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว หลักการสำคัญโดยย่อและข้อคิดเห็นบางประการ”. วารสารดุลพินิจ. 52 (3) 2548, หน้า 153.

วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสารวิจัย

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยการ. “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืน 'อำนาจ' แก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน”. รายงานการวิจัยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

- ไชยยงค์ วรรณาม. “การพัฒนาการควบคุมตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่สามที่มีมีโนภาพแห่งตนต่างระดับกันในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต 2”. ปรินญาณิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- นงนุช โรจนเลิศ. “การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น”. วิทยานิพนธ์ ปรินญาณการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- ระพีพัฒน์ ศรีมาลา . “การใช้ความรุนแรงในนักเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร”. ปรินญามหาบัณฑิตคณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- วรารัตน์ วิจารณ์ปรีชา. “การควบคุมพฤติกรรมกรรมการกระทำรุนแรง ของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอ ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.
- ศรัณญา อิชิตะ. “การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น”. ปรินญาณิพนธ์ สาขา จิตวิทยาการแนะแนว, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภชาติ. “การศึกษาเทคนิคและการปรับพฤติกรรม”. ปรินญาณิพนธ์, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2546.

กฎหมาย

- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. “กฎแห่งกรุงปักกิ่ง หรือกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน” The United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules) . the General Assembly in its Resolution 40/33 , 29th of November 1985.
- “พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก หน้า 12 . 22 พฤศจิกายน 2553 .
- “พ.ร.บ.องค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 75 ก หน้า 2. 7 ธันวาคม 2553 .
- “ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. , 13 ตุลาคม 2561.
- “ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 75 ก มาตรา 21 , 7 ธันวาคม 2553 .

เอกสารไม่ตีพิมพ์

คณะกรรมการกิจการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ สำนักเลขาธิการวุฒิสภา. “เอกสารวิชาการเรื่อง ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในครอบครัว”. 2550.

พินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรม. “รายงานสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูก ดำเนิน คดีของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทั่วประเทศ”. 2561.

วิจัยรพีพัฒนศักดิ์, สถาบัน สำนักงานศาลยุติธรรม. “เอกสารการสัมมนาเรื่องการนำระบบการ พิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล : แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลต่างประเทศและ ศาลไทย. 2554.

สัณหกฤษณ์ บุญช่วย. “การศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ผ่านสื่อบันเทิงไทย: กรณีศึกษาละครชุดฮอร์โมน ฤดูกาลที่ 3”. รายงานการประชุม วิชาการ ระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม. วันที่ 31 มีนาคม - 1 เมษายน 2559. 2559.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“การจัดทำฐานข้อมูลองค์กรเครือข่ายและพัฒนาองค์กรในชุมชน เพื่อรองรับ เด็กและเยาวชนตาม คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.rabi.coj.go.th/doc/data/rabi/rabi_1510712207.pdf, 2561.

“การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jre/article/view/6749>, 22 พฤศจิกายน 2561

“กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : กรณีศึกษา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2557/b185647.pdf>, 2561.

“ความรุนแรง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://pws.npru.ac.th/montree/data/files.pdf>, 2561.

“ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theories) ของซิกมันด์ ฟรอยด์ Sigmund Freud”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.novabizz.com/NovaAce/Personality/Theory_Freud-1.htm, 22 พฤศจิกายน 2561.

“ทฤษฎีพัฒนาการตามวัยของโรเบิร์ต เจ. ฮาวิกเฮิร์ส”. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: <http://edunewbox.blogspot.com/p/blog-page.html> ,22 พฤศจิกายน 2561.

เทวินทร์ ขอเหนี่ยวกลาง. “นักเรียนชายฝึกฝึความรุนแรง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:<http://www.ipoll.th.org/articale/boy/boy.htm>, 2546.

- “ป.1 รุมตีเด็กอนุบาล สะท้อนความรุนแรงในสังคมไทย”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <https://news.mthai.com/webmaster-talk/223482.html> , 19 พฤศจิกายน 2561.
- “ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <http://chinnawat4.blogspot.com/2012/02/blog-post.html> , 19 พฤศจิกายน 2561.
- “ปัญหาพฤติกรรมวัยรุ่น”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : http://bellatriqmwits.blogspot.com/2015/05/blog-post_23.html, 22 พฤศจิกายน 2561.
- “พฤติกรรมสุขภาพ” (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : http://003400health.blogspot.com/2016/11/blog-post_6.html, 2559 , 22 พฤศจิกายน 2561.
- “ทฤษฎีพัฒนาการของโคลเบอร์ก”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก: <http://edunewbox.blogspot.com/p/blog-page.html>, 22 พฤศจิกายน 2561.
- “รายงานกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ทางเลือกของความยุติธรรม”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก: v-reform.org/v-report/alternative-dispute-resolution-1-principle., 22 พฤศจิกายน 2561.
- ระพีพัฒน์ ศรีมาลา. “ปัจจัยและความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อการใช้ความรุนแรงในกรุงเทพมหานคร” (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก:<http://www.prachatai.com/journal/2006/06/8744>, 2547.
- วนิพพล มหาอาษา. “เกมคอมพิวเตอร์ กับพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็ก และเยาวชน”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก: <http://www2.ipsr.mahidol.ac.th/Conference VII/Download/2011-Article-17.pdf> , 23 พฤศจิกายน 2561.
- วิจารย์พัฒนาศักดิ์, สถาบัน สำนักงานศาลยุติธรรม. “การจำแนก แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตามเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในส่วนของที่เกี่ยวข้องศาลยุติธรรม”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก: <http://www.djop.go.th/vijai/vijai-25-1.pdf> , 22 ธันวาคม 2561.
- ศรัญญา อิชิตะ. “ การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : http://www.smartteen.net/main/_admin/download/4-614-1459404332 . pdf, 2553.
- สกุลยุช หอพิบูลสุข. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก: http://www.csbc-law.com/thai-law-insights/scholar-journal/6_The_Thai_Juvenile_Justice_in_Brief.pdf , 22 ธันวาคม 2561.
- สมชาย เจริญอำนวยสุข. “ไขปริศนาปัญหาเด็กติดเกมส์”. (ออนไลน์). เข้าได้ถึงจาก : <http://www.srisangworn.go.th/modules.php?op=modload&name=News&article&sid=314>, 2548.

สมพร อมรชัยนพคุณ. “กระบวนการยุติธรรมกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: www.openbase.in.th , 22 ธันวาคม 2561.

แสงสุรีย์ สำรองกุล. “จิตวิทยาบุคลิกภาพยุคสหประชาชาติ เล่ม 3”. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.apps.lib.cmu.ac.th>, 2543.

“หยุดความรุนแรง ยุติ ปัญหานักเรียน นักเลง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http :](http://www.thaihealth.or.th/Content/21986-หยุดความรุนแรง%20ยุติ%20ปัญหา)

[//www.thaihealth.or.th/Content/21986-หยุดความรุนแรง%20ยุติ%20ปัญหานักเรียน%20นักเลง.html](http://www.thaihealth.or.th/Content/21986-หยุดความรุนแรง%20ยุติ%20ปัญหานักเรียน%20นักเลง.html), 19 พฤศจิกายน 2561.

“อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www2.djop.moj.go.th/law/2012-06-30-16-03-00/item/166> ,2561.

UNICEF ประเทศไทย. “children”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://thailandunicef.blogspot.com/2016/09/violence-against-children-at-school.html> ,23 กันยายน 2559.

สัมภาษณ์

เขวง ชูศิริ, เลขาธิการประธานศาลฎีกา. สัมภาษณ์. พฤษภาคม 2562.

จิรกฤต จารุณภัทร์, พันตำรวจเอก, ผู้กำกับการสวัสดิการเด็กและสตรี กองบัญชาการตำรวจนครบาล.
สัมภาษณ์. พฤษภาคม 2562.

ดวงมาลัย ศิลปอาษา, ประธานมูลนิธิฟ้าใสให้ชีวิตใหม่. สัมภาษณ์. พฤษภาคม 2562.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Barden, Renardo. Juvenile violence. New York : Marshall Cavendish : A Pracy
Cororation, 1994.

World Health Organization. World report on violence and health. Geneva : World
Health Organization, 2002.

Bandura, A. Aggression : A social learning analysis. Englewood Cliffs, New Jersey:
Prentice-Hall, 1973.

Lily, J R and others. Criminological Theory : Context and Consequences . 3rd,
London : SAGE Publications , 2002.

Cohen, A K, .“Crime Causation : Sociology Theories”. in S H Kadish (ed). Encyclopedia of Crime and Justice. (Volume I) . New York : The Free Press , 1983.

Uglow, S, . Criminal Justice. London : Sweet and Maxwell Ltd. , 2002.

Electronic Data Base

Lyneham, Joy and Jones, Jacqueline. “Violence: Part of the job for Australian nurses?”. (Online) .Available : <http://www.researchgate.net>>publication., 2000.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวนพวรรณ สุวรรณประทีป
วัน เดือน ปีเกิด	4 กุมภาพันธ์ 2506
การศึกษา	
พ.ศ. 2524-2527	ปริญญาตรีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2527-2529	ปริญญาโท Master of Management Information System West Coast University, Los Angeles, California, U.S.A.
พ.ศ. 2529-2531	ปริญญาโท Master of Arts in International Communications The American University, Washington D.C, U.S.A.
หลักสูตรการฝึกอบรม	
พ.ศ. 2546	ประกาศนียบัตรหลักสูตรแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้านนโยบายสาธารณะโดยสันติวิธี รุ่นที่ 1 สถาบันพระปกเกล้า
พ.ศ. 2550-2551	ประกาศนียบัตรหลักสูตรการเมืองการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 11 (ปปร.11) สถาบันพระปกเกล้า
พ.ศ. 2551-2552	ประกาศนียบัตรหลักสูตรการบริหารงานภาครัฐ และกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 8 (ปรม.8) สถาบันพระปกเกล้า
พ.ศ. 2551-2552	ประกาศนียบัตรหลักสูตรครูสมาธิ (รุ่นที่ 23 พรหมยาน) สถาบันพลังจิตตานุภาพ
พ.ศ. 2553	ประกาศนียบัตรหลักสูตรการบริหารด้านความมั่นคงขั้นสูง (สวปอ.มส. 1) สมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
พ.ศ. 2553	ประกาศนียบัตรหลักสูตรพัฒนาสัมพันธ์ระดับผู้บริหาร กองบัญชาการกองทัพไทย (พสบ.บก.ทท. รุ่นที่ 1)
พ.ศ. 2555	ประกาศนียบัตรหลักสูตรนักบริหารระดับสูง “ธรรมศาสตร์เพื่อสังคม” รุ่นที่ 1 (นมธ. 1) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2556	ประกาศนียบัตรหลักสูตรภูมิพลังแผ่นดิน สำหรับผู้บริหารระดับสูง รุ่นที่ 2

พ.ศ. 2557	ประกาศนียบัตรหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงด้านการค้าและการพาณิชย์ รุ่นที่ 7
พ.ศ. 2558	ประกาศนียบัตรหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงด้านการบริหารงานพัฒนา เมือง (มหานคร รุ่นที่ 4)
พ.ศ. 2559-2560	ประกาศนียบัตรหลักสูตรธรรมาภิบาลทางการแพทย์ สำหรับผู้บริหาร ระดับสูง รุ่นที่ 5 (ปธพ. 5)

ประวัติการทำงานโดยย่อ

พ.ศ. 2531-2535	ผู้บริหารงานลูกค้า แผนกธนบดี ธนกิจ ธนาคารกรุงเทพ (สำนักงานใหญ่)
พ.ศ. 2535-2540	ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาธุรกิจบริษัท จิวเวลรี่ เทรด เซ็นเตอร์
พ.ศ. 2535-2536	ที่ปรึกษาฝ่ายการตลาด Holiday Club International (ประเทศไทย)
พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน	ประธานกรรมการบริหารบริษัท आयतนะ จำกัด โรงแรม आयतนะ แอสม เล็ท แอนด์ สปา เชียงใหม่ และ आयตนะ เลค แอนด์ ฮิลล์ จังหวัดเลย
พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการบริษัท Peo Plus
พ.ศ. 2547-2556	กรรมการสโมสร ซอนต้า กรุงเทพฯ 1
พ.ศ. 2553-2554	ผู้เชี่ยวชาญประจำตัวสมาชิกวุฒิสภา (นายตวง อันทะไชย คณะกรรมการวิสามัญศึกษาและการบังคับใช้กฎหมายให้แก่บุคคล ไร้สถานะในประเทศไทย)
พ.ศ. 2554-2556	อนุกรรมการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการจัดการศึกษาวุฒิสภา (นายตวง อันทะไชย, สมาชิกวุฒิสภา)

ประวัติการทำงานอื่น ๆ

พ.ศ. 2542	นายกสโมสรไลออนส์ หน้าพระลาน (กรุงเทพฯ) ภาค 310E
พ.ศ. 2542-2557	ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลยุติธรรม
พ.ศ. 2542-ปัจจุบัน	ที่ปรึกษาประจำกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม อาสาสมัครอาสาภาษา สภากาชาดไทย สมาชิกกิตติมศักดิ์ สมาคมไทย - ลาว
พ.ศ. 2551-2555	ผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงพระนครใต้
พ.ศ. 2558-2560	ผู้ประนีประนอมประจำศาลแรงงานกลาง

ตำแหน่งปัจจุบัน

ประธานกรรมการบริหาร บริษัท อายตนะ จำกัด

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง แนวทางการแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมี
พฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรม
ผู้วิจัย นางสาวนพวรรณ สุวรรณประทีป หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61
ตำแหน่ง ประธานกรรมการบริหาร บริษัท आयตนะ จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศทุกมิติของสังคม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน โดยยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ. ศ. 2561 ถึง 2580) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 8 ตุลาคม 2561 ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4 วิทยาศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6 ยุทธศาสตร์การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

สังคมไทยต้องหันกลับมามองปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนี้ โดยนำวิสัยทัศน์ข้างต้นที่กำหนดปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด คือศักยภาพและคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มาพัฒนาสังคมไทยให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุน ต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยมีการกำหนดตัวชี้วัด เพื่อวัดการบรรลุเป้าหมายไว้ 3 ตัวชี้วัดคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สุขภาวะและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาสังคมไทยและครอบครัวไทย เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยสามารถได้รับการพัฒนาและยกระดับได้เต็มศักยภาพและเหมาะสม ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ จึงกำหนดประเด็นย่อย ในการพัฒนาไว้อีก 7 ประเด็น ได้แก่ 1 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม 2 การพัฒนาคุณภาพคนตลอดช่วงชีวิต 3 ปฏิรูปกระบวนการ เรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในทศวรรษที่ 21 4 ตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย 5 การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี 6 การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและ

เสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 7 การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคม และพัฒนาประเทศ

สถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน แสดงพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ซึ่งมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ นอกจากนี้ เมื่อต้นปี 2561 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) เปิดเผยผลการสำรวจว่า ประเทศไทยมีเด็กถูกรังแกในสถานศึกษา ปีละประมาณ 6 แสนคน มากเป็นอันดับ 2 ของโลก มีนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 รองจากญี่ปุ่น ขณะที่ในปี 2553 การสำรวจนักเรียนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาทั่วประเทศพบว่าร้อยละ 33 เคยรังแกผู้อื่นทางออนไลน์ ทั้งการใช้ข้อความ ภาพ หรือวิดีโอคลิปบนโลกอินเทอร์เน็ต อีกร้อยละ 43 เคยถูกคนอื่นรังแก

มนุษย์ช่วงวัยเด็กและเยาวชนนี้เองเป็นวัยที่มีความสำคัญและมีผลต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นอนาคตของชาติแต่ก็เป็นวัยที่มีความเสี่ยงหรือก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมได้ง่ายจะเห็นได้จากสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทั่วประเทศ ระบุจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีค่อนข้างสูงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและยังเป็นการกระทำผิดซ้ำถึงร้อยละ 20 (กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2561)

เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ด้วยประสบการณ์ด้านความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงถูกครอบงำทางความคิดจากบุคคลอื่นได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ การที่เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกรกระทำผิดทางอาญาเนื่องมาจากการกระทำของตนเองที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกชักจูง จากบุคคลอื่นที่ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างไม่เหมาะสม ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมและยังทำให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญของประเทศ ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้

การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน จึงเป็นการป้องกันและการช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหามากขึ้นกว่าเดิมหากสามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนได้ถือได้ว่า เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประเทศ แต่จากสภาพสังคมปัจจุบัน สถาบันครอบครัวเริ่มที่จะมีบทบาทลดลง ดังนั้น การบูรณาการการทำงาน ของทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เริ่มตั้งแต่ในพื้นที่ของตนเอง และครัวเรือนในชุมชนของตน ต้องช่วยกันร่วมมือในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด การควบคุมกำกับดูแลปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เหล่านี้จะมีผลกระทบเกิดขึ้นตามมากับเด็กและเยาวชน มากกว่าผลดีที่เด็กและเยาวชนควรจะได้รับ ไม่ให้มีประวัติการกระทำผิดทางอาญา ซึ่งส่งผลกระทบต่ออนาคตของเด็ก รวมถึงหากมีการกระทำผิดไปแล้ว สถาบันทางการปกครอง ศาล และองค์กรเอกชน (NGOs) ควรเข้ามาเพิ่มบทบาททางด้านที่เกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างไร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การลงโทษและวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนอย่างไร ควรให้การฝึกอบรมสั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดียิ่งกว่าการลงโทษจากหน่วยงานใดหรือไม่ เพื่อให้เด็ก

และเยาวชนสามารถกลับตัวเป็นคนดีก่อนถูกปล่อยตัวคืนสู่สังคม แล้วสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และที่สำคัญต้องมีการประเมินติดตามผลหรือไม่ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดเหล่านั้นกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรงโดยกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง
2. เสนอแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรงโดยกระบวนการยุติธรรมทำการศึกษาปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง การจัดการความรุนแรง ผลกระทบจากความรุนแรง การป้องกันการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง และเสนอแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมในกรอบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และบทบาทขององค์กรเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) และข้อมูลทางสถิติประกอบ การอธิบายและพรรณนาโดยสืบค้นข้อมูล ผสมผสานงานวิจัย งานวิชาการ พร้อมทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานศาลครอบครัวและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารองค์กรเอกชน เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน นำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอคำตอบของวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสรุปได้ว่า

1. ลักษณะของความรุนแรงในวัยรุ่นที่พบ เช่น การทะเลาะวิวาทกับเพื่อนในสถาบัน การทะเลาะวิวาทนอกสถาบัน นักเรียนที่เคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทมั่นใจว่าจะหาอาวุธปืนมาใช้ได้เมื่อต้องการ สาเหตุของพฤติกรรมความรุนแรงพบว่ามาจากปัจจัยด้านส่วนตัว คือ การขาดการควบคุมอารมณ์ ต้องการสร้างจุดเด่นให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น การคบเพื่อนของเด็กวัยรุ่นเป็นไปตามความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน โดยการเข้ากลุ่มของวัยรุ่นแต่ละคนมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป เช่น วัยเดียวกัน เพศเดียวกัน มีทัศนคติคล้ายๆกัน บางคนอยากหลบหนีความเบื่อหน่ายภายในบ้าน วัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก เพราะเพื่อนมีความเข้าใจวัยรุ่นด้วยกันมากกว่าวัยรุ่นอื่น ๆ แต่บางครั้งการคบเพื่อนของวัยรุ่นก็ถูกเพื่อนชักนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ปัจจัยภายนอกคือ ไม่เชื่อฟังบิดามารดา ผู้ปกครอง ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ต้องการแก้แค้นแทนเพื่อน และได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆสื่อมีทั้งประโยชน์และพิษภัย สื่อเป็นแหล่งให้ความรู้มากมาย แต่ในขณะเดียวกัน สื่อก็แฝงไปด้วยพิษภัย ทั้งภาพความรุนแรงจากข่าวอาชญากรรม ภาพของละครที่มีเนื้อหารุนแรงความรุนแรงที่เด็กอาจจดจำและนำไปเลียนแบบได้ ส่งผลต่อพฤติกรรมรุนแรงการเรียนรู้การกระทำความรุนแรงจากสื่อในรูปแบบต่างๆนานๆเข้าจนกลายเป็นค่านิยมหรือความชินชาที่รู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่เป็นความผิดแต่อย่างใด โดยสามารถถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้ นอกจากนี้ เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายหรือพบเห็นความรุนแรงในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมในระยะยาวต้องกลายเป็นอาชญากรเด็ก ต้องโทษในคดีต่างๆ เช่นคดีลักทรัพย์ ยาเสพติด ทำร้ายร่างกายผู้อื่น

2. ปัจจัยเสี่ยงของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ 2.1. ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพและพฤติกรรม หมายความว่า ธรรมชาติของวัยรุ่นเป็นวัยรุ่นที่มีความมุกทะลุ ใจเร็ว หุนหัน ก้าวร้าว เป็นต้น ขาดการควบคุมพฤติกรรมที่เหมาะสม ด้อยการศึกษา มีปัญหาขาดการดูแลเอาใจใส่ และมีประสบการณ์ในการทำร้ายผู้อื่น มีเจตคติความเชื่อที่ผิด เช่น เชื่อว่า การใช้กำลังหรือใช้คำพูดรุนแรงทำให้คนอื่นเชื่อฟังทำตาม 2.2. ปัจจัยครอบครัวและคนใกล้ชิด สิ่งแวดล้อมทางครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น อาทิ ขาดความรักความเข้าใจ และการสนับสนุนจากครอบครัว เมื่อมีปัญหาขาดผู้ใหญ่คอยดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือ บิดามารดาผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ควบคุมตั้งแต่เด็ก และใช้การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรง หยาบคาย บิดามารดาที่มีความขัดแย้งกัน ครอบครัวขาดความสัมพันธ์ ความผูกพัน คบเพื่อนไม่ดี เป็นต้น 2.3. ปัจจัยชุมชนและสังคม เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การรวมกลุ่มเป็นแก๊งของวัยรุ่น มีการจัดหาอาวุธปืน ยา และใช้กำลังต่อสู้ระหว่างกลุ่ม มีสื่อที่ปรากฏให้เห็นความรุนแรงและความก้าวร้าว ขาดความร่วมมือประสานงานและความสัมพันธ์ของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ

สรุปได้ว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเกิดจากปัจจัยสามประการหลัก ได้แก่ ตนเองซึ่งอาจเกิดจากพัฒนาการของช่วงวัย ครอบครัวอันเกี่ยวเนื่องกับสัมพันธภาพ และสังคม อันได้แก่สภาพแวดล้อมของชุมชน การขาดการสนับสนุนทางสังคม บุคคลที่ใส่ใจต่อสังคมมากจะมี การแสดงออกที่ก้าวร้าวน้อยกว่าบุคคลที่ไม่ใส่ใจต่อสังคม อีกทั้งบุคคลที่มีการเรียนรู้ทางสังคมที่ดี และมีหลักธรรมสำหรับประพฤติปฏิบัติ จะสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้เป็นอย่างดีและเหมาะสม ต่อสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์

3.ด้านสถานศึกษาคือโรงเรียน สถานที่ที่เด็กและเยาวชนได้รับความรู้และพัฒนาตนเอง แต่หน้าที่ของโรงเรียนไม่ได้จำกัดอยู่ที่สิทธิด้านการศึกษาเพียงด้านเดียว มาตรา 19 ของอนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิเด็ก ยังบอกว่าเด็กทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง การถูกล่วงละเมิด การทอดทิ้ง และแสวงประโยชน์ ครูจึงมีหน้าที่สำคัญในการทำให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ของเด็ก และมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการปกป้อง คุ้มครองนักเรียนของโรงเรียนด้วย ตรงกันข้ามกับความรุนแรงในโรงเรียนยังส่งผลกระทบต่อ การเรียน ทำให้นักเรียนไม่ยอมมาโรงเรียน การรวบรวมผลการวิจัยในประเทศต่างๆ ชี้ให้เห็นว่า เด็ก ที่เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีความรุนแรง จะมีผลการเรียนที่แย่กว่าเด็กที่เรียนในสภาพแวดล้อมที่ ปลอดภัย เพราะมีการ หยุดเรียนมากกว่าและมีสุขภาพจิตที่แย่กว่า

ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นว่าควรมีการคุ้มครองเด็กในโรงเรียนที่ เข้มแข็งขึ้น โดยได้จัดทำนโยบายการคุ้มครองเด็กในโรงเรียน ซึ่งจะเป็แนวทางให้โรงเรียนและ สถานศึกษาทุกแห่งภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการปกป้องดูแลความ ปลอดภัยของเด็กทุกคน

4.เมื่อเด็กและเยาวชนเกิดความขัดแย้ง ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตามแล้วแต่ ซึ่งจะส่งผล กระทบทั้งต่อตนเองและผู้อื่นในหลายๆ ด้าน

เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงควรมีวิธีป้องกันดังต่อไปนี้ 1. เชื่อฟังคำสั่งสอน ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ 2. เข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมความสามัคคีในกลุ่มนักเรียนเช่นกีฬา สี่ 3. ฝึกตนเองให้สามารถรู้จักแก้ปัญหาด้วยการใช้ความคิดด้วยเหตุผล หลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ และ ใช้ความรุนแรง ตลอดจนควรมีการรวมกลุ่มตามความสนใจและความถนัดของตนเองเพื่อทำกิจกรรม ร่วมกัน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กลุ่มดนตรี ฝึกสมาธิ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเกมกลาจิตใจให้มี ความอ่อนโยน รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเช่น อบรมจริยธรรม ฟังบรรยายธรรมะ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ครอบครัวที่มีสุขภาพที่ดี คือครอบครัวประสบ ความสำเร็จต่อการปฏิบัติหน้าที่และบรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ โดย 1.สร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ ผู้ปกครองควรมีข้อตกลงเรื่อง อำนาจการตัดสินใจเรื่องใน ครอบครัวโดยไม่ใช้ความรุนแรง 2.มีพฤติกรรมที่แสดงความรัก ความเอื้ออาทร และช่วยเหลือซึ่งกัน

และกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูกและคนอื่นๆ ในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ 3. มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินชีวิต ตลอดจนกติกาต่างๆ ภายในครอบครัว โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม 4. สมาชิกในครอบครัวมีความยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกครอบครัวอย่างปกติ 5. สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของครอบครัว ตามสถานภาพที่ควรจะเป็น รวมทั้งการแก้ไขเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดด้วย 6. พ่อแม่ ผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูลูกๆ ไปในแนวทางที่ถูกต้องโดยให้การเอาใจใส่ดูแลลูกๆ อย่างใกล้ชิด 7. พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง 8. พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องไม่ใช้ความรุนแรงกับลูกๆ การลงโทษเมื่อลูกกระทำความผิดต้องทำอย่างมีเหตุผล

สรุปแนวทางป้องกันพฤติกรรมความรุนแรงได้ว่า เด็กควรได้รับการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่ยังเล็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ได้รับการอบรมและการศึกษาอย่างเพียงพอ กฎหมายครอบคลุมและเข้าถึงสามารถช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ผู้คนในสังคมทุกหน่วยร่วมกันป้องกันความรุนแรง ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน เช่น มีมาตรการระยะสั้นคือร่วมกันรณรงค์ในหน่วยงานไม่ให้ใช้ความรุนแรง มาตรการระยะยาวคือร่างระเบียบกฎหมายให้ครอบคลุมสามารถป้องกัน ช่วยเหลือบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงได้

5.แนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนโดยกระบวนการยุติธรรม โดยผ่านกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน ทุกวันนี้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักประสบปัญหาหลักคือ คดีฟ้องร้องส่วนใหญ่ใช้เวลาในการพิจารณาตัดสินหลักปี และมากกว่านั้นตามความซับซ้อนของข้อพิพาท

ดังนั้นกระบวนการต่างๆ จึงประสบปัญหาเรื่องความล่าช้า และกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักให้ความสำคัญกับ ‘คน’ น้อยเกินไปหรือไม่? มุ่ง ‘ล้างแค้น’ ด้วยการทำร้ายผู้กระทำความผิดให้เท่ากับความผิดที่ทำไป ซึ่งไม่มากนักน้อยถือเป็นการหนุนเสริมความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์เผชิญหน้าระหว่างคู่กรณี และละเลยการฟื้นฟูสภาพจิตใจ หรือความเสียหาย ในระดับบุคคลทั้งต่อผู้กระทำและถูกกระทำจึงมีความพยายามที่จะค้นหารูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยในการบรรเทาภาระของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นแนวคิดและมาตรการในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประชาชน ชุมชน ฯลฯ มีบทบาทและส่วนร่วมกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ กลไก วิธีการ และร่วมปฏิบัติงานการป้องกันควบคุมอาชญากรรม จัดระเบียบชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาเด็กเยาวชนกระทำความผิด และการกระทำผิดกฎหมายระดับที่ไม่ซับซ้อนรุนแรง และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการยุติธรรมหลัก หรือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมหลัก เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้ายร่วมกัน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และความสงบ

สุขสมานฉันท์ของสังคม มุ่งเน้นความสมานฉันท์และความปรองดองให้เกิดในสังคมเป็นหลัก ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาแนวทางและองค์ความรู้เฉพาะของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกขึ้นมาอย่างเป็นระบบ ที่ถูกกล่าวถึงอย่างมากได้แก่กระบวนการยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

กระบวนการยุติธรรมชุมชน คือการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวสามารถใช้ได้ทั้งในและนอกศาล โดยมักนำมาปรับใช้กับความผิดไม่ร้ายแรง โดยจะมีการดึงตัวให้ผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือในหมู่บ้านมาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณี และใช้การลงโทษทางสังคมแทนการลงโทษทางกฎหมาย

6. ส่วนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีวิธีที่ดำเนินการตอบสนองความขัดแย้ง พฤติกรรมไม่พึงประสงค์และอาชญากรรม โดยตระหนักถึงการเยียวยาความเสียหายทั้งทางร่างกายและความสัมพันธ์ให้มากที่สุด พร้อมทั้งสร้างแผนความรับผิดชอบหรือข้อตกลงที่จะป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์เช่นเดียวกันนี้ขึ้นอีก หรือกล่าวได้ว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึงการอำนวยความสะดวกที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมมีโอกาสกลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้าย กระบวนการนี้มีเป้าหมายที่การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและสังคมและการนำผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม(reintegration) กระบวนการนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายผู้ต้องหา ครอบครัว และชุมชน มาพบปะพูดคุย ประนีประนอม หรือเจรจาต่อรองกันเพื่อหาทางแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ประสานงาน (a facilitator) ตัวอย่างเช่นการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences) ในคดีเด็กและเยาวชน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยเหยื่อ ผู้กระทำ และครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสำคัญต่อฝ่ายต่างๆ มาร่วมกันประชุมเพื่อหาทางออก และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูความเสียหาย และตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง

7. กระบวนการยุติธรรมอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย เป็นกระบวนการที่ใช้จัดการกับบุคคลอายุไม่ถึง 18 ปีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด หากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ ย่อมไม่อยู่ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก แต่จะถูกดำเนินคดีในศาลอาญาปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทยอยู่ภายใต้ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2554 และมีการแก้ไขปรับปรุงตาม ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2558 ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559

ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่มีข้อกล่าวหาว่าบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิดเท่านั้น หากบุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิด แต่ถูกดำเนินคดีเมื่ออายุ 18 ปี

บริบูรณ์หรือภายหลังจากนั้น ย่อมอยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว เช่นเดียวกัน แม้ว่าศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่า บุคคลอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์กระทำความผิด แต่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 กำหนดว่า เด็กที่อายุกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ กระทำความผิด ไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจกล่าวตักเตือนและปล่อยตัวไป ดังนั้น ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กจึงเริ่มต้นที่ อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์

แม้ว่าเด็กอายุเกินกว่า 10 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์จะไม่มี ความรับผิดชอบทางอาญา แต่ศาลมีอำนาจควบคุมความประพฤติของเด็กได้ รวมทั้งศาลมีอำนาจส่งเด็กไปโรงเรียน หรือสถานฝึกอบรม หรือวางเงื่อนไขการคุมประพฤติเด็กก็ได้

ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 66 การจับเด็กที่กระทำความผิดในประเทศไทย กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ใน 2 กรณี คือ (1) เด็กได้กระทำความผิดซึ่งหน้า และ (2) มีหมายจับ นอกจากสองกรณีนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่สามารถจับกุมเด็กได้ หากศาลเห็นว่าการจับไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะต้องสั่งให้ปล่อยตัวเด็ก ทันที แต่ในกรณีที่การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะมีอำนาจควบคุมเด็กไว้ที่สถานพินิจ ระหว่างการดำเนินคดีได้เฉพาะกรณีที่เด็กมีลักษณะหรือพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่าง ร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรอื่นเท่านั้น

8. การผันคดีเป็นมาตรการหนึ่งที่สามารถลดตราบาปแก่เด็ก และทำให้เด็กกลับคืนสู่ สังคมได้โดยง่าย การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการในคดีอาญาพนักงานอัยการมีอำนาจผันคดีของเด็ก ได้ 2 กรณี คือ (1) การสั่งไม่ฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง และ (2) การสั่งไม่ฟ้องเพื่อ ประโยชน์สาธารณะนอกจากนี้การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้เพื่อผันคดีเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจากการ พิจารณาพิพากษาของศาล

เงื่อนไขการใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 มีดังนี้ 1. ความผิดที่ เด็กกระทำมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี 2. เด็กไม่เคยได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาอันถึง ที่สุดของศาล หรือเคยได้รับโทษจำคุก แต่เป็นโทษจำคุกในคดีที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุ โทษ 3. เด็กสำนึกในการกระทำ 4. ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเด็กสามารถกลับตนเป็นคนดีได้โดย ไม่ต้องฟ้อง โดยพิจารณาจาก อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดเมื่อเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วน ผู้อำนวยการสถานพินิจจะจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนขึ้น เพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู

9. ในกรณีที่ไม่สามารถฟันเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด ออกจากการพิจารณาพิพากษาของศาล เด็กจะถูกดำเนินคดีในศาล ผู้มีอำนาจฟ้องคดี คือ พนักงานอัยการ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องเป็นมาตรการสุดท้าย เมื่อไม่สามารถดำเนินการแก้ไขเด็กได้ด้วยวิธีการอื่นแล้วเท่านั้น ส่วนผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเด็กเป็นจำเลยต่อศาลได้ เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้เสียหายใช้ศาลเป็นเวทีในการแก้แค้นเด็ก อันอาจขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็กซึ่งควรจะได้รับการศึกษา สันทัด และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นคนดี

สรุปได้ว่า สิทธิเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมได้รับการรับรองเป็นอย่างดีจากกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศ การแก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง จำเป็นต้องเคารพสิทธิและวางแนวปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสม ภายใต้หลักการสำคัญคือ หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก หลักการมีส่วนร่วมของเด็ก ทำให้เด็กมีบทบาทในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองมากขึ้น หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และติดตาม ซึ่งยังผลให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการดังกล่าว หลักความหลากหลายของกิจกรรมที่จะดำเนินการ หลักการ ใช้ระบบเปิดคือ คุมประพฤติ มากกว่าระบบปิดคือ คุมขังและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาการที่เป็นอิสระ

10. ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว จำนวนมากทั้ง องค์การภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมและไม่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมการ ดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัวมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายในภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ทั้งในการปฏิบัติงานเชิงป้องกันและเชิงแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู กิจกรรมที่องค์กรเอกชนดำเนินการมากที่สุดคือ กิจกรรมด้านการศึกษา การส่งเสริมอาชีพ/ฝึกอาชีพ และการดำเนินงานขององค์กรเอกชนยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในทุกๆด้าน “องค์กรเครือข่าย” ต่อการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนมีความสำคัญ ต่อการบรรลุเป้าหมายการ แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม องค์กรเอกชนที่ได้รับการสนับสนุนจาก ศาลเยาวชนและครอบครัว ได้เข้ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการกระทำ ความผิด โดยเฉพาะพฤติกรรม ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวให้เข้ารับการศึกษา ซึ่งเป็นการ ปฏิบัติงานในเชิงแก้ไข ต่อเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี พร้อมมีการฝึกอาชีพในระหว่างเรียนไปด้วย เพื่อ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะได้รับการฝึกทักษะด้านอาชีพและการอบรมด้าน คุณธรรม จริยธรรม พร้อมกลับคืนสู่สังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการก่อพฤติกรรมที่รุนแรง นับวันจะมีมากขึ้น จากปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น จึงขอเสนอแนะแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ ซึ่งข้อมูลส่วนนี้มาจากการประมวลบทสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นางดวงมาลัย ศิลปอาชา ประธานมูลนิธิฟ้าใสให้ชีวิตใหม่ นายเชวง ชูศิริ เลขาธิการประธานศาลฎีกา พันตำรวจเอก จิรกฤต จารุณภัทร์ ผู้กำกับการสวัสดิการเด็กและสตรี กองบัญชาการตำรวจนครบาล และผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ จากจากหน่วยงานศาลครอบครัวและเยาวชน กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารองค์กรเอกชน เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดพฤติกรรมรุนแรง และแนวทางการแก้ไข พี่นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และมีพฤติกรรมความรุนแรง โดยกระบวนการยุติธรรมและองค์กรเอกชน ดังนี้

1.1 ครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถานศึกษาองค์กรเอกชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้ข้อคิดว่าโดยภาครัฐต้องให้ความรู้และฝึกอบรมพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งปัจจุบันมีลูกเมื่อมีอายุน้อยให้เข้าใจสภาพเด็กและวัยรุ่น ให้สามารถเป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา สอดส่องดูแลความประพฤติอย่างต่อเนื่องเสริมสร้างเจตคติไม่ยอมรับความรุนแรง ไม่ให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเสี่ยงต่อการแสดงออกความรุนแรง เสริมสร้างเจตคติยอมรับความแตกต่าง รวมทั้งกติกาของสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หรือให้ความช่วยเหลืออื่นๆ จัดสถานที่หรือกิจกรรมสำหรับครอบครัว พัฒนาและจัดหาสื่อหรือสื่อมวลชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัว ส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาแก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ให้เป็นตัวอย่างการใช้ความรุนแรงในบ้านไม่ให้มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการเลี้ยงดูบุตร โดยให้พ่อแม่ มีทักษะการเลี้ยงดูลูกและอบรมสั่งสอนลูกด้วยความรักและเข้าใจ ไม่ปล่อยปละละเลยเด็ก หรือไม่อบรมสั่งสอนเด็ก เพื่อให้ครอบครัวมีความสุขเป็นครอบครัวที่มีสุขภาพที่ดี

1.2 ความผูกพันระหว่างนักเรียนกับครู อาจารย์ในสถาบันการศึกษา สถานศึกษาเปรียบเสมือนเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็กและเยาวชน เนื่องจากสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดวิกฤตทางสังคม อาจเกินวิสัยของพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะอบรมให้เด็กและเยาวชนอยู่ในโอวาทได้ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรเอกชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ให้ข้อคิดเพิ่มเติมว่า รัฐควรให้ความเอาใจใส่แก่สถานศึกษา ด้วยการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้เด็กและเยาวชนต้อง มีความรู้คู่คุณธรรม การคำนึงถึงความรับผิดชอบชั่วดี บรรจุหลักสูตรศีลธรรมและจริยธรรม การมีหลักสูตรดังกล่าวน้อยเกินไป ทำให้เด็กและเยาวชนอาจมีความเสี่ยงต่อการแสดงออกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ควรกำหนดให้มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับสังคม ควรมีการอบรมครูอาจารย์ให้เข้าใจสภาวะที่เป็นปัญหา คุณภาพของครูอาจารย์สำคัญที่สุด มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน การขาด

ทักษะที่จะสื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม และการขาดทัศนคติที่ถูกต้องของครู อาจารย์ ในการดำเนินชีวิต อาจทำให้เด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบได้ ครูอาจารย์ควรมีทักษะ ในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็ก อีกทั้งควรมีความรู้และทักษะในการ แทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ สถานศึกษาควรกำหนดมาตรการใน การป้องกันการทะเลาะวิวาท และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนมีบริการให้คำปรึกษาแนะนำการ ดำเนินชีวิต ควรให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงโทษทางกฎหมาย

1.3 ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับเด็กผู้ทรงคุณวุฒิ

จากศาลาฯ กรมพินิจและคุ้มครองฯ ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า สาเหตุที่เด็กและเยาวชน แสดงออกพฤติกรรมความรุนแรง เป็นเพราะเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งขาดทักษะในการจัดการปัญหา และขาดทักษะในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ดังนั้นสถานศึกษาควรส่งเสริมจัดกิจกรรมที่ช่วย เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น กิจกรรมรุ่นพี่ช่วยรุ่นน้อง การมีเพื่อนคู่หู (buddy) โดยจับคู่ เด็กให้มีความหลากหลาย อาทิ เรื่องการเรียน เรียนเก่งคู่กับเรียนไม่เก่ง เรื่องทางกาย เด็กแข็งแรงคู่ กับเด็กอ่อนแอ กิจกรรมค่ายลูกเสือ กิจกรรมเข้าค่ายฝึกอบรมในสถานศึกษา หรือระหว่าง สถาบันการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความคุ้นเคย รู้จักกัน มีจิตใจที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเสริมสร้าง พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตโดยใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหา บ่มเพาะค่านิยมการไม่ใช้ ความรุนแรงทุกรูปแบบให้แก่เด็กและเยาวชน

1.4 ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง และ

ครูอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านได้ให้ข้อคิดที่คล้ายกันว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยกันดูแลและ คุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปัจจุบันทั่วไป พ่อแม่ ผู้ปกครองมักจะโยนบทบาทหน้าที่ในการแก้ไข ปัญหาเด็ก ให้เป็นบทบาทของโรงเรียน ส่วนโรงเรียนก็เห็นว่าเป็นบทบาทของผู้ปกครอง แนวทางใน การสร้างความสัมพันธ์ ควรมีการจัดพบปะผู้ปกครองกับโรงเรียนในการกำหนดเกณฑ์ความปลอดภัย สำหรับเด็กและเยาวชนทั้งที่บ้านและโรงเรียน จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือจัดกิจกรรมที่เน้น การสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้ทราบข้อมูลที่แท้จริง เพื่อหาทางแก้ไขไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาท หรือมี พฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

1.5 สังคม โดยทั่วไปสังคมมักจะมีทัศนคติว่า เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาจะต้อง

ได้รับการลงโทษ เช่น ส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ทำให้เด็กเกิดความกดดัน และอาจก่อให้เกิด ปัญหาได้อย่างไม่จบสิ้น ผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมพินิจและคุ้มครองฯ ได้ให้ข้อคิดประเด็นนี้ว่าดังนั้น สังคม จึงควรเข้าใจเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะสื่อมวลชน ต้องเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข่าว เพื่อให้คนใน สังคมเกิดความรู้สึกที่ดีในตัวเด็ก และไม่ควรรำเสนอข่าวที่เน้นความรุนแรง จนทำให้เด็กและเยาวชน เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ และที่สำคัญ สังคมไม่ควรมองเด็กและเยาวชนเหล่านี้ว่ามีปัญหา แต่ สังคมควรตระหนักว่า เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาพฤติกรรม มาจากสาเหตุที่สังคมสภาพแวดล้อมของ

เด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเช่นที่วานี้ จึงควรแก้ที่ต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา

1.6 ควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลาและเจ้าหน้าที่
 ตำรวจ ได้ให้ความเห็นว่า ควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงภายในครอบครัว ป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าถึง และ / หรือพกพาอาวุธ สิ่งเทียมอาวุธ วัตถุหรือสิ่งของอันตรายที่ใช้กระทำความรุนแรงได้ รวมทั้งสารเสพติดและของมีนเมา โดยจัดให้มีหน่วยงานและกลไกติดตาม และตรวจสอบการกระทำความรุนแรงของเด็กและเยาวชน รวมทั้งแหล่งซื้อขายอาวุธ สิ่งเทียมอาวุธ วัตถุหรือสิ่งของที่น่าไปใช้ก่อความรุนแรง โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

1.7 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชนร่วมกับองค์กรเอกชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน รวมทั้ง กลุ่มองค์กร เครือข่าย และหน่วยงาน โดยสนับสนุนให้มีการแสดงออก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง

1.8 กระทรวงยุติธรรม โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ร่วมกับองค์กรเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากศาลาและองค์กรเอกชน ให้ความเห็นว่าควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิชาชีพและสหวิชาชีพ ควรกำหนดแนวทางการประสานความร่วมมือในการป้องกันแก้ไข ฟื้นฟู เยียวยา โดยเน้นวิธีการจำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดก่อน เพื่อทำการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูอย่างเหมาะสม และส่งเสริมสังคมให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.9 มาตรการการช่วยเหลือ ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความรุนแรง เพื่อให้กลับสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรเอกชนได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

1.9.1 ให้มีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนใช้ความรุนแรง เพื่อแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความรุนแรงซ้ำ

1.9.2 จัดให้มีการประสานการดำเนินงานในรูปแบบสหวิชาชีพเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความต้องการ และพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล รวมทั้งให้การศึกษ ฝึกอาชีพเสริมทักษะ ให้คำปรึกษาแนะแนว และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.9.3 พัฒนาระบบส่งต่อ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งระบบการติดตามพฤติกรรมและปรับตัวของเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีผู้รับผิดชอบ

กระบวนการทำงานอย่างชัดเจน ในรูปแบบการจัดบริการทางสังคม โดยให้มีการติดตามอย่างต่อเนื่องจนกรณีสิ้นสุด

1.10 การให้ความรู้ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเห็นพ้องกันว่า จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย พัฒนาการของเด็กและเยาวชน และเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้แก่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ และควรรับฟังความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนด้วย

1.11 ศาลเยาวชนและครอบครัว พัฒนาด้านกฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็ก ดูแลเหยื่อ คุ้มครองสังคม กำหนดให้มีมาตรฐานสากลในทุกขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความรุนแรงที่อยู่ในความดูแล รวมทั้งจัดให้มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความคุ้มครองเด็กและเยาวชนของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในองค์กร

1.12 กระทรวงยุติธรรม จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ นโยบายและยุทธศาสตร์ เช่น สาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง ผลกระทบของความรุนแรงกระบวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่สัมพันธ์กับความรุนแรง กระบวนการเข้าถึงกฎหมายที่สัมพันธ์กับความรุนแรง การบังคับใช้กฎหมาย การติดตามประเมินผลงาน และความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานหรือบริการต่างๆ ในสถานที่ที่ดูแลเด็กและเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ที่มีพฤติกรรมรุนแรง ก่อนถูกส่งเข้าสถานพินิจฯ และหลังจากออกจากสถานพินิจฯ เพื่อหาว่าสถานพินิจฯ สามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมรุนแรงดังกล่าวได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด